بسم الله الرحمن الرحيم

سازمان آموزش و پرورش استثنایی

جمهوری اسلامی ایـران
وزارت آمـوزش و پـــرورش
سازمان آموزش و پرورش استثنایی

بسته‌های تحولی و برنامه‌های سـال ۱۳۹۹

سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

۱۳۹۹

شناسنامه کتاب

عنوان: بسته‌های تحولی و برنامه‌های سال ۱۳۹۹ سازمان آموزش و پرورش استثنایی

تحت نظارت و مدیریت: سید جواد حسینی

تهیه و تدوین: سید جواد حسینی، نسیم عزیزی، اسماعیل برقی، محمد حسن عظیم عراقی، مجید هداوند، حسن محرابی مقدم و مهین توکلی

طراح جلد و صفحه‌آرا: یحیی حسین‌مردی

شمارگان:

سال انتشار: ۱۳۹۹

نوبت چاپ: اول

ناشر: سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

لیتوگرافی، چاپ و صحافی:

تمامی حقوق برای ناشر، محفوظ است.

● **امام خمینی** (رحمة الله علیه) :

ما در نوابغ عالم اشخاصی داشتیم که معلول بودند و از فلاسفه بودند و شما هم غم نداشته باشید که پا و دستتان و جسمتان معلول باشد و شما باید بدانید که از نظر روحی قوی هستید و سرافراز به آن باشید.

● **مقام معظم رهبری** (مدظله العالی) :

من از شما می‌خواهم قضیه کودکان استثنایی را جدی بگیرید.

آقای دکتر حسن روحانی، رئیس جمهور محترم

سند تحول با در دست داشتن نقشه راه به تدریج و با تأمل و فراهم نمودن زمینه‌های اجرایی به مورد اجرا گذاشته می‌شود.

آقای دکتر محسن حاجی‌میرزایی، وزیر محترم آموزش و پرورش

بسته‌های تحولی تدوین شده جهت‌گیری‌هایی به سمت هدف‌های روشن و مشخص دارد و اجرای آنها تحولات خوبی در آموزش کودکان با نیازهای ویژه به همراه دارد.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه

مقدمه

فصل اول: کلیات ۱

تاریخچه ۲

قانون تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور ۳

- گروه‌های تحت پوشش ۳
- هفت اصل نظری حاکم بر آموزش و پرورش استثنایی ۴
- اهداف ۸
- سیاست‌های راهبردی سازمان ۹
- سیاست‌های اجرایی ۱۰
- وظایف سازمان در اساسنامه ۱۴
- تفاوت های آموزش و پرورش استثنایی با آموزش و پرورش عادی ۱۵
- چرخش‌های تحول آفرین بر مبنای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ۱۶

فصل دوم: آمار و اطلاعات ۱۷

- نگاه اجمالی به آمار و اطلاعات دانش‌آموزی و ارائه خدمات ۱۸

فصل سوم: نمای کلی برنامه‌های سازمان آموزش وپرورش استثنایی کشور در سال ۱۳۹۹ ۲۳

- مقدمه ۲۴
- معرفی برنامه‌های سازمان ۲۵

فصل چهارم: بسته‌های تحولی ۳۱

بسته تحولی اول: مدرسه انطباقی ۳۲

- نمای کلی ۳۲
- بیان مسئله و ضرورت اجرا ۳۳
- مؤلفه‌های مناسب‌سازی ۳۵

عنوان	صفحه

- **وضعیت موجود برنامه اول:** توانمندسازی مدیران و معلمان ۳۵
- **وضعیت موجود برنامه دوم:** ایجاد شبکه جامع آموزش و اطلاع رسانی تخصصی ۳۶
- **وضعیت موجود برنامه سوم:** مشارکت در طراحی، ساخت و تجهیز فضاهای آموزشی ۳۷
- مخاطبان بسته تحولی مدرسه انطباقی ۳۸
- معرفی فعالیت‌های بسته تحولی مدرسه انطباقی ۳۸

برنامه اول: مناسب‌سازی مبتنی بر توانمند سازی مدیران و معلمان

- مستندات برنامه ۳۹
- چارچوب و شناسنامه برنامه ۴۲

برنامه دوم: ایجاد شبکه جامع آموزش و اطلاع‌رسانی تخصصی

- مستندات برنامه ۴۸
- چارچوب و شناسنامه برنامه ۵۳

برنامه سوم : مدرسه انطباقی (مشارکت در طراحی، ساخت و تجهیز فضاهای آموزشی)

- مستندات برنامه ۵۷
- چارچوب و شناسنامه برنامه ۶۱

بسته تحولی دوم: مداخلات به هنگام طلایی ۶۶

- بیان مسئله و ضرورت اجرا ۶۶
- **وضعیت موجود مداخلات به هنگام طلایی** (بازنگری برنامه درسی و فعالیت‌های آموزشی تربیتی دوره پیش‌دبستانی بر اساس اسناد تحولی و برنامه) ۶۷
- مخاطبان بسته تحولی مداخلات به هنگام طلایی ۷۰

برنامه مداخلات به هنگام طلایی (بازنگری برنامه درسی و فعالیت‌های آموزشی تربیتی دوره پیش‌دبستانی بر اساس اسناد تحولی و برنامه)

- مستندات برنامه ۷۱
- عوامل مؤثر در مداخلات به هنگام ۷۲
- اقدامات اجرایی برنامه ۷۲
- استلزامات و اقدامات اجرای مداخلات به هنگام ۷۴
- چارچوب و شناسنامه برنامه ۷۶

بسته تحولی سوم: توسعه مشارکت ها، کاهش تمرکز و اجتماعی شدن ۸۰

- نمای کلی ۸۰
- بیان مسئله و ضرورت اجرا ۸۲

عنوان	صفحه

- عوامل سهیم و مؤثر در برنامه ۸۵
- شورای توسعه مشارکت‌ها ۸۵
- مستندات برنامه ۸۶

برنامه اول: توسعه مشارکت معلمان، مدیران و صاحبنظران ۸۹

- طرح جام ۸۹
- طرح رصد و کاربست مطالعات ملی و بین‌المللی ۹۱
- پارلمان مجازی مشورتی معلمان دانش‌آموزان استثنایی ۹۳
- نظام تصمیم‌گیری از مدرسه تا ستاد ۹۴
- قشربندی حرفه‌ای معلمان ۹۵
- ایجاد دبیرخانه‌های استانی ۹۶
- نظارت همتا ۹۸
- جشنواره الگوهای برتر تدریس ۱۰۰
- انتشار نشریه تعلیم و تربیت استثنایی ۱۰۱
- چارچوب و شناسنامه برنامه ۱۰۲

برنامه دوم : توسعه مشارکت اولیا ۱۱۰

- پارلمان مشورتی اولیا و مربیان ۱۱۰
- مدرسه یاری اولیاء ۱۱۱
- چارچوب و شناسنامه برنامه ۱۱۳

برنامه سوم: توسعه مشارکت دانش آموزان ۱۱۷

- تشکیل مجلس دانش‌آموزی ۱۱۷
- تشکیل مجلس مجازی مشورتی دانش‌آموزی ۱۱۷
- طرح هر دانش‌آموز حداقل یک نقش و یک تشکل ۱۱۸
- هر مدرسه یک سرود ۱۱۹
- طرح مدام (دوره اول و دوم متوسطه دانش‌آموزان با هوشبهر عادی) ۱۲۰
- چارچوب و شناسنامه برنامه ۱۲۱

برنامه چهارم: توسعه مشارکت بخش دولتی، بازنشستگان و تشکل‌های مردمی ۱۲۶

- گنجینه‌های مدیریتی ۱۲۶
- باشگاه بازنشستگان ۱۲۷
- حامی ۱۲۸

عنوان	صفحه

- ۱۰۰ دبیرخانه، ۱۰۰ مدرسه ۱۲۹
- توسعه کمی و کیفی سازمان های مردم نهاد ۱۳۰
- چارچوب و شناسنامه برنامه ۱۳۲

فصل پنجم : برنامه‌های استمراری ۱۳۷

- **چارچوب و شناسنامه برنامه یکم:** تولید بسته‌های یادگیری و توان‌بخشی نوآموزان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه یادگیری مبتنی بر برنامه درسی ملی ۱۴۱
- **چارچوب و شناسنامه برنامه دوم:** توسعه و ارتقا کیفیت خدمات مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده با مشارکت نهادهای تخصصی کشور ۱۴۳
- **چارچوب و شناسنامه برنامه سوم:** بازنگری و اصلاح ساز و کارهای تأمین منابع مالی برنامه ارزیابی سلامت جسمانی و روانی کودکان در بدو ورود به دبستان در مناطق محروم و مرزی ۱۴۷
- **چارچوب و شناسنامه برنامه چهارم:** تدوین برنامه جامع استعدادیابی در دوره پیش‌دبستانی، ابتدایی و متوسطه در ساحت‌های شش‌گانه تربیتی برای کشف استعدادهای دانش‌آموزان ۱۵۱
- **چارچوب و شناسنامه برنامه پنجم:** تدوین نظام‌نامه تحقق پوشش کامل تحصیلی دوره آموزش عمومی ۱۵۵

فصل ششم: پایش و ارزیابی برنامه ۱۵۹

فهرست جدول‌ها

- **جدول شماره | ۱ |** آمار دانش‌آموزان با نیازهای ویژه ۱۸
- **جدول شماره | ۲ |** آمار دانش‌آموزان با نیازهای ویژه به تفکیک گروه و نوع آموزش ۱۹
- **جدول شماره | ۳ |** دانش‌آموزان و مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری ۲۰
- **جدول شماره | ۴ |** نوآموزان ارزیابی شده در برنامه سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی نوآموزان بدو ورود به دبستان ۲۰
- **جدول شماره | ۵ |** نوآموزان ارجاع شده در برنامه سنجش به تفکیک نوع مدرسه ۲۱
- **جدول شماره | ۶ |** نوآموزان ارزیابی شده در سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی پیش دبستان ۲۱
- **جدول شماره | ۷ |** ارائه خدمات حمایتی به دانش آموزان با نیازهای ویژه ۲۱
- **جدول شماره | ۸ |** بهره‌مندی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه از خدمات توان‌بخشی داخل و خارج مدرسه ۲۲
- **جدول شماره | ۹ |** پروژه‌های مدرسه‌سازی برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه ۲۲
- **جدول شماره | ۱۰ |** مقایسه برنامه های سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸ ..... ۲۴
- **جدول شماره | ۱۱ |** برنامه‌ها و فعالیت‌های سال ۱۳۹۹ مبتنی بر سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ۲۵
- **جدول شماره | ۱۲ |** وضعیت موجود معلمان آموزش و پرورش استثنایی ۳۵
- **جدول شماره | ۱۳ |** وضعیت آموزش نیروی انسانی با تخصص های خاص ۳۶
- **جدول شماره | ۱۴ |** وضعیت موجود مدارس و مراکز آموزش و پرورش استثنایی ۳۷
- **جدول شماره | ۱۵ |** وضعیت موجود تجهیزات آموزشی، توان‌بخشی و ورزشی ۳۸
- **جدول شماره | ۱۶ |** آمار کودکان با نیازهای ویژه دریافت‌کننده خدمات مداخله به هنگام سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ ..... ۶۸
- **جدول شماره | ۱۷ |** نرم کلاسی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه (مداخلات به هنگام طلایی) ۶۸
- **جدول شماره | ۱۸ |** وضعیت موجود نیروهای توان‌بخشی ۶۹

مقدمه

به نام خدا

میزان توجه و سرمایه‌گذاری در آموزش و پرورش هر کشوری، نشان‌دهنده نگاه مسئولان آن کشور به توسعه و پیشرفت است و توجه به آموزش و پرورش کودکان و دانش آموزان با نیازهای ویژه، حاکی از رعایت و اعتقاد به عدالت اجتماعی و آموزشی است. آموزش و پرورش استثنایی باید بخشی از خط مشی آموزش همگانی و در واقع بخشی از سیاست‌های اجتماعی و اقتصادی جامعه محسوب شود.

با توجه به میزان شیوع هر کدام از معلولیت‌ها، برآورد می‌شود تعداد دانش‌آموزان تحت‌آموزش ویژه، بسیار بیشتر از آن چه در حال حاضر است، باشد. از طرف دیگر علی‌رغم تعداد محدود این دانش‌آموزان، تنوع آنان در گروه‌های مختلف معلولیت و نیازهای گوناگون آموزشی، پرورشی و توان‌بخشی و حمایتی آنان، ایجاب می‌کند که بودجه‌های مناسب و سرمایه‌گذاری‌های مطلوب در خصوص ایشان در نظر گرفته شود و لازم است در این خصوص راهبردهای آموزشی مختلف را بکار گرفت تا در سایه آن، دانش‌آموزان با نیازهای ویژه ضمن شکوفاسازی استعدادها و توانمندی های خود بتوانند از نظر فردی، اجتماعی، اقتصادی و روان‌شناختی به استقلال نسبی برسند. این‌گونه عدالت اجتماعی و آموزشی رعایت شده و به سمت جامعه‌ای سالم و توسعه یافته حرکت خواهیم کرد. در حقیقت با نگاهی انسان محورانه به مفهوم توسعه، انسان‌ها عامل اصلی توسعه هستند و آموزش و پرورش باید منابع انسانی را به سرمایه انسانی تبدیل کند تا همه انسانها نقش خود را در توسعه جامعه ایفا نمایند. رسالت آموزش و پرورش استثنایی تبدیل منابع انسانی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه به سرمایه

انسانی است. در این راستا تفاوت‌های فردی و گروه‌های مختلف معلولیت باید در نظر گرفته شود و محیط مدرسه را از حیث فضا و تجهیزات، معلمان، والدین، محتوا، منابع درسی، حتی نگرش جامعه و دانش‌آموزان عادی را نسبت به ایشان مناسب‌سازی و با این نگرش، گسترش آموزش‌های تلفیقی و فراگیر را اصل قرار دهد و از این مسیر توانمندسازی این دسته دانش‌آموزان را به عنوان بخشی از سرمایه‌های انسانی محقق گرداند تا با توسعه فرصت در جامعه، آنان را در خدمت جامعه و در پیوند با آن قرار دهد و از این مسیر ضمن کمک به تحقق توسعه، عدالت آموزشی و اجتماعی را در جامعه شتاب و عمق بخشد.

با درک این ضرورت‌ها و اهمیت برنامه‌ریزی در این حوزه و به منظور ارتقاء خدمات، بسته‌های تحولی مبتنی بر راهکارهای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش تدوین شده است تا مبنای برنامه‌ریزی برای اقدامات، فعالیت‌ها و برنامه‌های سازمان باشد. امید است این بسته‌ها در کنار سایر برنامه‌ها بتواند در راستای خدمت‌رسانی بهتر و بیشتر به دانش‌آموزان عزیز با نیازهای ویژه مؤثر واقع شده و ضمن رعایت عدالت آموزشی، رضایت همکاران، والدین دانش‌آموزان و از همه بالاتر رضایت باری تعالی را به همراه داشته باشد. در این راستا با توجه به این که ۶۳ درصد برنامه‌ها و فعالیت‌ها و ۸۲ درصد بسته‌های تحولی جنبه تأسیسی و نوآورانه دارد همه همکاران عزیز را به اهتمام ویژه به درک و عمل با انگیزه به آنها دعوت می‌نمایم.

سید جواد حسینی

معاون وزیر و رئیس سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

فصل اول

کلیات

تاریخچه

نخستین تلاش‌ها در زمینه آموزش و پرورش استثنایی در حدود یک صد سال پیش در ایران انجام شد، نخستین فعالیت‌ها در بخش آموزش و پرورش نابینایان از سال ۱۲۹۹ هجری خورشیدی توسط شخصی به نام ارنست کریستوفل اهل کشور آلمان در شهر تبریز با جذب ۵ دانش آموز آغاز شد.

در گروه کودکان با آسیب شنوایی زنده‌یاد جبار باغچه‌بان در شهر تبریز در سال۱۳۰۳ نخستین گام را با تأسیس مدرسه ناشنوایان در جهت آموزش و پرورش ناشنوایان برداشت و در زمینه آموزش کودکان با آسیب شنوایی و بینایی افرادی هم چون ذبیح بهروز و دکتر محمد خزائلی نیز نقش مؤثر و مهمی داشتند. هم چنین آموزش و پرورش کودکان با کم‌توانی ذهنی به شکل آموزشگاهی از سال ۱۳۲۹ در تهران به صورت داوطلبانه و در بخش غیر دولتی آغاز شد.

در سال ۱۳۴۷ در وزارت آموزش و پرورش «دفتر آموزش کودکان و دانش آموزان استثنایی» تشکیل شد و این بخش فعالیت خود را در قالب مدارس استثنایی و کلاس‌های ویژه به شکل دولتی و رسمی آغاز کرد. پس از انقلاب اسلامی تمامی مدارس ناشنوایان استان تهران با عنوان مدارس باغچه‌بان، زیر پوشش اداری، مالی و آموزشی مجتمع آموزشی ناشنوایان باغچه‌بان قرار گرفت. هم چنین مجتمع نابینایان شهید محبی با بودجه مستقل، اداره‌ی مدارس نابینایان شهر تهران را به عهده گرفت. این دو مجتمع (ناشنوایان و نابینایان) با تأسیس سازمان آموزش و پرورش استثنایی در سال ۱۳۷۰ به فعالیت خود ادامه دادند.

توجه وسیع و همه‌جانبه نظام جمهوری اسلامی ایران به آموزش و پرورش کودکان استثنایی سبب شد تا با تصویب قانونی در مجلس شورای اسلامی، سازمانی وابسته به وزارت آموزش و پرورش با عنوان «سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور» در سال ۱۳۷۰ تاسیس و با ابعادی وسیع‌تر، اهداف و وظایف بیشتر، گروه‌های بیشتری از کودکان و دانش آموزان با نیازهای ویژه را تحت پوشش قرار دهد.

قانون تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

ماده واحده

با توجه به اهمیت و ویژگی‌های توان‌بخشی تعلیم و تربیت کودکان و دانش آموزان با نیازهای ویژه اعم از آسیب‌دیده شنوایی، آسیب‌دیده بینایی، معلول جسمی ـ حرکتی، کم‌توان ذهنی، اختلال‌های رفتاری هیجانی و چند معلولیتی به موجب این قانون مؤسسه دولتی به نام «سازمان آموزش و پرورش استثنایی» وابسته به وزارت آموزش و پرورش تشکیل می‌شود. رئیس سازمان، معاون وزیر خواهد بود.

اساسنامه سازمان آموزش و پرورش استثنایی پس از تصویب مجلس شورای اسلامی و طی مراحل قانونی در تاریخ ۲۷ شهریور ۱۳۷۰ از سوی رئیس جمهور برای اجرا به وزارت آموزش و پرورش ابلاغ و سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور در ششم بهمن ماه ۱۳۷۰ افتتاح و رسما آغاز به کار کرد.

گروه های تحت پوشش

آموزش و پرورش استثنایی در واقع با تمام کودکان و دانش‌آموزانی که نیازمند آموزش‌های ویژه هستند، سر و کار دارد. این نوع آموزش و پرورش، نشانه‌ی گسترش توجه به تفاوت‌های فردی است، چیزی که آموزش و پرورش بر آن استوار است. چرا که به لحاظ ویژگی انسان و تفاوت‌های فردی باید هر فرد به فراخور توان ذهنی و جسمی، نیازها، استعدادها و علایق

خود از آموزش و پرورش خاصی بهره گیرد. به همین دلیل آسیب‌دیدگی‌های بینایی، شنوایی، معلولیت‌های جسمی ـ حرکتی، ذهنی، اختلال‌های رفتاری - هیجانی برخی از دانش‌آموزان به حدی است که آموزش و پرورش عادی نمی‌تواند به تنهایی برای آن‌ها مؤثر و کارآمد باشد. بنابراین لازم است با تغییراتی در برنامه‌ها، روش‌ها، وسایل آموزشی و محیط یادگیری، آموزش ویژه‌ای برای این دانش‌آموزان طراحی شود تا بتوانند در سایه‌ی آن به هدف‌های کلی آموزش و پرورش نائل آیند.

سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور در حال حاضر خدمات آموزشی و توان‌بخشی به کودکان و دانش آموزان با نیازهای ویژه را در هفت گروه به شرح زیر ارائه می‌دهد :

۱) دانش‌آموزان با آسیب شنوایی
۲) دانش‌آموزان با آسیب بینایی
۳) دانش‌آموزان با معلولیت جسمی ـ حرکتی
۴) دانش‌آموزان با کم‌توانی ذهنی
۵) دانش‌آموزان چند معلولیتی
۶) دانش‌آموزان با اختلال رفتاری ـ هیجانی و طیف اتیسم
۷) دانش‌آموزان با مشکلات ویژه یادگیری

هفت اصل نظری حاکم بر فلسفه تعلیم و تربیت دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

فلسفه آموزش و پرورش و مکتب فکری حاکم بر نظام آموزشی دانش‌آموزان با نیاز ویژه کدام است؟ حرکت ما بر اساس آرمان های آن صورت می‌گیرد یا نه؟

در این صورت لازم است بدانیم این فلسفه آموزشی مدافع چه اصولی است ؟

انتظارات ما از آموزش و پرورش دانش‌آموزان با نیاز ویژه بر مبنای پذیرش اصولی که محور تمام تصمیم گیری‌هاست :

اصل اول توسعه انسان مبنا

امروزه نگاه ما به توسعه، گذر از توسعه دوره‌های تکنولوژی محور، سرمایه و ثروت محور به توسعه انسان محور رسیده است. در این نگاه همه انسان‌ها به عنوان یک منبع انسانی نقش آفرین هستند و زمانی می‌توانند در توسعه نقش مؤثری ایفا نمایند که به سرمایه انسانی تبدیل شوند. بنابر این یکی از رسالت‌های اصلی نظام تعلیم و تربیت تبدیل منابع انسانی به سرمایه‌های انسانی در جهت تحقق اهداف در ابعاد مختلف توسعه است. مبانی نظری این اصل از دو جهت دارای اهمیت است :

- **نقش‌آفرینی همه انسان‌ها در توسعه به منظور تبدیل منابع انسانی به سرمایه انسانی:** وقتی از همه انسان‌ها و نقش آن‌ها در فرایند توسعه سخن گفته می‌شود، دانش‌آموزان با نیازهای ویژه از این امر مستثنی نیستند که در نظام تعلیم و تربیت از طریق آموزش و پرورش نقش خود را در توسعه ایفا می‌کنند.
- **بهره‌مندی تمام انسان‌ها به ویژه دانش‌آموزان با نیازهای ویژه از مواهب توسعه:** در چنین وضعیتی وقتی جامعه دوستدار انسان شکل خواهد گرفت که آموزش و پرورش استثنایی بتواند این رسالت مهم را به سرانجام مقصود برساند. با این نگاه دانش‌آموز با نیاز ویژه در آفرینش توسعه، شکل‌دهی و بهره‌مندی از دستاوردهای آن سهیم است.

اصل دوم تفاوت‌پذیری‌های فردی

انسان‌ها با یکدیگر متفاوتند. به لحاظ تاریخی سابقه تفاوت‌های فردی به قدمت تاریخ مدون است. مطالعه درباره کودکان با نیاز ویژه مطالعه تشابهات نیز است که در شناخت گروه‌های متفاوت آنان نیز مؤثر واقع می‌گردد. تفاوت‌های فردی با نیازهای دانش‌آموزان ارتباط دارد. این تفاوت‌ها در وهله نخست تفاوت‌های بین فردی و در وهله دوم تفاوت‌های درون فردی را مد نظر قرار خواهد داد. آموزش و پرورش با این نگاه باید ضمن شناسایی نیازهای ویژه گروه‌های مختلف دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، استانداردهای تعلیم و تربیت را جهت ارتقا نظام آموزشی آنان را فراهم سازد.

اصل تفاوت‌های فردی دانش آموزان با نیازهای ویژه که ریشه در محدودیت‌های تمامی ابعاد رشد جسمی، شناختی و ارتباطی قرار دارد با مبنا قرار دادن نظریه دارایی محور تلاش دارد با رشد ظرفیت‌های بالقوه آنان، محدودیت‌ها و نداشته‌های آنان را به حاشیه رانده تا دانش‌آموزان با نیازهای ویژه به حداکثر کفایت فردی، اجتماعی و اقتصادی خود برسند.

اصل سوم تطابق و مناسب سازی

نظام تعلیم و تربیت جامعه باید برای رشد و توسعه انسان‌ها همه ظرفیت و امکانات را فراهم نماید. یکی از الزامات نظام آموزش و پرورش دانش آموزان با نیازهای ویژه، تطابق و مناسب سازی فضا و تجهیزات، محتوا و منابع، معلمان، دانش‌آموزان عادی، اولیا و مربیان است.

بر اساس این اصل که هم راستا با نظریه امتداد است، انسان‌ها ظرفیت و حواسی دارند که «توسعه امتداد» این حواس است. برخی انسان‌ها و دانش‌آموزان که ما از آن‌ها به عنوان دانش‌آموزان با نیازهای ویژه یاد می‌کنیم در بعضی از ظرفیت‌ها و حواس دارای محدودیت هایی هستند که نظام تعلیم و تربیت با پذیرش اصل تفاوت های فردی موظف است با اتخاذ تدابیر و تمهیدات مناسب بر اساس نیاز دانش‌آموزان با ایجاد و شکل‌دهی مدارس انطباقی و مناسب‌سازی شده، فرایند رشد را تسهیل و گام‌های مؤثری را در جهت جبران و کاهش محدویت‌ها بردارد.

معلمان، فضای مدرسه، کتاب‌های درسی، تجهیزات آموزشی، پرورشی و توان‌بخشی، والدین، دانش‌آموزان عادی باید مناسب‌سازی شده تا شرایط تعلیم و تربیت تطابق یافته مبتنی بر اصل تفاوت‌های فردی برای رشد همه جانبه دانش‌آموزان فراهم آید.

اصل چهارم توسعه رویکرد تلفیقی و فراگیر سازی

این رویکردها بر مبنای شناسایی این امر می‌باشند که کودکان با شیوه‌های متفاوتی یاد می‌گیرند و با روش‌ها و شتاب مختص به خود رشد می‌کنند.

آموزش فراگیر فرآیندی است بر مبنای افزایش نقش‌پذیری تمامی دانش‌آموزان به ویژه دانش‌آموزان دارای کم‌توانی در مدرسه و این امر بر مبنای بازطراحی ساختارهای فرهنگی، سیاست‌ها و رویه‌های جاری در مدارس است. به گونه‌ای که پاسخگوی گوناگونی دانش‌آموزان و نیازهای آن‌ها باشد. این مفهوم شامل ویژگی‌های زیر است:

- به رسمیت شناختن این موضوع که تمامی کودکان می‌توانند بیاموزند.
- به رسمیت شناختن و محترم شمردن تفاوت‌های کودکان با یکدیگر: سن، جنسیت، نژاد، زبان، کم‌توانی‌ها، شرایط بیماری و ...
- توانمند ساختن ساختارها، ساز و کارها و روش‌های آموزشی به منظور سازگار شدن با نیازهای تمامی دانش‌آموزان

- بخشی از راهبرد گسترده‌تر برای پشتیبانی از جامعه‌ای فراگیر می‌باشد.
- فرآیندی است پویا که پیوسته در حال تکامل می‌باشد.

رویکرد تلفیقی و فراگیر تغییر جهتی است که نظام تعلیم و تربیت از سمت رویکرد تلفیقی به سمت رویکرد تلفیقی و ترکیبی مبتنی بر فراگیرسازی باید انجام دهد.

پشتوانه نظری این اصل، مبتنی بر اصل همزیستی افراد در جامعه با یکدیگر است. به صورتی که همه انسان‌ها در کنار یکدیگر زندگی می‌کنند، روابط اجتماعی دارند و نیازهای خود را از بازار و نهادها تأمین می‌کنند.

بدیهی است مدارس و نظام تعلیم و تربیت باید این قابلیت را داشته باشند تا با تغییر جهت به مدارس ترکیبی یعنی حضور دانش‌آموزان با هوش بالا، دانش‌آموزان عادی و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در یک مدرسه همه بتوانند تحصیل کنند و با آموزش و تربیت معلمان، مدیران متخصص در این زمینه، نظام تعلیم و تربیت توانایی پاسخگویی را داشته باشد.

رویکرد تلفیقی و فراگیر که امروزه به عنوان یک تغییر جهت جدی در آموزش و پرورش استثنایی مورد توجه است در هدف گذاری نیز مد نظر قرار گرفته است.

اصل پنجم توانمند سازی

با تمرکز بر اصل توسعه انسان مبنا، پذیرش اصول تفاوت‌های فردی و تطابق‌سازی، تکیه بر اصل تلفیقی و فراگیرسازی ضمن فراهم نمودن شرایط توانمندسازی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه باید آنان را به حداکثر ظرفیت رشد خود که هدف اصلی تعلیم و تربیت است، رساند تا تبدیل منابع انسانی به سرمایه انسانی که رسالت اصلی نظام تعلیم و تربیت است، شکل گیرد.

اصل ششم توسعه فرصت آفرینی

این اصل پس از توانا‌سازی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه تلاش دارد با پیوند نهادهای رسمی، دولتی، عمومی و استفاده مطلوب و بهینه از ظرفیت‌های آن‌ها در زمینه‌های مختلف صنعتی، کشاورزی، خدماتی، فرهنگی و اجتماعی شرایط را برای پذیرش این دانش‌آموزان در جامعه فراهم آورد. بنابراین، در این راستا تعامل با تمام نهادهای مرتبط به منظور ایجاد اشتغال فارغ‌التحصیلان ضروری به نظر می‌رسد.

اصل هفتم تعادل‌سازی و ایجاد عدالت

با اتکا بر اصول شش‌گانه بالا خواهیم توانست نخست: همه آحاد جامعه از جمله افراد دارای کم توانی و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه را برای نقش‌آفرینی تربیت نماییم.

دوم: جامعه برای تطابق و مناسب‌سازی تمهیداتی را پیش‌بینی و اتخاذ کند تا زمینه‌های لازم برای تعلیم و تربیت این گروه از دانش‌آموزان فراهم شود.

سوم: با رویکرد فراگیر سازی و به چالش کشیدن امکانات جامعه، روند آموزش شفاف و مناسب که نقش‌پذیری پویا در جامعه را بر مبنای اصل دارایی محور به فعلیت برسانیم و زمینه‌های جذب آن‌ها را در بازار کار مهیا سازیم. در چنین شرایطی است که می‌توان مسیر عدالت اجتماعی را جهت داده و با استقرار عدالت و تعادل آفرینی در جامعه که هدف رسالت پیامبران است را محقق سازیم.

اهداف

۱. طراحی سیستم آموزشی، پرورشی و توان‌بخشی به نحوی که ناتوانی‌های ذهنی و جسمی کودکان و دانش‌آموزان استثنایی جبران گردد و این گونه کودکان و دانش‌آموزان بتوانند پس از گذراندن مراحل تحصیلی خود موقعیت اجتماعی و اقتصادی مناسب شرایط خویش را به دست آورند.

۲. تغییر و اصلاح مداوم آموزش و پرورش استثنایی با توجه به روش‌های نوین آموزش و پرورش استثنایی در جهان و نیازهایی که این گونه کودکان و دانش‌آموزان در ارتباط با شرایط خاص جامعه دارند.

۳. آموزش و پرورش گروه‌های مختلف کودکان و دانش‌آموزان استثنایی با توجه به نیازهای خاص هر گروه در سطوح قبل از دبستان، ابتدایی، راهنمایی و متوسطه و با تاکید بر آموزش حرفه‌ای و تلاش برای تحت پوشش قرار دادن تمامی کودکان و دانش‌آموزان استثنایی
۴. کمک به پیشگیری از بروز ناتوانایی‌های جسمی و ذهنی قبل از تولد، هنگام تولد و بعد از تولد از طریق بالا بردن سطح آگاهی عمومی در زمینه عوامل بروز معلولیت‌ها و خصوصیت‌های کودکان استثنایی

سیاست‌های راهبردی سازمان

۱. توسعه، تثبیت و تعمیق عدالت آموزشی
۲. توسعه رویکردهای فراگیرسازی آموزش و پرورش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
۳. مناسب‌سازی آموزش و پرورش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
۴. توسعه مشارکت و ارتباطات در ابعاد درون و برون سازمانی در سطوح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی
۵. جامعه‌پذیری و اجتماعی شدن سازمان آموزش و پرورش استثنایی
۶. روان‌سازی خدمات و فعالیت‌ها با استفاده از فناوری نوین و اطلاعاتی به منظور تحقق حقوق شهروندی و تکریم ارباب رجوع
۷. ارتقاء کمی و کیفی خدمات ارائه شده توسط سازمان در ابعاد آموزش و پرورش
۸. ارتقای کیفیت منابع انسانی در حوزه‌های جذب، نگهداشت، سازماندهی و سنجش
۹. استفاده از فناوری‌های نوین اطلاعاتی و دیجیتالی در تحقق اهداف سازمانی
۱۰. کاهش تمرکز سازمانی و تفویض اختیار در سطوح استانی، منطقه‌ای به ویژه مدرسه‌ای
۱۱. نگاه دانش بنیان و پژوهش محور به برنامه‌ریزی‌ها درنظام تصمیم‌گیری
۱۲. توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای

سیاست‌های اجرایی

توسعه، تثبیت و تعمیق عدالت آموزشی

۱. شناسایی به هنگام تمامی کودکان با نیازهای ویژه از طریق توسعه برنامه سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی نوآموزان بدو ورود به دبستان
۲. ارتقا آگاهی‌ها، توانمندی‌ها و پاسخگویی به نیازهای آموزشی، توان‌بخشی و پرورشی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
۳. توسعه پوشش تحصیلی کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در هر یک از دوره‌های تحصیلی
۴. توسعه کمی و کیفی تحصیلی گروه‌های مختلف دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
۵. گسترش طرح سنجش در ابعاد کمی و کیفی برای شناسایی نوآموزان با نیازهای ویژه در گروه‌های مختلف و ارائه خدمات به موقع و متناسب با نیاز آنان
۶. توجه به آموزش و پرورش و توان‌بخشی بزرگسالان با نیازهای ویژه

توسعه رویکردهای فراگیرسازی آموزش و پرورش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

۷. تلاش در جهت فراگیرسازی آموزش و پرورش برای در برگیری دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
۸. تأکید بر گسترش و توسعه آموزش‌های تلفیقی و فراگیر

مناسب سازی آموزش و پرورش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

۹. توسعه، مناسب‌سازی و استانداردسازی فضاها و تجهیزات آموزشی و توان‌بخشی خاص دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
۱۰. ارتقا و تقویت تالیف، بازنگری و مناسب‌سازی محتوای خاص دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
۱۱. مناسب‌سازی برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی، توان‌بخشی و پرورشی برای هدایت دانش‌آموزان استثنایی در مسیر مهارت‌های لازم و دستیابی به زندگی مطلوب

توسعه مشارکت و ارتباطات در ابعاد درون و برون‌سازمانی در سطوح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی

۱۲. تدوین نظام جامع مشارکت‌های بخشی و بین‌بخشی برای ارایه خدمات آموزشی، پرورشی و توان‌بخشی

۱۳. توسعه و تقویت تعامل و جلب مشارکت‌های تخصصی و حمایتی برای پشتیبانی از فعالیت‌های آموزش و پرورش

۱۴. شناسایی، بهره‌گیری، هدایت مشارکت نهادهای اجتماعی (خانواده، نهادهای دولتی و غیردولتی) برای بهبود دستیابی دانش‌آموزان استثنایی به مهارت‌های لازم

جامعه پذیری و اجتماعی شدن سازمان آموزش و پرورش استثنایی

۱۵. ارتقا کارکردهای آموزش و پرورش استثنایی در نظام ارزش‌گذاری جامعه

۱۶. افزایش آگاهی عمومی با استفاده از قابلیت‌های دستگاه‌های فرهنگی، اجتماعی و نهادهای تبلیغاتی

روان‌سازی خدمات و فعالیت‌ها با استفاده از فناوری نوین و اطلاعاتی به منظور تحقق حقوق شهروندی و تکریم ارباب رجوع

۱۷. غنی‌سازی محیط یادگیری با برنامه‌های متنوع آموزشی، پرورشی و توان‌بخشی برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

۱۸. ارتقا سطح رضایت‌مندی دانش‌آموزان، والدین، معلمان و نهادهای ذینفع

ارتقاء کمی و کیفی خدمات ارائه شده توسط سازمان در ابعاد آموزش و پرورش

۱۹. نگاه یك‌پارچه و کل‌نگر در تدوین برنامه‌های آموزشی، پرورشی و توان‌بخشی با تمرکز بر مهارت‌های اساسی و دانش پایه

۲۰. ارتقای کیفیت و کارایی آموزش و پرورش استثنایی در تمامی سطوح

۲۱. گسترش فرصت‌های یادگیری و ارایه آموزش‌های برخوردار از کیفیت در دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

۲۲. بکار گیری شیوه‌های منعطف، متناسب با شرایط بومی و محلی در برنامه‌ریزی‌های آموزشی و درسی

۲۳. بازنگری و اصلاح اهداف و ساختار آموزشی نظام آموزش و پرورش استثنایی با توجه به تغییر و تحولات جهانی

ارتقای کیفیت منابع انسانی در حوزه های جذب، نگهداشت، سازماندهی و سنجش

۲۴. ارتقاء ظرفیت‌های حرفه‌ای منابع انسانی از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی و اجرای پروژه‌های مشترك با مراکز علمی و پژوهشی در سطح مدارس، مناطق، ملی و بین‌المللی

۲۵. فراهم کردن امکانات و شرایط لازم برای شناسایی، جذب و نگهداشت منابع یا نیروی انسانی شایسته و حائز شرایط در سطح گوناگون با اولویت مناطق محروم

۲۶. توانمندسازی و افزایش شایستگی‌های حرفه‌ای و مهارت‌های علمی و تخصصی منابع انسانی

۲۷. تخصیص و توزیع منابع انسانی متناسب با قابلیت‌ها و محرومیت‌های مناطق

استفاده از فناوری‌های نوین اطلاعاتی و دیجیتالی در تحقق اهداف سازمانی

۲۸. اثربخش کردن فرایند تربیت و ارائه خدمات تخصصی، آموزشی به خانواده‌ها، مدارس، مربیان با مشارکت مراکز علمی و پژوهشی و سازمان‌های مرتبط با استقرار شبکه مدیریت هوشمند و بهره برداری از فناوری‌های آموزشی نوین

۲۹. ارتقاء سطح یادگیری دانش‌آموزان با نیازهای ویژه با بکارگیری فن‌آوری‌های نوین

۳۰. توسعه و گسترش شبکه ارتباطات و اطلاع‌رسانی تخصصی و روابط بین‌المللی

کاهش تمرکز سازمانی و تفویض اختیار در سطوح استانی، منطقه‌ای به ویژه مدرسه‌ای

۳۱. تدارك فرصت‌های تربیتی همسو با اهداف برنامه درسی از طریق افزایش سطح اختیارات استان‌ها، مناطق و مدارس در بهره‌گیری از ظرفیت‌های محلی و افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها

۳۲. توسعه مشارکت مدیران و معلمان دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در فرآیند برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها در سطوح مختلف

۳۳. توسعه بهره‌گیری از امکانات، تخصص‌ها و مهارت‌های اولیاء، معتمدین و صاحب‌نظران حوزه و دانشگاه در آموزش و پرورش استثنایی

۳۴. اصلاح و روان‌سازی فرایندها و بهبود مستمر عملیات اداری
۳۵. ارتقای قابلیت سازمان در تصمیم‌گیری، سیاست گذاری، پاسخ‌گویی و کاهش تصدی‌گری

نگاه دانش بنیان و پژوهش محور به برنامه‌ریزی‌ها در نظام تصمیم‌گیری

۳۶. توسعه فعالیت‌های پژوهشی (با اولویت راهبردی و کاربردی) و همکاری با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی
۳۷. پژوهش‌مدار شدن برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های اصلی آموزش و پرورش استثنایی در کلیه سطوح
۳۸. تقویت، ارتقا و کیفی‌سازی برنامه‌ها با اجرای پژوهش‌های کاربردی

توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای

۳۹. تدارك فرصت‌های تربیتی واقعی در فرآیند تربیت و کمك به جذب متربیان متناسب با نیاز بازار کار در سطح محلی از طریق افزایش مشارکت جامعه محلی به ویژه بنگاه‌های اشتغال
۴۰. توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با استفاده از توان و ظرفیت بخش‌های دولتی و غیر دولتی
۴۱. توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، کار دانش و مهارت‌های حرفه‌ای

وظایف سازمان در اساسنامه

۱. تهیه مجموعه‌ای از مقیاس‌ها و معیارهای سنجش توانایی‌ها و استعدادهای کودکان و دانش آموزان استثنایی
۲. اجرای طرح‌های شناسایی و گزینش کودکان و دانش‌آموزان استثنایی کشور
۳. تهیه و تنظیم برنامه‌های مربوط به آموزش و پرورش برای گروه‌های مختلف کودکان و دانش‌آموزان استثنایی
۴. تهیه و تنظیم طرح‌های توسعه کمی و کیفی آموزش و پرورش کودکان و دانش‌آموزان استثنایی
۵. تهیه کتب درسی و برنامه‌های آموزشی و درسی خاص متناسب با توانایی‌های ذهنی و جسمی گروه‌های مختلف کودکان و دانش‌آموزان استثنایی
۶. تهیه و اجرای طرح‌های پژوهشی در زمینه آموزش و پرورش گروه‌های مختلف کودکان و دانش‌آموزان استثنایی
۷. برقراری ارتباط مداوم با مؤسسات داخلی و سازمان‌های بین‌المللی ذیربط به منظور کسب تازه‌ترین اطلاعات مربوط به آموزش گروه‌های مختلف کودکان و دانش‌آموزان استثنایی و بهره‌برداری از آخرین پژوهش‌های علمی جهان در تهیه برنامه‌های آموزشی و پرورشی
۸. برنامه‌ریزی‌های لازم در جهت آموزش حرفه‌ای دانش‌آموزان استثنایی متناسب با توانایی‌های ذهنی و جسمی آنان و تأمین وسایل فنی، حرفه‌ای و توان‌بخشی لازم مراکز آموزشی از طریق واحدهای ذیربط به منظور اشتغال.
۹. تأمین و تربیت نیروی انسانی شاغل در سازمان و مراکز وابسته به آن با همکاری و

هماهنگی معاونت آموزش و پرورش در امور تأمین و تربیت نیروی انسانی

۱۰. ارزشیابی کار معلمان و مربیان کودکان و دانش‌آموزان استثنایی و هم چنین مسئولان مراکز و آموزشگاه‌ها، آموزش و راهنمایی آنان در جهت حل مشکلات و مسایل مربوط به آموزش و پرورش استثنایی.

۱۱. ایجاد امکانات لازم جهت طراحی، تولید، تهیه و توزیع وسایل کمک آموزشی

۱۲. فراهم نمودن زمینه‌های لازم جهت تألیف و ترجمه و نشر کتب سودمند و سایر امکانات برای پدران، مادران و معلمان کودکان استثنایی

۱۳. جلب کمک‌های مالی و معنوی مردم، سازمان‌ها، مؤسسات و انجمن‌های توان‌بخشی برای بهبود وضع آموزش و پرورش کودکان و دانش‌آموزان استثنایی

۱۴. برنامه‌ریزی و تعیین ضوابط مربوط به نحوه مشارکت بخش خصوصی در آموزش و پرورش استثنایی و ترغیب آنان به این امر و اعمال و نظارت لازم بر فعالیت آنان.

۱۵. هماهنگی، همکاری و ارتباط با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی داخلی به منظور سوق دادن تحقیقات آنان به سمت نیازهای سازمان و استفاده هر چه بیشتر از اساتید و دانشجویان رشته‌های مرتبط با کودکان استثنایی

۱۶. تهیه طرح های تأمین، تکمیل، توسعه و تجهیز مراکز آموزش و پرورش استثنایی کشور از طریق مطالعه، بررسی و استفاده از تجربیات سایر کشورها در اینگونه مراکز

تفاوت‌های آموزش و پرورش استثنایی با آموزش و پرورش عادی

موضوع	آموزش عادی	آموزش ویژه
برنامه و هدف	برنامه درسی ملی	برنامه درسی انطباق یافته/ ارایه خدمات ویژه
نظام آموزشی	۴ دوره	۶ دوره
ارزشیابی	نتیجه محور	فرایند محور
قوانین و مقررات	حداقل انعطاف	کاملا منعطف و ویژه
هزینه	یک برابر	۵ برابر
محتوا	کتاب های عادی	کتاب های ویژه و مناسب سازی شده
مکان	مدارس عادی	مدارس ویژه و پذیرا
ماهیت کار	حرفه ای	تخصصی، حرفه‌ای و توان بخشی

چرخش‌های تحول آفرین بر مبنای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

مولفه	از	به
شیوه مدیریت	تصدی گری در امور	توسعه مشارکت و مدیریت فرآیندی
اطلاعات جامعه هدف	آمار سنتی	اطلاعات سامانه ای
ارائه خدمات ویژه	توان بخشی	توان بخشی و حمایتی
رسانه‌های آموزشی	کیت های آموزشی	چند رسانه‌ای
محتوای آموزشی	کتاب های عادی و مناسب‌سازی شده	کتاب‌های مناسب‌سازی شده و ویژه
روش های آموزشی و توان‌بخشی	نظری	کاربردی، مهارتی
نوع مدارس	مدارس ویژه	مدارس ویژه و پذیرا
رویکرد آموزشی	جداسازی	تلفیقی و فراگیر سازی
معلمان	تک مهارتی	چند مهارتی

فصل دوم

آمار و اطلاعات

نگاه اجمالی آمار و اطلاعات دانش‌آموزی و ارایه خدمات

ارائه آمار و اطلاعات درست و به موقع، نقش به سزایی درتصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های یک سازمان ایفا می‌کند. سه حلقه آمار و اطلاعات، برنامه‌ریزی و مدیریت از حلقه‌های توسعه به شمار می‌رود.

با توجه به سه وظیفه اصلی مدیریت یعنی سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری می‌توان به میزان اهمیت آمار و اطلاعات پی برد. به طوری که بدون در دست داشتن آمار کافی، دقیق و به‌هنگام، سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، تعیین اهداف، راهکارها و فعالیت‌ها و در نهایت ارزیابی نتایج مربوطه امکان‌پذیر نمی‌باشد. ماهیت آمار و اطلاعات به گونه‌ای است که نه تنها موجب تسهیل امر برنامه‌ریزی می‌شود بلکه بهتر می‌توان پاسخگوی نیازها و تقاضاهای مخاطبان بود. بنابراین سازمان در جهت تدوین برنامه ها، توجه ویژه ای به آمار و اطلاعات و وضعیت موجود دارد.

جدول شماره ۱) آمار دانش آموزان با نیازهای ویژه

عنوان	۹۸-۱۳۹۷	۹۹-۱۳۹۸	رشد
تعداد دانش آموزان با نیاز های ویژه مدارس ویژه	۷۸۸۵۵	۸۰۵۵۶	٪۲,۲
تعداد دانش‌آموزان تلفیقی و فراگیر	۶۷۰۱۹	۷۱۹۲۴	٪۷,۲
تعداد کل دانش‌آموزان با نیازهای ویژه	۱۴۵۸۷۴	۱۵۲۴۸۰	٪۴,۵

داده‌های جدول ۱، پوشش تحصیلی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه را نشان می‌دهد: پوشش تحصیلی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه مدارس ویژه سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷ رشد ٪۲,۲ و دانش آموزان آموزش تلفیقی و فراگیر سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷ رشد ٪۷,۲ را نشان می دهد.

با توجه به این که آموزش تلفیقی و فراگیر جزء اولویت‌های سازمان است، رشد ٪۷,۲ پوشش تحصیلی دانش‌آموزان آموزش تلفیقی و فراگیر در مدارس پذیرا، این موضوع را تأیید می‌کند. البته توسعه ارائه خدمات آموزشی و توان‌بخشی به این گروه از دانش‌آموزان در جهت اثر بخشی و ارتقا کیفیت آموزش باید مورد توجه ویژه قرار گیرد.

جدول شماره ۲) آمار دانش‌آموزان با نیازهای ویژه به تفکیک معلولیت و نوع آموزش

گروه دانش‌آموزان	دانش‌آموزان با نیازهای ویژه مدارس خاص	دانش‌آموزان تلفیقی و فراگیر
با کم‌توان ذهنی	۶۰۱۷۰	۰
با آسیب شنوایی	۵۶۷۱	۱۰۳۰۰
با آسیب بینایی	۲۱۵۶	۴۸۱۵
معلول جسمی - حرکتی	۱۹۷۰	۶۷۶۲
طیف اتیسم	۲۵۲۴	۲۲۲
چندمعلولیتی	۸۰۵۱	۳۵
اختلال رفتاری - هیجانی	۱۴	۱۳۸
مشکلات ویژه یادگیری	۰	۴۹۶۵۲
جمع	۸۰۵۵۶	۷۱۹۲۴

داده‌های جدول ۲ دانش‌آموزان با نیازهای ویژه با توجه به نوع آموزش و معلولیت را نشان می‌دهد که با توجه به اهمیت آموزش تلفیقی و فراگیر، پوشش تحصیلی سه گروه از دانش‌آموزان با آسیب شنوایی، با آسیب بینایی و معلول جسمی ـ حرکتی در مدارس پذیرا به طور چشمگیری بیشتر از مدارس ویژه است.

جدول شماره ۳) دانش‌آموزان و مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری

عنوان	۱۳۹۷-۹۸	۱۳۹۸-۹۹	رشد (درصد)
تعداد مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری دولتی	۴۷۵	۴۹۳	۳,۸
تعداد مراکزآموزشی و توان بخشی مشکلات ویژه یادگیری غیر دولتی	۲۰۰	۲۴۸	۲۴
جمع مراکز	۶۷۵	۷۴۱	۹,۸
تعداد دانش آموزان دارای مشکلات ویژه یادگیری	۴۵۰۱۹	۴۹۶۵۲	۱۰,۳

داده‌های جدول شماره ۳ نشان می‌دهد با توجه به اهمیت ارایه خدمات آموزشی ویژه به دانش‌آموزان دارای مشکلات ویژه یادگیری مدارس عادی، تعداد مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷ رشد ۹,۸ ٪ داشته است و همچنین ۱۰,۳ ٪ در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷ به تعداد بیشتری از دانش‌آموزان مدارس عادی خدمات ویژه از این مراکز دریافت داشته‌اند.

جدول شماره ۴) نوآموزان ارزیابی شده بدو ورود به پایه اول در برنامه سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی

عنوان	۱۳۹۷-۹۸	۱۳۹۸-۹۹
تعداد نوآموزان ارزیابی شده	۱۴۰۶۹۹۲	۱۴۲۴۹۳۱
پوشش سنجش بدو ورود به دبستان	۹۴,۸	۹۷,۶

پوشش سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی نوآموزان بدو ورود به دبستان در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷، ۲,۸٪ رشد داشته است و در سال ۱۳۹۸ توانسته ۹۷,۶٪ نو آموزان بدو ورود به پایه اول ابتدایی را مورد ارزیابی قرار دهد.

جدول شماره ۵) نوآموزان ارجاع شده در برنامه سنجش به تفکیک نوع مدرسه

عنوان		۱۳۹۸-۹۹
تعداد نو آموزانی که به مدارس استثنایی ارجاع داده شده‌اند.	با آسیب بینایی	۲۹۹
	با آسیب شنوایی	۴۲۸
	کم‌توان ذهنی	۸۲۵۶
تعداد نوآموزانی که به مدارس عادی ارجاع داده شده‌اند.	تلفیقی و فراگیر	۱۹۳۰
	دیرآموز	۸۳۸۹۳

جدول شماره ۶) نوآموزان ارزیابی شده در سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی پیش‌دبستان

عنوان	۱۳۹۶	۱۳۹۸
تعداد کل نوآموزان ارزیابی‌شده پیش‌دبستان	۳۴۴۰۱۱	۳۷۸۷۳۰

جدول شماره۷) ارائه خدمات حمایتی به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

عنوان	دانش‌آموز تا ۱۳۹۸	سقف پرداخت (هزار ریال)	عنوان	دانش‌آموز تا ۱۳۹۸	سقف پرداخت (هزار ریال)
اندام مصنوعی	۲۸	۱۰۰/۰۰۰	سمعک	۳۴۰۱	۱۲/۰۰۰
اورتز و پروتز	۱۰۴۵	۷/۰۰۰	کفش و کفی طبی	۱۷۱۰	۳/۰۰۰
تعمیر قطعات پروتز کاشت حلزون	۳۶۷	۲۵/۰۰۰	واکر	۳۳۶	۲/۰۰۰
جراحی کاشت حلزون	۱۸۰	۶۰/۰۰۰	ویلچر	۱۰۴۰	۱۰/۰۰۰
خدمات بیمارستانی	۸۴۷	بدون سقف	پاراکلینیک	۲۶۱۷	بدون سقف
داروی مستمر	۶۵۰۶	بدون سقف	عصای سفید	۶۲	۲/۰۰۰
دندانپزشکی	۲۲۶	۱۵/۰۰۰	عینک	۶۰۰۴	۳/۰۰۰
ذره‌بین	۴۲	۲/۰۰۰	کمک آموزش بینایی	۳۴۹	۸/۰۰۰
جمع دانش آموزان دریافت‌کننده خدمات حمایتی		۳۴۱۹۰	اعتبار هزینه شده		۱۶۴/۳۰۹/۰۹۷/۲۳۴ ریال

جدول شماره ۸) بهره‌مندی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه از خدمات توان‌بخشی داخل و خارج مدرسه

سال تحصیلی	۱۳۹۷	۱۳۹۸	رشد
ارایه خدمات توان‌بخشی	۳۱۶۹۷	۳۴۶۰۷	٪۹,۲

جدول شماره ۹) پروژه‌های مدرسه‌سازی برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

عنوان		تا سال ۱۳۹۸
تعداد کل مدارس ساخته شده برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه		۱۴۵۷
تعداد کل مدارس خیرساز برای دانش آموزان با نیازهای ویژه		۳۲۰
تعداد پروژه‌های در دست احداث فعال دولتی	۲۴	۷۲
تعداد پروژه های در دست احداث فعال خیرساز	۴۸	
تعداد پروژه‌های در دست احداث راکد دولتی		۱۰
تعداد پروژه‌های در دست احداث راکد خیرساز		۲۳
تعداد کل پروژه‌های در دست احداث		۱۰۵

فصل سوم

نمای کلی برنامه‌های
سازمان آموزش و پرورش استثنایی
در سال ۱۳۹۹

طراحی، اجرا، نظارت و بهبود عملکرد چهار جزء اصلی هر نظام برنامه‌ریزی است و برای رسیدن به نظام جامع برنامه‌ریزی مطلوب، شناسایی وضع موجود، ترسیم وضع موجود و تدوین نظام اجرایی مناسب برای حرکت از وضع موجود به مطلوب باید مد نظر قرار بگیرد.

سه الگوی برنامه‌ریزی برون نگر با استفاده از ظرفیت‌های بیرونی، درون‌نگر با استفاده از ظرفیت‌های درونی و تلفیقی داریم که معمولا امروزه بیشتر از الگوی تلفیقی استفاده می‌شود.

برنامه های سال ۹۹ سازمان آموزش و پرورش استثنایی شامل انواع برنامه‌های تأسیسی، تکمیلی، تعدیلی و تعطیلی است. دسته‌ای از برنامه‌های سازمان در سال ۹۹ بر اساس سه بسته تحولی «مدرسه انطباقی»، «مداخلات به هنگام طلایی» و «توسعه مشارکت، کاهش تمرکز و اجتماعی شدن » تدوین شده است.

هدف نظام جامع برنامه‌ریزی عملکردی آن است که ایده‌های خوب به نتایج خوب منجر می‌شود. برنامه‌های سازمان از زمان تصویب سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مبتنی بر سند تدوین شده است و از سال ۱۳۹۸ به صورت جدی‌تر این نوع برنامه‌ریزی مورد توجه قرار گرفته است. اطلاعات و آمار برنامه‌های سازمان مبتنی بر سند شاهدی بر این ادعاست.

جدول شماره ۱۰) مقایسه برنامه‌های سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸

مولفه	۱۳۹۸	۱۳۹۹	رشد
تعداد برنامه	۶	۱۳	۲,۲ برابر شدن تعداد برنامه
تعداد فعالیت	۱۸	۴۶	۲,۵ برابر شدن فعالیت‌ها
زیـــر نظام‌ها	۳ زیر نظام	۶ زیر نظام	-

جدول شماره ۱۱) برنامه‌ها و فعالیت‌های سال ۱۳۹۹ مبتنی بر سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

موضوعات	تعداد برنامه	تعداد فعالیت	تعداد فعالیت‌های تأسیسی	تعداد فعالیت‌های استمراری و تکمیلی
تعداد کل برنامه‌های سال ۱۳۹۹ مبتنی بر سند تحول بنیادین آموزش و پرورش	۱۳	۴۶	۳۰	۱۶
بسته تحولی	۸	۳۰	۲۸	۲
برنامه های سالانه و جاری ۱۳۹۹	۵	۱۶	۲	۱۴

بسته‌های تحولی نوآورانه، تحقق پذیر، دارای نتایج کوتاه مدت یک‌ساله ملموس، شوق‌انگیز، مشارکت پذیر، مدرسه محور، فراگیر، مبتنی بر آموزه‌های سند تحول بنیادین و مبتنی بر چرخش‌های تحول آفرین آماده شده است. از حیث کیفی توسعه آموزش‌های دیجیتالی و الکترونیکی، آموزش‌های مهارتی چندگانه، گسترش و توسعه نهضت زبان اشاره و خط بریل، مداخلات به هنگام، توسعه مشارکت‌ها، توسعه مدارس انطباقی، توسعه آموزش‌های فنی‌حرفه‌ای، توسعه مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری و مراکز مشاوره و راهنمایی خانواده دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و افزایش سطح پوشش تحصیلی به ویژه در پیش‌دبستان ۹ نگاه کیفی به برنامه‌های سازمان در سال ۱۳۹۹ می‌باشد.

معرفی برنامه‌های سازمان

۱) **بسته تحولی اول، مدرسه انطباقی:** شامل ۳ برنامه و ۹ فعالیت

۲) **بسته تحولی دوم، مداخلات به هنگام طلایی:** شامل ۱ برنامه و ۱ فعالیت

۳) **بسته تحولی سوم، توسعه مشارکت‌ها، کاهش تمرکز و اجتماعی شدن:** شامل ۴ برنامه و ۲۱ فعالیت

۴) **برنامه‌های استمراری:** شامل ۵ برنامه و ۱۶ فعالیت

آمارهای جهانی نشان می‌دهد ۲,۵ تا ۳ درصد دانش‌آموزان جهان را دانش‌آموزان با نیازهای ویژه تشکیل می‌دهند. در ایران ۱۶۰۰ مدرسه به صورت مستقل (به عنوان مدارس کودکان استثنایی) و بیش از ۲۰ هزار مدرسه به عنوان مدارس پذیرا (مدارس عادی مجری آموزش تلفیقی و فراگیر) به بیش از ۱۵۲ هزار دانش‌آموز در گروه‌های دانش‌آموزان با نیازهای ویژه (با اختلال طیف اتیسم، آسیب دیده شنوایی، آسیب دیده بینایی، معلول جسمی ـ حرکتی، با کم‌توانی ذهنی، چند معلولیتی، با اختلال رفتاری ـ هیجانی و با مشکلات ویژه یادگیری) خدمات آموزشی و توان‌بخشی را ارائه می‌دهند.

بسته تحولی اول مدرسه انطباقی

برنامه اول: مناسب‌سازی مبتنی بر توانمندسازی مدیران و معلمان با سه فعالیت:

۱) نهضت آموزش زبان اشاره
۲) نهضت آموزش خط بریل
۳) آموزش معلمین مبتنی بر مهارت‌های چندگانه

برنامه دوم: ایجاد شبکه جامع آموزش و اطلاع‌رسانی تخصصی با سه فعالیت:

۱) طراحی و تولید اپلیکیشن جامع آموزش و پرورش استثنایی
۲) سامانه ندای همراه
۳) ایجاد پایگاه‌های مجازی آموزش

برنامه سوم: مدرسه انطباقی (مشارکت و ارائه خدمات کارشناسی در طراحی، ساخت و تجهیز فضاهای آموزشی) با سه فعالیت:

۱) مدرسه انطباقی پذیرا ویژه دانش‌آموزان تلفیقی و فراگیر
۲) مدرسه انطباقی دانش‌آموزان با اختلال طیف اتیسم
۳) نهضت مشارکتی توان‌افزایی

بسته تحولی دوم مداخلات به هنگام طلایی

برنامه مداخلات به هنگام طلایی (بازنگری برنامه درسی و فعالیت‌های آموزشی تربیتی دوره پیش‌دبستانی بر اساس اسناد تحولی و برنامه)

بسته تحولی سوم توسعه مشارکت‌ها، کاهش تمرکز و اجتماعی شدن

برنامه اول: توسعه مشارکت معلمان، مدیران و صاحبنظران

۱) طرح جام
۲) طرح رصد و کاربست مطالعات ملی و بین‌المللی
۳) پارلمان مجازی مشورتی معلمان دانش‌آموزان استثنایی
۴) نظام تصمیم‌گیری از مدرسه تا ستاد
۵) قشربندی حرفه‌ای معلمان
۶) ایجاد دبیرخانه های استانی
۷) نظارت همتا
۸) جشنواره الگوهای برتر تدریس
۹) انتشار نشریه تعلیم و تربیت استثنایی

برنامه دوم: توسعه مشارکت اولیا

۱) پارلمان مشورتی اولیا و مربیان
۲) مدرسه یاری اولیاء

برنامه سوم: توسعه مشارکت دانش‌آموزان

۱) تشکیل مجلس دانش‌آموزی
۲) تشکیل مجلس مجازی مشورتی دانش‌آموزی
۳) طرح هر دانش‌آموز حداقل یک نقش و یک تشکل
۴) هر مدرسه یک سرود
۵) طرح مدام (دوره اول و دوم متوسطه دانش‌آموزان با هوشبهر عادی)

برنامه چهارم: توسعه مشارکت بخش دولتی، بازنشستگان و تشکل‌های مردمی

۱) گنجینه های مدیریتی
۲) باشگاه بازنشستگان
۳) حامی
۴) ۱۰۰ دبیرخانه، ۱۰۰ مدرسه
۵) توسعه کمی و کیفی سازمان‌های مردم نهاد

برنامه های استمراری

برنامه اول: تولید بسته‌های یادگیری و توان‌بخشی نوآموزان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه یادگیری مبتنی بر برنامه درسی ملی

۱) مناسب‌سازی کتاب های درسی در گروه‌های مختلف آموزش استثنایی
۲) تألیف کتاب درسی گروه‌های مختلف آموزش استثنایی
۳) تولید درس افزارها و کیت های آموزشی ویژه دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

برنامه دوم: توسعه و ارتقاء کیفیت خدمات مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده با مشارکت نهادهای تخصصی کشور

۱) توسعه مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
۲) تعداد دانش‌آموزان دریافت‌کننده خدمات مشاوره‌ای از مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
۳) ارائه خدمات توان‌بخشی داخل و خارج از مدرسه

برنامه سوم: بازنگری و اصلاح ساز و کارهای تأمین منابع مالی برنامه ارزیابی سلامت جسمانی و روانی کودکان در بدو ورود به دبستان در مناطق محروم و مرزی

۱) نوآموزان ارزیابی شده در سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی بدو ورود به دانش‌آموزان ثبت‌نام شده در پایه اول ابتدایی
۲) نوآموزان ارزیابی شده در سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی پیش‌دبستان

برنامه چهارم: تدوین برنامه جامع استعدادیابی در دوره پیش‌دبستانی، ابتدایی و متوسطه در ساحت‌های شش‌گانه تربیتی برای کشف استعدادهای دانش‌آموزان

۱) جشنواره مهارت های حرفه‌ای دانش‌آموزان پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه حرفه‌ای (قطبی یا کشوری)
۲) تعداد دانش آموزان شرکت‌کننده در مسابقات ورزشی
۳) میزان یادگیری نماز دانش‌آموزان پایه ششم (طرح سودای بندگی) به کل دانش‌آموزان پایه ششم مدارس ویژه
۴) تعداد دانش‌آموزان استثنایی پذیرش‌شده در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی

برنامه پنجم: تدوین نظام‌نامه تحقق پوشش کامل تحصیلی دوره آموزش عمومی و اتخاذ سیاست‌های تشویقی و تنبیهی برای دانش‌آموزان و اولیای آنان با همکاری سایر عوامل سهیم و مؤثر

۱) پوشش تحصیلی دانش‌آموزان استثنایی آموزش تلفیقی و فراگیر
۲) تعداد دانش‌آموزان بهره‌مند از خدمات آموزشی معلم رابط
۳) پوشش تحصیلی دانش‌آموزان استثنایی مدارس ویژه
۴) پوشش تحصیلی کودکان و دانش‌آموزان طیف اتیسم

به دنبال چرخش‌های تحولی کیفی نتایج کمی زیر حاصل خواهد شد:

با اجرای برنامه‌های:

- مدرسه انطباقی پذیرا (الگو) دانش آموزان تلفیقی و فراگیر و طیف اتیسم۶۴ مدرسه مناسب سازی و ۱۴ مدرسه ویژه دانش آموزان طیف اتیسم ساخته خواهد شد.
- نهضت مشارکتی توان افزایی ۸۳ هزار تجهیزات آموزشی، پرورشی و توان بخشی برای حداقل ۱۰۰۰۰ دانش آموز تأمین خواهد شد.
- نهضت آموزش زبان اشاره و بریل آموزی ۵۰۰۰ معلم، والدین و کارکنان دستگاه‌های مرتبط آموزش خواهند دید.

- طراحی اپلیکیشن جامع آموزش و پرورش استثنایی به میزان ۵۰ درصد نگرش مخاطبان نسبت به کودکان با نیازهای ویژه تغییر یافته، ۸۰ درصد یادگیری از محتوای ارایه شده در مخاطبان و ۳۲ پایگاه آموزش مجازی ایجاد می شود.
- تالیف، مناسب سازی و طراحی درس افزارهای آموزشی ۱۲۸عنوان کتاب درسی و درس افزار تدوین و تولید خواهد شد.
- برنامه تشخیصی، آموزشی، توان بخشی و حمایتی مداخلات به هنگام طلایی ۸ درصد پوشش تحصیلی دوره پیش دبستان نوآموزان با نیازهای ویژه افزایش و ۱۵ درصد کودکان پیش دبستان خدمات توان بخشی و حمایتی دریافت خواهند کرد.
- آموزش معلمان مهارت های چندگانه ۱۰ درصد معلمان گروه دانش‌آموزان با کم‌توانی ذهنی آموزش خواهند دید.
- توسعه مراکز مشاوره و راهنمایی خانواده دانش‌آموزان با نیازهای ویژه ۱۷ مرکز فعال خواهد شد.
- با برنامه سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی بدو ورود به دبستان ۹۹ درصد پوشش برنامه سنجش و ۵۵ درصد سنجش پیش‌دبستان محقق خواهد شد.
- طراحی سامانه ندای همراه مدیریت پاسخگو (۱۰۰ درصد) مشکلات دانش‌آموزان آموزش تلفیقی و فراگیر رفع خواهد شد.
- تشکیل پارلمان مشورتی اولیا و مشارکت معلمان در پارلمان مجازی فرهنگیان استثنایی ۳۰ درصد افزایش می‌یابد.

فصل چهارم

بسته‌های تحولی

بسته تحولی اول
مدرسه انطباقی

نمای کلی بسته تحولی مدرسه انطباقی به شرح زیر می‌باشد:

برنامه اول

مناسب‌سازی مبتنی بر توانمندسازی مدیران و معلمان در شناسایی، هدایت و بهره‌برداری از ظرفیت‌ها و امکانات و خلق فرصت‌های متناسب با نیازها و علایق و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان

- **فعالیت ۱:** نهضت آموزش زبان اشاره
- **فعالیت ۲:** آموزش معلمان مبتنی بر مهارت‌های چندگانه
- **فعالیت ۳:** نهضت آموزش خط بریل

برنامه دوم

ایجاد شبکه جامع آموزش و اطلاع‌رسانی تخصصی در بستر فناوری اطلاعات و رسانه

- **فعالیت ۱:** طراحی و تولید اپلیکیشن جامع آموزش و پرورش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- **فعالیت ۲:** سامانه ندای همراه ویژه معلمان پذیرا، رابط و والدین دانش‌آموزان تلفیقی و فراگیر
- **فعالیت ۳:** ایجاد پایگاه مجازی آموزش

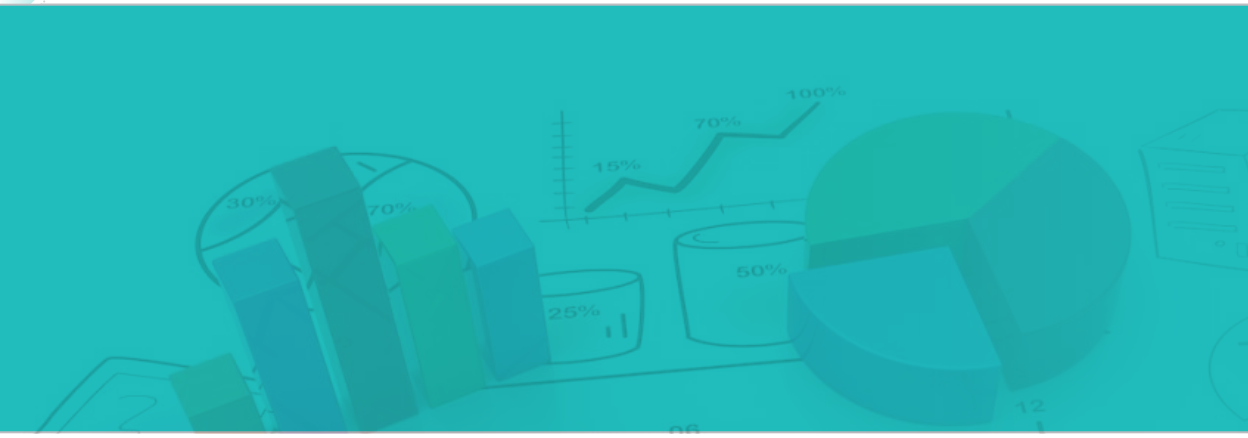

برنامه سوم

مدرسه انطباقی (مشارکت در طراحی، ساخت و تجهیز فضاهای آموزشی، تربیتی و ورزشی با نیازهای ویژه و تفاوت‌های جنسیتی و سنی دانش‌آموزان)

- **فعالیت ۱:** مدرسه انطباقی پذیرا (الگو) ویژه دانش‌آموزان تلفیقی و فراگیر
- **فعالیت ۲:** مدرسه انطباقی دانش آموزان با اختلال طیف اتیسم
- **فعالیت ۳:** نهضت مشارکتی توان افزایی

بیان مسئله و ضرورت اجرا

- جامعه دوستدار انسان (جامعه دوستدار افراد دارای نیازهای ویژه)
- جامعه دارای حداقل محدودیت (نظریه امتداد)
- گسترش و تأمین همه جانبه عدالت آموزشی (نظریه توسعه انسان مبنا)
- تغییر نگرش نسبت به کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و توانمندی‌های آنان (نظریه دارایی محور)

با پذیرش اصل «تفاوت‌های فردی» باید همه دانش‌آموزان تحت پوشش نظام تعلیم و تربیت قرار گیرند و متناسب با خصوصیات و ویژگی‌های خاص ایشان، مدارس انطباقی و مناسب سازی شده را مهیا ساخت تا تعلیم و تربیت دانش‌آموزان در مسیر کیفیت قرار گیرد. در چنین وضعیتی است که بر مبنای اصل «توسعه انسان مبنا» همه انسان‌ها در فرآیند توسعه می‌توانند نقش آفرینی کنند و از مواهب آن بهره‌مند شوند. از سوی دیگر مدرسه انطباقی مدرسه‌ای است که در قلمروهای مختلف مناسب‌سازی را محقق سازد. مناسب‌سازی مدیران، معلمان، محتواهای آموزشی، والدین، دانش‌آموزان و فضاهای فیزیکی و به ویژه تجهیزات آموزشی، پرورشی و توان‌بخشی برابر نظریه «امتداد»، توسعه امتداد حواس انسان‌هاست در حالی که برخی از حواس تعدادی از دانش‌آموزان با محدودیت مواجهه است، در نظام تعلیم و تربیت باید با ساخت و در اختیار قرار دادن این تجهیزات، جانشین مناسبی برای نداشتن آن حس برای دانش‌آموزان فراهم کرد.

متناسب‌سازی جامعه و آموزش و پرورش نیازمند تغییر نگرش جامعه به انسان‌ها و پذیرش اصل تفاوت‌های فردی می‌باشد. بر اساس نظریه «دارایی محور» نظام تعلیم و تربیت و جامعه باید نگرش خود به انسان‌ها را بر مبنای دارایی و داشته‌هایشان متمرکز سازد تا نداشته‌ها و کمبودهایشان در چنین شرایطی که امکان ایجاد و گسترش جامعه دوستدار انسان که مؤلفه‌های اصلی آن دوستدار کتاب، کودک و انسان‌های با نیازهای ویژه است، محقق خواهد شد. باید بپذیریم برغم تلاش‌های زیاد در حوزه تعلیم و تربیت دانش‌آموزان با نیازهای ویژه برای تحقق عدالت آموزشی و نقش آفرینی همه دانش‌آموزان در امر توسعه، باید تحول اساسی را رقم زنیم. مناسب‌سازی مدارس برای پذیرش همه دانش‌آموزان و پرورش استعدادهای آنها برای پوشش تحصیلی دوره‌های پیش‌دبستان از بدو تشخیص و دبستان در گروه‌های مختلف دانش‌آموزان با نیازهای ویژه از جمله مواردی است که برای تحقق عدالت آموزشی و فراگیر سازی آموزش و پرورش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و پیشگیری از بروز معلولیت‌های بیشتر و شدیدتر سازمان آموزش و پرورش باید بر آن اهتمام ورزد.

بسته تحولی «مدرسه انطباقی» این اهداف را نشانه گرفته است و در پی رفع مشکلات موجود و ارتقاء تعلیم و تربیت دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در گروه‌های هفت گانه است.

این بسته تحولی شامل ۳ برنامه و ۹ فعالیت بوده که با مشارکت درون‌سازمانی، برون‌سازمانی معلمان، اولیا، برخی سازمان‌ها و دستگاه‌ها تحقق پذیر است.

مؤلفه‌های مناسب سازی

- محتوای آموزشی
- تجهیزات آموزشی و توان‌بخشی
- فضای آموزشی
- دانش آموزان (ویژه و عادی)
- والدین
- نیروی انسانی (مدیران و معلمان)
- جامعه

وضعیت موجود برنامه اول: مناسب‌سازی مبتنی بر توانمندسازی مدیران و معلمان در شناسایی، هدایت و بهره‌برداری از ظرفیت‌ها و امکانات و خلق فرصت‌های متناسب با نیازها و علایق و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان

جدول شماره ۱۲) وضعیت موجود معلمان آموزش و پرورش استثنایی

ردیف	گروه هدف	وضع موجود	وضع مطلوب
۱	معلمان دانش آموزان با نیازهای ویژه	نسبت معلم به دانش آموز ۱۰ به یک است.	نسبت ۵ تا ۸ دانش‌آموز به یک معلم باید باشد.
۲	معلمان رابط	نسبت معلم رابط به دانش آموز ۱۶,۶ به یک است.	نسبت ۶ به یک باید باشد.

ردیف ۱ داده‌های جدول شماره ۱۲ نشان می‌دهد در قبال هر ۱۰ دانش‌آموز با نیازهای ویژه یک معلم وجود دارد که با توجه به گروه‌های مختلف آموزش استثنایی و با نرم‌های مختلف کلاسی دانش آموزان می‌بایست نسبت ۵ تا ۸ دانش‌آموز به یک معلم باشد.

داده های ردیف ۲ نشان می‌دهد در قبال هر ۱۶,۶ دانش‌آموز آموزش تلفیقی و فراگیر یک معلم رابط وجود دارد که باید نسبت ۶ دانش‌آموز به یک معلم تحقق یابد.

جدول شماره۱۳) وضعیت آموزش نیروی انسانی با تخصص‌های خاص

ردیف	گروه هدف	وضع موجود	وضع مطلوب
۱	زبان اشاره و خط بریل	۱۹۳۳ نفر آموزش دیدند.	۵ هزار نفر آموزش خواهند دید.
۲	آموزش معلمان مبتنی بر مهارت‌های چندگانه	وجود ندارد.	۱۰ درصد معلمان دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی آموزش خواهند دید.

با توجه به این که آموزش با کیفیت حق همه کودکان است و احترام و حمایت از حقوق افراد دارای نیازهای ویژه از وظایف اساسی سازمان است. ضروری است جهت تأمین نیروی متخصص، برنامه‌ریزی‌های کوتاه مدت و بلند مدت در این خصوص داشته باشد. بنابراین، وضعیت موجود نشان از کمبود معلم استثنایی و رابط متخصص دارد که به دلایل بازنشستگی نیروهای متخصص، به‌روزآوری اطلاعات و دانش معلمان در حوزه آموزش زبان اشاره و خط بریل و اقشار مختلف جامعه بخصوص به کارکنان مشاغل اجتماعی و مهمتر از همه عدم آموزش تخصصی در دانشگاه فرهنگیان در گروه های مختلف آموزش استثنایی، لزوم اجرای این فعالیت را مضاعف می سازد.

همچنین، آموزش معلمان مبتنی بر مهارت‌های چندگانه، آموزش معلمان دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی است که به علت عدم وجود معلمان گروه‌های دانش‌آموزان با آسیب شنوایی، بینایی و طیف اتیسم در برخی مناطق و مدارس، این آموزش‌ها برای پاسخگویی به نیاز و آموزش به دانش‌آموزان مورد نظر برایشان طراحی شده است. حتی این معلمان با توجه به کمبود معلم رابط برای دانش‌آموزان آموزش به شیوه تلفیقی و فراگیر نیز توانمند شده و می‌توانند در آن بخش نیز خدمات مؤثر آموزشی ارایه دهند.

وضعیت موجود برنامه دوم: ایجاد شبکه جامع آموزش و اطلاع‌رسانی تخصصی در بستر فناوری اطلاعات و رسانه

با توجه به این که استفاده از فناوری‌های نوین و فضای آموزش مجازی در حال حاضر به ویژه برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه دارای جایگاه بلندی است. به منظور اطلاع‌رسانی تخصصی، دسترسی راحت، امن و پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان، والدین، معلمان و اقشار مختلف جامعه ضرورت تولید اپلیکیشن جامع و پایگاه آموزش مجازی و سامانه ندای همراه برای این گروه از دانش‌آموزان به شدت احساس می‌شود و هم چنین با

توجه به تخصصی بودن این حوزه و ویژگی های متفاوت دانش آموزان با نیازهای ویژه و استفاده دانش‌آموزان از ابزارهای تخصصی و عدم کارایی فضاهای مجازی برای آموزش این دانش‌آموزان، برنامه‌ریزی در این حوزه را در اولویت‌های سازمان قرار داده است.

بنابراین، در کنار کمبود معلمان، وسایل و تجهیزات آموزشی، ورزشی و توان بخشی، عدم استفاده مطلوب از فناوری‌های نوین، کمبود فضاهای آموزشی و ورزشی و تربیتی متناسب‌سازی شده برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در مدارس پذیرا و ویژه ضرورت تغییر وضعیت موجود را مضاعف می‌سازد.

وضعیت موجود برنامه سوم : مدرسه انطباقی (مشارکت در طراحی، ساخت و تجهیز فضاهای آموزشی، تربیتی و ورزشی با نیازهای ویژه و تفاوت‌های جنسیتی و سنی دانش‌آموزان با سازمان نوسازی و تجهیز مدارس کشور)

جدول شماره ۱۴) وضعیت موجود مدارس و مراکز آموزش و پرورش استثنایی

ردیف	گروه هدف	سنجه	وضعیت موجود	نیاز
			تعداد مرکز	
۱	مدارس ویژه	واحد	۱۵۶۰	۲۱۰
۲	تعداد مدارس پذیرا	واحد	۲۰۱۸۴	-
۳	مدارس ویژه مناسب‌سازی شده ویژه دانش‌آموزان طیف اتیسم	واحد	۳	۵۹
۴	مدارس پذیرا مناسب سازی شده استاندارد	درصد	۵	۹۵

در صورت ساخت ۲۱۰ مدرسه استثنایی مناسب‌سازی شده استاندارد فضای آموزشی مورد نیاز، تامین و اثر به سزایی در توسعه کمی و ارتقا کیفیت آموزش کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه خواهد داشت.

سازمان با مناسب‌سازی ۳۲ مدرسه پذیرا (الگو) ویژه دانش آموزان تلفیقی و فراگیر و ۳۲ مدرسه و کلاس ویژه دانش‌آموزان طیف اتیسم برای سال ۱۳۹۹ به دنبال افزایش انگیزه و شوق و دادن الگوی کامل به استان‌ها برای مناسب سازی فضاهای آموزشی می باشد.

بنابراین با توجه به وضعیت موجود مدارس مناسب سازی شده استاندارد، نیاز به عزم جدی در مناسب‌سازی مدارس از تمامی جهات احساس می‌شود تا هر دانش‌آموز با هر

شرایط و محدودیتی بتواند بدون مشکل، از فضاهای آموزشی استفاده و از خدمات با کیفیت بهره‌مند شود.

جدول شماره ۱۵) وضعیت موجود تجهیزات آموزشی، توان‌بخشی و ورزشی

ردیف	گروه هدف	وضع موجود	وضع مطلوب
۱	تجهیزات توان‌بخشی، ورزشی و آموزشی	۱۱۰ قلم حداکثر ۵ درصد تأمین شده	۸۳ هزار نیاز وجود دارد.

با توجه به این که یکی از مؤلفه های مناسب‌سازی، مناسب‌سازی تجهیزات آموزشی، توان‌بخشی و ورزشی است. سازمان با نیازسنجی و استخراج اقلام مورد نیاز تجهیزات تخصصی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در حوزه‌های مختلف جهت محقق شدن یکی از مؤلفه‌های مناسب‌سازی برنامه‌ریزی با عنوان نهضت مشارکتی توان‌افزایی بر اساس نظریه امتداد پیگیری می‌کند تا با تأمین آنها در جهت ارتقا کیفیت آموزشی و توان‌بخشی دانش‌آموزان در مدارس گام‌های مؤثری بردارد.

مخاطبین بسته تحولی مدرسه انطباقی

- مدیران مدارس ویژه و پذیرا
- معلمان مدارس ویژه و پذیرا
- والدین دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و عادی
- جامعه (آحاد مردم)
- کارشناسان ادارات آموزش و پرورش استثنایی
- دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و عادی
- متخصصان، دانشجویان و اساتید دانشگاه ها

معرفی فعالیت‌های بسته تحولی مدرسه انطباقی

بسته تحولی مدرسه انطباقی از ۳ برنامه و ۹ فعالیت تشکیل می‌شود که به معرفی مختصر آنها (که مبتنی بر محتوای برنامه، اهداف، شاخص‌های کمی قابل اندازه‌گیری، مشارکت‌پذیری، نوآوری، مبتنی بر اسناد بالادستی به ویژه، سند تحول بنیادین و نتایج قابل انتظار از اجرای این برنامه‌هاست)، خواهیم پرداخت.

برنامه اول: مناسب‌سازی مبتنی بر توانمندسازی مدیران و معلمان در شناسایی، هدایت و بهره‌برداری از ظرفیت‌ها و امکانات و خلق فرصت‌های متناسب با نیازها و علایق و تفاوت‌های فردی دانش آموزان

مستندات برنامه		
زیر نظام تربیت معلم و تأمین منابع انسانی	هدف عملیاتی ۱۶	راهکار ۱-۱۶
	تنوع‌بخشی در ارایه خدمات آموزشی و فرصت‌های تربیتی متناسب با مصالح جامعه، نیازها و علایق دانش آموزان در راستای شکوفایی استعدادهای آنها	ایجاد تنوع در فرصت‌های تربیتی در مراکز آموزشی و تربیتی برای پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان
چرخش تحولی	از نظری به کاربردی - مهارتی	از تک‌مهارتی به چندمهارتی
اهداف برنامه سازمان	تغییر و اصلاح مداوم آموزش و پرورش استثنایی با توجه به روش‌های نوین آموزش و پرورش استثنایی در جهان و نیازهایی که این گونه کودکان و دانش‌آموزان در ارتباط با شرایط خاص جامعه دارند.	
سیاست های راهبردی سازمان	مناسب سازی آموزش و پرورش دانش آموزان با نیازهای ویژه	
	ارتقاء کیفیت خدمات ارائه شده در همه ابعاد آموزشی، پرورشی و توان‌بخشی	
	توسعه، تثبیت و تعمیق عدالت آموزشی	
	توسعه رویکردهای فراگیرسازی آموزش و پرورش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه	
اهداف دوره های تحصیلی	ساحت تعلیم و تربیت زیبا شناسی و هنری	با تغییر سازنده در محیط و اشیا اطراف، قدرت تخیل، تجسم و خلاقیت خود را پرورش دهد.
	ساحت تعلیم و تربیت علمی و فناورانه	کسب مهارت‌های پایه فناوری، پرسشگری و خلاقیت، فرایند تولید یک محصول را تجربه کند.
	ساحت تعلیم و تربیت زیستی و بدنی	با شناسایی ویژگی‌ها، نیازها و توانمندی‌های جسمی - حرکتی و روانی خود، الگوی رفتاری متناسب با موقعیت‌های مختلف را انتخاب کند و سطح سلامت و شادابی خود را ارتقاء دهد.
	ساحت تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی	با کسب مهارت‌های شهروندی، نقش‌ها و وظایف خود را در قبال جامعه محلی با مشارکت در فعالیت‌ها و برنامه‌های زیست محیطی، فرهنگی، سیاسی اجتماعی انجام دهد.

- نهضت آموزش زبان اشاره — فعالیت ۱
- آموزش معلمان مبتنی بر مهارت‌های چندگانه — فعالیت ۲
- نهضت آموزش خط بریل — فعالیت ۳

ضرورت آموزش تخصصی زبان اشاره و خط بریل به مدیران، معلمان، والدین و سازمان‌های مرتبط

- احترام و حمایت از حقوق افراد دارای نیازهای ویژه
- به روز آوری اطلاعات و مهارت‌های حرفه‌ای معلمان دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- ضرورت آموزش زبان اشاره به اقشار مختلف جامعه بخصوص به کارکنان مشاغل اجتماعی
- تربیت نیروی انسانی متخصص در حوزه‌های آموزش گروه‌های با آسیب شنوایی، بینایی و طیف اتیسم با توجه به کمبود و بازنشستگی نیروهای متخصص
- آشنایی معلمان دانش‌آموزان با کم‌توانی ذهنی با ویژگی‌ها و برنامه درسی و کسب مهارت نحوه تدریس دانش‌آموزان گروه‌های با آسیب شنوایی، آسیب دیده بینایی و طیف اتیسم
- وضعیت موجود در دانشگاه فرهنگیان و عدم ارائه آموزش‌های تخصصی در گروه‌های مختلف آموزش استثنایی

نتایج مورد انتظار

- ارتقای کیفیت ارائه خدمات آموزش ویژه به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- ارتقای کیفیت یاددهی ـ یادگیری به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- سهم اجرایی هر یک از حوزه‌های همکار در حین اجرای برنامه با تفاهم‌نامه‌های منعقد شده، مشخص می‌شود.

	هدف عملیاتی
فعالیت ۱	□ ۹۰ ٪ شرکت کنندگان موفق به دریافت گواهینامه تدریس زبان اشاره شوند.
	□ تعداد شرکت کنندگان در کارگاه‌های زبان اشاره ۴۰۰۰ نفر
فعالیت ۲	□ ۹۰ ٪ شرکت کنندگان در کارگاه‌های معلمان با مهارت های چندگانه (معلمان گروه دانش‌آموزان با کم‌توانی ذهنی) زبان اشاره و خط بریل را فراگیرند.
	□ تعداد شرکت‌کنندگان در کارگاه‌های خط بریل و زبان اشاره و آموزش طیف اتیسم ۱۰ درصد
فعالیت ۳	□ ۹۰ ٪ شرکت‌کنندگان موفق به دریافت گواهینامه تدریس زبان اشاره شوند.
	□ تعداد شرکت‌کنندگان در کارگاه‌های خط بریل ۱۰۰۰ نفر

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- چک لیست‌های ارزیابی برگزاری کارگاه‌ها از عوامل اجرایی و شرکت‌کنندگان
- اثربخشی آموزش‌های ارایه شده به معلمان و والدین بر دانش‌آموزان

چارچوب و شناسنامه برنامه

شناسنامه برنامه اول: مناسب‌سازی مبتنی بر توانمندسازی مدیران و معلمان در شناسایی، هدایت و بهره‌برداری از ظرفیت‌ها و امکانات ...

ردیف	عنوان	شرح
۱	هدف عملیاتی مربوط به برنامه	**هدف عملیاتی۱۶ :** تنوع بخشی در ارایه خدمات آموزشی و فرصت‌های تربیتی متناسب با مصالح جامعه، نیازها و علایق دانش‌آموزان در راستای شکوفایی استعدادهای آنها
۲	شماره و متن راهکار سند تحول	**راهکار ۱-۱۶:** ایجاد تنوع در فرصت‌های تربیتی در مراکز آموزشی و تربیتی برای پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان
۳	برنامه (ششم توسعه ابلاغی بخشنامه ۱۳۰۸۱۱)	توانمندسازی مدیران و معلمان در شناسایی، هدایت و بهره‌برداری از ظرفیت‌ها و امکانات و خلق فرصت‌های متناسب با نیازها و علایق و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان
۴	زیر نظام مربوط	تربیت معلم و تأمین منابع انسانی
۵	واحد مسئول در حوزه	سازمان آموزش و پرورش استثنایی
۶	حوزه‌ها و واحدهای همکار	□ **درون‌سازمانی:** معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی سازمان، اداره کل توسعه مدیریت و پشتیبانی و ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها □ **برون‌سازمانی:** سازمان بهزیستی، شهرداری‌ها، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌ها

۷	سطح اجرا	ستاد	استان	منطقه	پیش‌دبستانی	ابتدایی	اول متوسطه	اول متوسطه پیش حرفه ای	دوم متوسطه	دوم متوسطه حرفه ای
		*	*		*	*				

شناسنامه برنامه اول: مناسب‌سازی مبتنی بر توانمندسازی مدیران و معلمان در شناسایی، هدایت و بهره‌برداری از ظرفیت‌ها و امکانات ...

ردیف	کد فعالیت	عناوین (فعالیت‌های ذیل برنامه با تأکید بر خلاقیت و نوآوری)		نوع فعالیت		هدف کمی (معین)		زمان اجرا (فصل/ماه)
				الزامی	اقتضائی	سنجه عملکرد	مقدار (کمیت)	
۸								
۸-۱	۸-۱-۱	نهضت آموزش زبان اشاره	تعداد نفرات شرکت‌کننده		*	نفر	۴۰۰۰	طول سال
	۸-۱-۲		میزان افراد دریافت‌کننده گواهینامه			درصد	۹۰	طول سال
۸-۲	۸-۲-۳	آموزش معلمان مبتنی بر مهارت های چندگانه	تعداد نفرات شرکت‌کننده		*	درصد	۱۰	طول سال
	۸-۲-۴		میزان افراد دریافت‌کننده گواهینامه			درصد	۹۰	طول سال
۸-۳	۸-۳-۵	نهضت آموزش خط بریل	تعداد نفرات شرکت‌کننده		*	نفر	۱۰۰۰	طول سال
	۸-۳-۶		میزان افراد دریافت‌کننده گواهینامه			درصد	۹۰	طول سال

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۸-۱	۱) تدوین طرح عملیاتی نهضت زبان اشاره	اردیبهشت
	۲) طراحی برگزاری کارگاه های کشوری و استانی	خرداد
	۳) تدوین محتوای برگزاری کارگاه	تیر
	۴) هماهنگی با سازمان ها و ادارات مشمول طرح	تیر تا بهمن ماه
	۵) تأمین و ابلاغ اعتبار به استان ها	تیر تا بهمن ماه

شناسنامه برنامه اول: مناسب‌سازی مبتنی بر توانمندسازی مدیران و معلمان در شناسایی، هدایت و بهره‌برداری از ظرفیت‌ها و امکانات ...

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۷-۱	۶) برگزاری کارگاه ها طبق زمانبندی	مرداد تا بهمن ماه
	۷) نظارت و ارزیابی بر کیفیت محتوای تدریس شده و نحوه برگزاری	مرداد تا بهمن ماه
	۸) تدوین گزارش تحلیلی از فعالیت	بهمن ماه
۷-۲	۱) تدوین طرح عملیاتی معلمان با مهارت های چندگانه	اردیبهشت
	۲) طراحی برگزاری کارگاه های کشوری و استانی	خرداد
	۳) تدوین محتوای برگزاری کارگاه	تیر
	۴) تعیین نفرات شرکت‌کننده در کارگاه با توجه به شرایط تعیین شده	تیر تا بهمن ماه
	۵) تأمین و ابلاغ اعتبار به استان‌ها	تیر تا بهمن ماه
	۶) برگزاری کارگاه‌ها طبق زمانبندی	مرداد تا بهمن ماه
	۷) نظارت و ارزیابی بر کیفیت محتوای تدریس شده و نحوه برگزاری	مرداد تا بهمن ماه
	۸) تدوین گزارش تحلیلی از فعالیت	بهمن ماه
۷-۳	۱) تدوین طرح عملیاتی نهضت بریل آموزی	اردیبهشت
	۲) طراحی برگزاری کارگاه های کشوری و استانی	خرداد
	۳) تدوین محتوای برگزاری کارگاه	تیر
	۴) هماهنگی مشاوران مدارس با والدین دانش‌آموزان با آسیب بینایی جهت شرکت در کارگاه	تیر تا بهمن ماه
	۵) تأمین و ابلاغ اعتبار به استان ها	تیر تا بهمن ماه
	۶) برگزاری کارگاه‌ها طبق زمانبندی	مرداد تا بهمن ماه
	۷) نظارت و ارزیابی بر کیفیت محتوای تدریس شده و نحوه برگزاری	مرداد تا بهمن ماه
	۸) تدوین گزارش تحلیلی از فعالیت	بهمن ماه

شناسنامه برنامه اول: مناسب‌سازی مبتنی بر توانمندسازی مدیران و معلمان در شناسایی، هدایت و بهره‌برداری از ظرفیت‌ها و امکانات ...		
۹	**استلزامات** (حقوقی، اجرایی، نیروی انسانی و ...)	تدوین دستورالعمل
۱۰	شاخص‌های ارزیابی عملکرد	□ سیاهه ارزیابی برگزاری کارگاه‌ها از عوامل اجرایی و شرکت‌کنندگان □ اثربخشی آموزش‌های ارایه شده به معلمان و والدین بر دانش‌آموزان و کارکنان سازمان های مرتبط
۱۱	نتایج کلیدی و مؤثر برنامه در تحقق راهکار سند تحول	□ ارتقای کیفیت یاددهی ـ یادگیری با ارایه خدمات آموزشی، ورزشی و توان بخشی □ ایجاد تنوع در فرصت‌های تربیتی برای پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان

توضیحات:

- **نهضت آموزش زبان اشاره:** ویژه معلمان دانش‌آموزان با آسیب شنوایی که مرحله مقدماتی را گذرانده‌اند، والدین دانش‌آموزان با آسیب شنوایی، کارکنان دستگاه‌های مرتبط (نیروی انتظامی، مراکز بهداشتی، پیشخوان دولت و ...)
- **آموزش معلمان مبتنی بر مهارت‌های چندگانه :** ویژه معلمان دانش‌آموزان گروه کم‌توان ذهنی که آموزش‌های تخصصی گروه دانش‌آموزان با آسیب بینایی، شنوایی و طیف اتیسم به آنان ارائه می‌شود.
- **نهضت آموزش خط بریل:** ویژه معلمان و والدین دانش‌آموزان با آسیب بینایی

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

برنامه اول: مناسب‌سازی مبتنی بر توانمندسازی مدیران و معلمان در شناسایی، هدایت و بهره‌برداری از ظرفیت‌ها و امکانات...

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۱-۸ (سنجه) نفر	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) درصد	هدفگذاری ۳-۸ (سنجه) نفر
	استاندارد ستاد	۴۰۰۰	۱۰	۱۰۰۰
۱	آذربایجان شرقی	۱۴۰	۱۰	۴۰
۲	آذربایجان غربی	۱۱۰	۱۰	۲۰
۳	اردبیل	۱۱۰	۸	۲۰
۴	اصفهان	۱۴۰	۱۰	۴۰
۵	البرز	۱۴۰	۱۰	۴۰
۶	ایلام	۱۱۰	۸	۲۰
۷	بوشهر	۱۴۰	۸	۲۰
۸	چهارمحال و بختیاری	۱۱۰	۱۰	۲۰
۹	خراسان شمالی	۱۴۰	۱۰	۳۰
۱۰	خراسان رضوی	۱۴۰	۱۲	۴۵
۱۱	خراسان جنوبی	۱۱۰	۱۰	۳۰
۱۲	خوزستان	۱۴۰	۱۲	۴۰
۱۳	زنجان	۱۱۰	۸	۴۰
۱۴	سمنان	۱۱۰	۱۰	۳۰
۱۵	سیستان و بلوچستان	۱۱۰	۱۰	۳۰
۱۶	شهر تهران	۱۴۰	۱۲	۴۵
۱۷	شهرستان‌های تهران	۱۴۰	۱۲	۴۰
۱۸	فارس	۱۴۰	۱۰	۴۰
۱۹	قزوین	۱۱۰	۱۰	۳۰
۲۰	قم	۱۱۰	۱۱	۳۰
۲۱	کردستان	۱۴۰	۱۰	۳۰

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی				
برنامه اول: مناسب‌سازی مبتنی بر توانمندسازی مدیران و معلمان در شناسایی، هدایت و بهره‌برداری از ظرفیت‌ها و امکانات...				
ردیف	نام استان	هدفگذاری ۱-۸ (سنجه) نفر	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) درصد	هدفگذاری ۳-۸ (سنجه) نفر
۲۲	کرمان	۱۴۰	۱۰	۴۰
۲۳	کرمانشاه	۱۱۰	۸	۳۰
۲۴	کهگیلویه و بویراحمد	۱۱۰	۱۰	۲۰
۲۵	گلستان	۱۴۰	۱۱	۴۰
۲۶	گیلان	۱۱۰	۱۰	۲۰
۲۷	لرستان	۱۱۰	۱۰	۲۰
۲۸	مازندران	۱۴۰	۱۰	۳۰
۲۹	مرکزی	۱۱۰	۱۰	۳۰
۳۰	همدان	۱۱۰	۱۰	۳۰
۳۱	هرمزگان	۱۴۰	۱۰	۳۰
۳۲	یزد	۱۴۰	۱۰	۳۰

برنامه دوم: ایجاد شبکه جامع آموزش و اطلاع‌رسانی تخصصی در بستر فناوری اطلاعات و رسانه

مستندات برنامه		
زیرنظام راهبری و مدیریت تربیتی	هدف عملیاتی ۴	راهکار ۱-۴
	تقویت بنیان خانواده و کمک به افزایش سطح توانایی‌ها و مهارت‌های خانواده در ایفای نقش تربیتی متناسب با اقتضائات جامعه اسلامی	آموزش و ارتقای مدیریت خانواده در استفاده مناسب از ابزار رسانه در محیط خانواده همسو با اهداف نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی
چرخش تحولی	اطلاع رسانی سنتی	اطلاع رسانی نوین
اهداف برنامه سازمان	□ تغییر و اصلاح مداوم آموزش و پرورش استثنایی با توجه به روشهای نوین آموزش و پرورش استثنایی در جهان و نیازهایی که آن‌گونه کودکان و دانش‌آموزان در ارتباط با شرایط خاص جامعه دارند. □ کمک به پیشگیری از بروز ناتوانی‌های جسمی و ذهنی، قبل از تولد، هنگام تولد و بعد از تولد از طریق بالا بردن سطح آگاهی عمومی در زمینه عوامل بروز معلولیت‌ها و خصوصیات کودکان استثنایی	
سیاست های راهبردی سازمان	توسعه، تثبیت و تعمیق عدالت آموزشی	
	جامعه پذیری و اجتماعی شدن سازمان آموزش و پرورش استثنایی	
	روان‌سازی خدمات و فعالیت‌ها با استفاده از فناوری نوین و اطلاعاتی به منظور تحقق حقوق شهروندی و تکریم ارباب رجوع	
	توسعه مشارکت و ارتباطات در ابعاد درون و برون‌سازمانی در سطوح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی	
	ارتقاء کمی و کیفی خدمات ارائه شده توسط سازمان در ابعاد آموزش و پرورش	
	استفاده از فناوری های نوین اطلاعاتی و دیجیتالی در تحقق اهداف سازمانی	

برنامه دوم: ایجاد شبکه جامع آموزش و اطلاع‌رسانی تخصصی در بستر فناوری اطلاعات و رسانه

		مستندات برنامه
اهداف دوره های تحصیلی	ساحت تعلیم و تربیت علمی و فناورانه	کسب مهارت‌های پایه فناوری، پرسشگری و خلاقیت، فرآیند تولید یک محصول را تجربه کند.
	ساحت تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی	با کسب مهارت‌های شهروندی، نقش‌ها و وظایف خود را در قبال جامعه محلی با مشارکت در فعالیت‌ها و برنامه‌های زیست محیطی، فرهنگی، سیاسی اجتماعی انجام دهد.
	ساحت تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه‌ای	با شناخت از حرفه ها، مشاغل و کسب صلاحیت‌های فنی پایه در تولید و عرضه محصول، متناسب با علایق، استعدادها و جنسیت، برای انتخاب مسیر شغلی آینده خود برنامه ریزی کند.
	ساحت تعلیم و تربیت زیستی و بدنی	با شناسایی ویژگی‌ها، نیازها و توانمندی‌های جسمی ـ حرکتی و روانی خود، الگوی رفتاری متناسب با موقعیت‌های مختلف را انتخاب کند و سطح سلامت و شادابی خود را ارتقاء دهد.

فعالیت ۱
- طراحی و تولید اپلیکیشن جامع آموزش و پرورش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

فعالیت ۲
- سامانه ندای همراه ویژه معلمان پذیرا، رابط و والدین دانش‌آموزان تلفیقی و فراگیر

فعالیت ۳
- ایجاد پایگاه مجازی آموزش

فعالیت ۱ و ۳ : طراحی و تولید اپلیکیشن جامع آموزش و پرورش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و ایجاد پایگاه مجازی آموزش

ویژگی های اپلیکیشن و پایگاه مجازی آموزش

- برنامه‌ریزی آموزشی گروهای هفت‌گانه
- برگزاری آزمون برخط و اعلام نتایج ارزیابی به کاربر
- سیستم عامل اندروید و ios
- ارایه آموزش بر خط و برون خط و دریافت گزارش
- نمایش فیلم، فایل صوتی و متنی
- آموزش کارشناسان، معلمان و دانش‌آموزان
- آموزش در مواقع بحران (آلودگی، بیماری، سرما)
- ایجاد بانک آموزش دروس تمامی گروه‌های استثنایی
- یکپارچه سازی مجموعه‌ای از سامانه‌ها به عنوان تسهیل‌گر
- پیوند بیش از ۳۳ سامانه وزارت آموزش و پرورش و ۷ سامانه سازمان آموزش و پرورش استثنایی
- ایجاد پایگاه آموزش مجازی در استان‌ها

محتوای اپلیکیشن و پایگاه مجازی آموزش

- معرفی ویژگی‌های گروه‌های ۷ گانه نوآموزان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- مشارکت جویی مخاطبان در خصوص طرح‌های مشارکت‌محور در حال اجرای سازمان
- ارائه آموزش خانواده و خدمات مشاوره‌ای با توجه به گروه‌های مختلف دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- معرفی تمامی فعالیت‌های سازمان در زمینه‌های تشخیصی، آموزشی، پرورشی، توان‌بخشی، حمایتی و تلفیقی و فراگیر
- اطلاع‌رسانی دقیق مدارس ویژه و مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری، مراکز مشاوره و راهنمایی و مراکز ارائه خدمات توان‌بخشی

- آموزش تعاملی با همراهی کارشناسان، معلمان دیداری و نوشتاری
- آموزش مکمل برای همه دانش‌آموزان با توجه گروه استثنایی
- ارایه آموزش به دانش‌آموزانی که قادر به حضور در مدرسه نمی‌باشند.

فعالیت۲ : سامانه ندای همراه ویژه معلمان پذیرا، رابط و والدین دانش‌آموزان تلفیقی و فراگیر

ویژگی‌های سامانه ندای همراه ویژه معلمان پذیرا، رابط و والدین دانش‌آموزان تلفیقی و فراگیر

- امکان مشاوره تلفنی از طریق اپلیکیشن با اتصال به ۱۶ مشاور ۱۶ مرکز مشاوره و راهنمایی خانواده و مدرسان آموزش تلفیقی و فراگیر جهت پاسخگویی به مشکلات دانش‌آموزان تلفیقی - فراگیر
- پاسخگویی به مشکلات ایجاد شده در مدارس پذیرا در خصوص آموزش تلفیقی و فراگیر
- پاسخگویی ویژه به معلمان رابط، پذیرا، والدین و دانش‌آموزان

نتایج مورد انتظار

- ارتقای کیفیت ارائه خدمات آموزش ویژه به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- ارتقای کیفیت یاددهی ـ یادگیری به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- ارتقای سطح آگاهی و دانش مخاطبان (دانش‌آموزان، والدین، معلمان و نیروهای آموزشی و توان‌بخشی)
- آشنایی مخاطبان با برنامه‌ها و خدمات آموزشی، توان‌بخشی و حمایتی سازمان آموزش و پرورش استثنایی

سهم اجرایی هر یک از حوزه‌های همکار در حین اجرای برنامه با تفاهم‌نامه‌های منعقد شده، مشخص می‌شود.

	هدف عملیاتی
فعالیت ۱	□ تغییر نگرش مخاطبان نسبت به کودکان با نیازهای ویژه در ۵۰ درصد (آزمون لیکرتی نگرش سنج)
	□ یادگیری بالای ۸۰ درصد مخاطبان از محتوای اپلیکیشن (پیش‌آزمون و پس‌آزمون برخط)
فعالیت ۲	□ ارائه پاسخ‌های کاربردی برای رفع مشکلات دانش‌آموزان آموزش تلفیقی و فراگیر ۱۰۰ درصد
فعالیت ۳	□ تحت پوشش قرار گرفتن تمام دانش آموزان جسمی ـ حرکتی شدید پایه چهارم تا ششم که قادر به حضور در مدرسه نیستند.
	□ میزان اثربخشی آموزش‌های مجازی مکمل در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان استفاده کننده از آن ۶۰ درصد

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- چک‌لیست‌های ارزیابی از مخاطبان
- آزمون‌های نگرش سنج لیکرتی (بر خط)
- اثربخشی آموزش‌های ارایه شده به مخاطبان

چارچوب و شناسنامه برنامه

شناسنامه برنامه دوم: ایجاد شبکه جامع آموزش و اطلاع رسانی تخصصی در بستر فناوری اطلاعات و رسانه

ردیف	عنوان	شرح
۱	هدف عملیاتی مربوط به برنامه	**هدف عملیاتی۴ :** تقویت بنیان خانواده و کمک به افزایش سطح توانایی‌ها و مهارت‌های خانواده در ایفای نقش تربیتی متناسب با اقتضائات جامعه اسلامی
۲	شماره و متن راهکار سند تحول	**راهکار۱-۴:** آموزش و ارتقای مدیریت خانواده در استفاده مناسب از ابزار رسانه در محیط خانواده همسو با اهداف نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی
۳	برنامه (ششم توسعه ابلاغی بخشنامه ۱۳۰۸۱۱)	ایجاد شبکه جامع آموزش و اطلاع رسانی تخصصی در بستر فناوری اطلاعات و رسانه
۴	زیر نظام مربوط	راهبری و مدیریت تربیتی
۵	واحد مسئول در حوزه	سازمان آموزش و پرورش استثنایی
۶	حوزه‌ها و واحدهای همکار	□ **درون‌سازمانی:** معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی سازمان، اداره کل توسعه مدیریت و پشتیبانی، معاونت تشخیص، پیشگیری، امور پرورشی و تربیت بدنی، حوزه ریاست، روابط عمومی و امور بین‌الملل و ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها □ **درون دستگاهی :** معاونت‌های آموزشی وزارت آموزش و پرورش □ **برون سازمانی:** سازمان بهزیستی، شهرداری‌ها، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دانشگاه‌ها و وزارت ارتباطات
۷	سطح اجرا	ستاد: * ، استان: * ، منطقه: ، پیش دبستانی: * ، ابتدایی: * ، اول متوسطه: * ، اول متوسطه پیش حرفه ای: * ، دوم متوسطه: * ، دوم متوسطه حرفه ای: *

شناسنامه برنامه دوم: ایجاد شبکه جامع آموزش و اطلاع رسانی تخصصی در بستر فناوری اطلاعات و رسانه

ردیف	کد فعالیت	عناوین (فعالیت‌های ذیل برنامه با تأکید بر خلاقیت و نوآوری)	نوع فعالیت		هدف کمی (معین)		زمان اجرا (فصل /ماه)
۸			الزامی	اقتضائی	سنجه عملکرد	مقدار (کمیت)	
۸-۱	۸-۱-۱	میزان تغییر نگرش مخاطبان نسبت به کودکان با نیازهای ویژه با استفاده از اپلیکیشن جامع آموزش و پرورش استثنایی			درصد	۵۰	طول سال
	۸-۱-۲	میزان یادگیری مخاطبان از محتوای اپلیکیشن جامع آموزش و پرورش استثنایی			درصد	۸۰	طول سال
۸-۲	۸-۲-۳	میزان پاسخ‌های کاربردی برای رفع مشکلات دانش‌آموزان آموزش تلفیقی و فراگیر در سامانه ندای همراه			درصد	۱۰۰	طول سال
۸-۳	۸-۳-۴	میزان اثربخشی آموزش‌های مجازی مکمل در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان		*	درصد	۶۰	طول سال
	۸-۳-۵	تعداد دانش‌آموزان جسمی ـ حرکتی شدید که قادر به حضور در مدرسه نمی‌باشند.		*	دانش آموز	۳۰	طول سال

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۸-۱	تدوین طرح عملیاتی **طراحی و تولید اپلیکیشن جامع آموزش و پرورش استثنایی**	اردیبهشت ماه
	تشکیل کارگروه با همه گروه‌های ذینفع	اردیبهشت ماه
	تدوین سناریو طراحی اپلیکیشن	خرداد و تیرماه
	تدوین محتوای اپلیکیشن و تهیه بانک محتوا	تیرماه
	عقد قرارداد با شرکت تولید کننده	تیرماه
	طراحی اپلیکیشن	مردادتا مهر ماه

شناسنامه برنامه دوم: ایجاد شبکه جامع آموزش و اطلاع رسانی تخصصی در بستر فناوری اطلاعات و رسانه

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۱-۷	بازبینی اپلیکیشن و رفع مشکلات احتمالی	مهرماه
	فعال‌سازی اپلیکیشن	آبان ماه
	اطلاع‌رسانی به دستگاه‌های دولتی و انجمن‌های مردم‌نهاد جهت عضویت در اپلیکشن	آبان ماه
	گزارش‌گیری از اپ و ارزیابی شرکت‌کنندگان و ارایه گزارش	آبان تا اسفند ماه
۲-۷	تدوین طرح عملیاتی **سامانه ندای همراه**	اردیبهشت ماه
	تدوین سناریو سامانه ندای همراه	خرداد ماه
	عقد قرارداد با شرکت تولید کننده	تیر ماه
	طراحی سامانه	مرداد ماه
	بازبینی سامانه طراحی شده و رفع مشکلات	شهریورماه
	فعال سازی سامانه طراحی شده	شهریور ماه
	هماهنگی با مشاوران و مراکز راهنمایی و مشاوره در خصوص پاسخگویی به مشکلات	مرداد و شهریور ماه
	گزارش گیری از سامانه و ارزیابی و ارایه گزارش از عملکرد سامانه ها	شهریور تا اسفند ماه
۳-۷	تدوین طرح عملیاتی **ایجاد پایگاه آموزش مجازی**	اردیبهشت ماه
	تشکیل کارگروه با همه گروه‌های ذینفع	اردیبهشت ماه
	تدوین سناریو پایگاه آموزش مجازی	خرداد ماه
	تدوین محتوای پایگاه و تهیه بانک محتوا	تیرماه
	عقد قرارداد با شرکت تولید کننده	تیر ماه
	طراحی پایگاه آموزش مجازی	مرداد ماه
	بازبینی پایگاه و رفع مشکلات احتمالی	شهریور
	فعال‌سازی پایگاه	مهرماه
	اطلاع‌رسانی به ادارات آموزش و پرورش استثنایی، مدارس و خانواده‌ها	شهریور ماه
	گزارش‌گیری از سامانه و ارزیابی و ارایه گزارش از عملکرد سامانه‌ها	مهر تا اسفند ماه

شناسنامه برنامه دوم: ایجاد شبکه جامع آموزش و اطلاع رسانی تخصصی در بستر فناوری اطلاعات و رسانه

۹	**استلزامات** (حقوقی، اجرایی، نیروی انسانی و ...)	
۱۰	شاخص‌های ارزیابی عملکرد	□ سیاهه ارزیابی از مخاطبان و آزمون‌های نگرش سنج لیکرتی (برخط) □ اثربخشی آموزش‌های ارایه شده به مخاطبان
۱۱	نتایج کلیدی و مؤثر برنامه در تحقق راهکار سند تحول	□ ارتقای کیفیت یاددهی ـ یادگیری دانش‌آموزان با نیازهای ویژه □ استفاده مناسب از ابزار رسانه در محیط خانواده همسو با اهداف نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی

برنامه سوم: مدرسه انطباقی (مشارکت در طراحی، ساخت و تجهیز فضاهای آموزشی، تربیتی و ورزشی با نیازهای ویژه و تفاوت های جنسیتی و سنی دانش‌آموزان)

مستندات برنامه		
زیر نظام تامین فضا، تجهیزات و فناوری	هدف عملیاتی ۱۴	راهکار ۲-۱۴
	ایجاد و متناسب‌سازی فضاهای تربیتی با ویژگی‌ها و نیازهای دانش‌آموزان و اقتضائات فرهنگ اسلامی ـ ایرانی و شرایط اقلیمی، فرهنگی و جغرافیایی	متناسب‌سازی فضاهای فیزیکی، آموزشی و تربیتی با نیازهای ویژه و تفاوت‌های جنسیتی دانش‌آموزان با تأکید بر فراهم آوردن الزامات نهادینه‌سازی فرهنگ ایمانی و عفاف و پوشش و رعایت ...
چرخش تحولی	از مدارس ویژه به مدارس ویژه و پذیرا	
اهداف برنامه سازمان	□ تغییر و اصلاح مداوم آموزش و پرورش استثنایی با توجه به روشهای نوین آموزش و پرورش استثنایی در جهان و نیازهایی که آن‌گونه کودکان و دانش‌آموزان در ارتباط با شرایط خاص جامعه دارند.	
سیاست های راهبردی سازمان	مناسب‌سازی آموزش و پرورش دانش‌آموزان با نیاز ویژه	
	توسعه مشارکت و ارتباطات در ابعاد درون و برون‌سازمانی در سطوح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی	
	توسعه، تثبیت و تعمیق عدالت آموزشی	
	توسعه رویکردهای فراگیرسازی آموزش و پرورش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه	
اهداف دوره های تحصیلی: ساحت تعلیم و تربیت زیستی و بدنی	با شناسایی ویژگی‌ها، نیازها و توانمندی‌های جسمی ـ حرکتی و روانی خود، الگوی رفتاری متناسب با موقعیت‌های مختلف را انتخاب کند و سطح سلامت و شادابی خود را ارتقاء دهد.	
اهداف دوره های تحصیلی: ساحت تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی	با کسب مهارت‌های شهروندی، نقش‌ها و وظایف خود را در قبال جامعه محلی با مشارکت در فعالیت‌ها و برنامه‌های زیست محیطی، فرهنگی، سیاسی اجتماعی انجام دهد.	

- مدرسه انطباقی پذیرا (الگو) دانش‌آموزان تلفیقی و فراگیر — فعالیت ۱
- مدرسه انطباقی دانش‌آموزان با اختلال طیف اتیسم — فعالیت ۲
- نهضت مشارکتی توان‌افزایی — فعالیت ۳

فعالیت ۱: مدرسه انطباقی پذیرا (الگو) دانش‌آموزان تلفیقی و فراگیر

ایجاد مدارس الگو از لحاظ فضای آموزشی

- فضاهای بدون مانع و ایمن
- فضاهای باز و بسته آموزشی
- فضاهای آموزشی

ایجاد مدارس الگو از لحاظ آموزشی

- آموزش کارکنان، معلمان و والدین (تغییر نگرش)
- آموزش های تخصصی و حرفه ای معلمان
- آموزش دانش آموزان عادی و نیازهای ویژه (مهارت‌های ارتباطی و تغییر نگرش)
- تهیه محتواهای آموزشی و راهنمای تدریس

فعالیت ۲: مدرسه انطباقی دانش‌آموزان با اختلال طیف اتیسم

سیاهه ارزیابی فضا، تجهیزات آموزشی، توان‌بخشی و محتوای آموزشی

- نور و توصیه‌های طراحی به منظور نورپردازی ـ آرامش، نظم و سادگی و حداقل استفاده از جزئیات و تزئینات
- وضعیت صوتی (آکوستیک)، سازماندهی فضا، حریم و فضای شخصی، کنترل و امنیت، گرمایش و تهویه مناسب

- رنگ، بافت و مصالح ـ فضاهای ویژه
- محتوای آموزشی ـ تجهیزات آموزشی، توان‌بخشی و ورزشی

فعالیت ۳: نهضت مشارکتی توان‌افزایی

مناسب‌سازی ـ امتداد

کاهش محدودیت‌های ناشی از معلولیت

نهضت مشارکتی توان‌افزایی با فراهم کردن تجهیزات مورد نیاز دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و ارائه خدمات آموزشی و توان‌بخشی در جهت کاهش محدودیت‌های دانش‌آموزان گام برمی‌دارد. خدمات ارائه شده شامل تجهیزات ورزشی، آموزشی، توان‌بخشی و خدمات درمانی و خدمات توان‌بخشی

نتایج مورد انتظار

- گسترش مناسب‌سازی مدارس پذیرا در استان‌ها با الگو برداری از مدارس الگو
- ارتقای کیفیت ارائه خدمات آموزش ویژه به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- افزایش آرامش و امنیت فضای آموزشی برای حضور دانش‌آموزان اختلال طیف اتیسم
- ارتقای کیفیت یاددهی ـ یادگیری به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه با تأمین تجهیزات مورد نیاز و آموزش تخصصی معلمان
- آماده‌سازی همه جانبه مدارس پذیرا برای پذیرش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

سهم اجرایی هر یک از حوزه‌های همکار در حین اجرای برنامه با تفاهم‌نامه‌های منعقد شده، مشخص می‌شود.

	هدف عملیاتی
فعالیت ۱	□ مناسب‌سازی مدارس پذیرای الگو از ۱۵ مدرسه به ۳۲ مدرسه الگو در ۳۲ استان (جمعاً هر استان یک مدرسه)
فعالیت ۲	□ مناسب‌سازی مدارس دانش‌آموزان اختلال طیف اتیسم (استان‌های دارای مدرسه ویژه دانش‌آموزان اختلال طیف اتیسم هر کدام یک مدرسه)
فعالیت ۳	□ تأمین تجهیزات آموزشی، توان‌بخشی و ورزشی ۳۰۰ قلم برای حداقل ۱۰۰۰۰ دانش‌آموز

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- چک لیست‌های ارزیابی فضای آموزشی و آموزش‌های ویژه و تخصصی مدارس پذیرای آموزش تلفیقی و فراگیر
- چک لیست‌های ارزیابی فضای آموزشی و تجهیزات مدارس اختلال طیف اتیسم
- چک لیست‌های ارزیابی تجهیزات آموزشی، توان‌بخشی و ورزشی از مدارس دریافت‌کننده تجهیزات

چارچوب و شناسنامه برنامه

شناسنامه برنامه سوم: مدرسه انطباقی (مشارکت در طراحی، ساخت و تجهیز فضاهای آموزشی، تربیتی و ورزشی با نیازهای ویژه و تفاوت های جنسیتی و سنی دانش آموزان)

ردیف	عنوان	شرح
۱	هدف عملیاتی مربوط به برنامه	**هدف عملیاتی۱۴:** ایجاد و متناسب‌سازی فضاهای تربیتی با ویژگی‌ها و نیازهای دانش‌آموزان و اقتضائات فرهنگ اسلامی ـ ایرانی و شرایط اقلیمی، فرهنگی و جغرافیایی
۲	شماره و متن راهکار سند تحول	**راهکار ۲-۱۴:** متناسب‌سازی فضاهای فیزیکی، آموزشی و تربیتی با نیازهای ویژه و تفاوت‌های جنسیتی دانش‌آموزان با تأکید بر فراهم آوردن الزامات نهادینه‌سازی فرهنگ ایمانی و عفاف و پوشش و رعایت ...
۳	برنامه (ششم توسعه ابلاغی بخشنامه ۱۳۰۸۱۱)	مشارکت در طراحی، ساخت و تجهیز فضاهای آموزشی، تربیتی و ورزشی با نیازهای ویژه و تفاوت‌های جنسیتی و سنی دانش‌آموزان
۴	زیر نظام مربوط	تأمین فضا، تجهیزات و فناوری
۵	واحد مسئول در حوزه	سازمان آموزش و پرورش استثنایی
۶	حوزه‌ها و واحدهای همکار	□ **درون‌سازمانی:** معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی سازمان، اداره کل توسعه مدیریت، پشتیبانی و ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها □ **درون دستگاهی:** معاونت‌های آموزشی وزارت آموزش و پرورش و سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور □ **برون سازمانی:** خیرین مدرسه‌ساز، سازمان نوسازی و تجهیز مدارس

۷	سطح اجرا	ستاد	استان	منطقه	پیش دبستانی	ابتدایی	اول متوسطه	اول متوسطه پیش حرفه ای	دوم متوسطه	دوم متوسطه حرفه ای
		*	*	*	*	*	*	*	*	*

شناسنامه برنامه سوم: مدرسه انطباقی (مشارکت در طراحی، ساخت و تجهیز فضاهای آموزشی، تربیتی و ورزشی با نیازهای ویژه و تفاوت های جنسیتی و سنی دانش آموزان)

ردیف	کد فعالیت	عناوین (فعالیت‌های ذیل برنامه با تأکید بر خلاقیت و نوآوری)	نوع فعالیت		هدف کمی (معین)		زمان اجرا (فصل / ماه)
			الزامی	اقتضائی	سنجه عملکرد	مقدار (کمیت)	
۸	۸-۱	مدرسه انطباقی پذیرا (الگو) دانش‌آموزان تلفیقی و فراگیر		*	واحد	۳۲	طول سال
	۸-۲	مدرسه انطباقی دانش‌آموزان با اختلال طیف اتیسم		*	واحد	۳۲	طول سال
	۸-۳	نهضت مشارکتی توان‌افزایی		*	دانش‌آموز	۱۰۰۰۰	طول سال

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۸-۱	تدوین طرح عملیاتی **مدرسه انطباقی پذیرا (الگو)**	اردیبهشت ماه
	تدوین شاخص های مناسب سازی فضای آموزشی	اردیبهشت ماه
	تأمین و ابلاغ اعتبار به استان‌های هدف برای مناسب‌سازی فضای مدارس پذیرای الگو	تیر و مرداد ماه
	نظارت براجرای مناسب سازی مدارس پذیرای الگو	مرداد تا شهریور ماه
	طراحی واجرای آموزش والدین مدارس پذیرای الگو در خصوص تغییر نگرش نسبت به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه	مهر تا دی ماه
	طراحی و اجرای آموزش کارکنان مدارس پذیرای الگو در خصوص تغییر نگرش نسبت به دانش آموزان با نیازهای ویژه	مهر تا دی ماه
	طراحی و اجرای آموزش تخصصی و حرفه ای تمامی معلمان مدارس پذیرای الگو	مهر تا دی ماه
	طراحی و اجرای آموزش تمامی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و عادی مدارس پذیرای الگو در خصوص تغییر نگرش نسبت به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه	مهر تا دی ماه
	تهیه و ارسال محتواهای آموزشی و راهنمای تدریس معلمان ویژه معلمان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه مدارس پذیرای الگو	مهر تا دی ماه
	ارزشیابی از اقدامات انجام شده و ارایه گزارش	بهمن ماه

شناسنامه برنامه سوم: مدرسه انطباقی (مشارکت در طراحی، ساخت و تجهیز فضاهای آموزشی، تربیتی و ورزشی با نیازهای ویژه و تفاوت های جنسیتی و سنی دانش آموزان)

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۲-۸	تدوین طرح عملیاتی **مدرسه انطباقی دانش‌آموزان با اختلال طیف اتیسم**	اردیبهشت ماه
	تدوین شاخص‌های مناسب‌سازی فضای آموزشی مدرسه اختلال طیف اتیسم	خرداد ماه
	تأمین و ابلاغ اعتبار برای مناسب‌سازی فضای آموزشی دو مدرسه اختلال طیف اتیسم شهر تهران	تیر تا مرداد ماه
	نظارت بر اجرای مناسب‌سازی دو مدرسه اختلال طیف اتیسم شهر تهران	تیر تا مرداد ماه
	تهیه و تدوین فیلم از مدارس اختلال طیف اتیسم مناسب‌سازی شده الگو	شهریور تا مهر ماه
	ارسال شاخص‌های مناسب‌سازی فضای آموزشی به همراه فیلم مدارس اختلال طیف اتیسم مناسب‌سازی شده الگو به استان‌ها	مهر ماه
	تأمین و ابلاغ اعتبار برای مناسب‌سازی فضای آموزشی مدارس اختلال طیف اتیسم در استان‌های هدف	مهر ماه
	مناسب‌سازی مدارس اختلال طیف اتیسم در استان‌های هدف	آبان تا بهمن ماه
	ارزشیابی از اقدامات انجام شده و ارایه گزارش	دی تا اسفند ماه
۳-۸	تدوین طرح عملیاتی **نهضت مشارکتی توان افزایی**	اردیبهشت ماه
	تشکیل کارگروه تخصصی با حضور همه گروه های ذینفع	اردیبهشت ماه
	تهیه فهرست اقلام آموزشی، توان بخشی و ورزشی	اردیبهشت تا خرداد ماه
	نیاز سنجی از استان ها و کارشناسی‌های مربوط	تیر تا مرداد ماه
	تأمین و ابلاغ اعتبار به استان ها	شهریور تا بهمن ماه
	نظارت بر تجهیز مدارس ویژه در استان های هدف	مهر ماه
	ارزشیابی از اقدامات انجام شده و ارایه گزارش	مهر تا اسفند ماه

شناسنامه برنامه سوم: مدرسه انطباقی (مشارکت در طراحی، ساخت و تجهیز فضاهای آموزشی، تربیتی و ورزشی با نیازهای ویژه و تفاوت های جنسیتی و سنی دانش آموزان)

۹	**استلزامات** (حقوقی، اجرایی، نیروی انسانی و ...)	□ تدوین شاخص‌های مناسب‌سازی مدارس اختلال طیف اتیسم □ تدوین شاخص‌های مناسب‌سازی فضای آموزشی و محتوا و آموزش نیروی انسانی برای مدارس الگو
۱۰	شاخص‌های ارزیابی عملکرد	□ سیاهه ارزیابی فضای آموزشی و آموزش‌های ویژه و تخصصی مدارس پذیرای آموزش تلفیقی و فراگیر □ سیاهه ارزیابی فضای آموزشی و تجهیزات مدارس اختلال طیف اتیسم □ سیاهه ارزیابی تجهیزات آموزشی، توان‌بخشی و ورزشی مدارس دریافت‌کننده تجهیزات
۱۱	نتایج کلیدی و مؤثر برنامه در تحقق راهکار سند تحول	□ متناسب‌سازی فضاهای تربیتی با ویژگی‌های دانش‌آموزان با نیازهای ویژه □ توجه به تفاوت‌های فردی و انعطاف در برنامه درسی ملی □ توسعه گسترش و تأمین عدالت آموزشی و تربیتی

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

برنامه سوم: مدرسه انطباقی (مشارکت در طراحی، ساخت و تجهیز فضاهای آموزشی، تربیتی و ورزشی با نیازهای ویژه و تفاوت های جنسیتی و سنی دانش آموزان)

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۱-۸ (سنجه) واحد آموزشی	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) واحد آموزشی
	استاندارد ستاد	۳۲	۳۲
۱	آذربایجان شرقی	۱	۱
۲	آذربایجان غربی	۱	۱
۳	اردبیل	۱	۱
۴	اصفهان	۱	۱
۵	البرز	۱	۱
۶	ایلام	۱	۱

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی			
برنامه سوم: مدرسه انطباقی (مشارکت در طراحی، ساخت و تجهیز فضاهای آموزشی، تربیتی و ورزشی با نیازهای ویژه و تفاوت های جنسیتی و سنی دانش آموزان)			
ردیف	نام استان	هدفگذاری ۱-۸ (سنجه) واحد آموزشی	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) واحد آموزشی
۷	بوشهر	۱	۱
۸	چهارمحال و بختیاری	۱	۱
۹	خراسان شمالی	۱	۱
۱۰	خراسان رضوی	۱	۱
۱۱	خراسان جنوبی	۱	۱
۱۲	خوزستان	۱	۱
۱۳	زنجان	۱	۱
۱۴	سمنان	۱	۱
۱۵	سیستان و بلوچستان	۱	۱
۱۶	شهر تهران	۱	۱
۱۷	شهرستان‌های تهران	۱	۱
۱۸	فارس	۱	۱
۱۹	قزوین	۱	۱
۲۰	قم	۱	۱
۲۱	کردستان	۱	۱
۲۲	کرمان	۱	۱
۲۳	کرمانشاه	۱	۱
۲۴	کهگیلویه و بویراحمد	۱	۱
۲۵	گلستان	۱	۱
۲۶	گیلان	۱	۱
۲۷	لرستان	۱	۱
۲۸	مازندران	۱	۱
۲۹	مرکزی	۱	۱
۳۰	همدان	۱	۱
۳۱	هرمزگان	۱	۱
۳۲	یزد	۱	۱

بسته تحولی دوم
مداخلات به هنگام طلایی

نمای کلی بسته تحولی مداخلات به هنگام طلایی به شرح زیر می‌باشد:

برنامه
مداخلات به هنگام طلایی (بازنگری برنامه درسی و فعالیت‌های آموزشی تربیتی دوره پیش‌دبستانی بر اساس اسناد تحولی و برنامه درسی ملی)

پشتیبانی و حمایتی که برنامه مداخله به هنگام از کودک و خانواده او به عمل می‌آورد، می‌تواند از مشکلات و کم‌توانی‌های بیشتر وی جلوگیری کند. مداخله به هنگام می‌تواند به خانواده‌ها کمک کند تا نسبت به داشتن کودک دارای کم‌توانی سازگاری بیشتری نشان دهند؛ به والدین مهارت‌هایی را برای رفتار مؤثرتر با کودک می‌آموزد و به خانواده‌ها کمک می‌کند تا خدمات حمایتی جانبی را که ممکن است به آن نیازمند باشند، دریافت کنند.

بیان مسئله و ضرورت اجرا

در برنامه مداخلات به هنگام طلایی پاسخ به سؤالات زیر مورد نظر است.

۱) آیا همه کودکان دارای نیازهای ویژه شناسایی شده‌اند؟

۲) آیا همه کودکان دارای نیازهای ویژه شناسایی شده تحت پوشش خدمات آموزشی و توان‌بخشی قرار گرفته‌اند؟

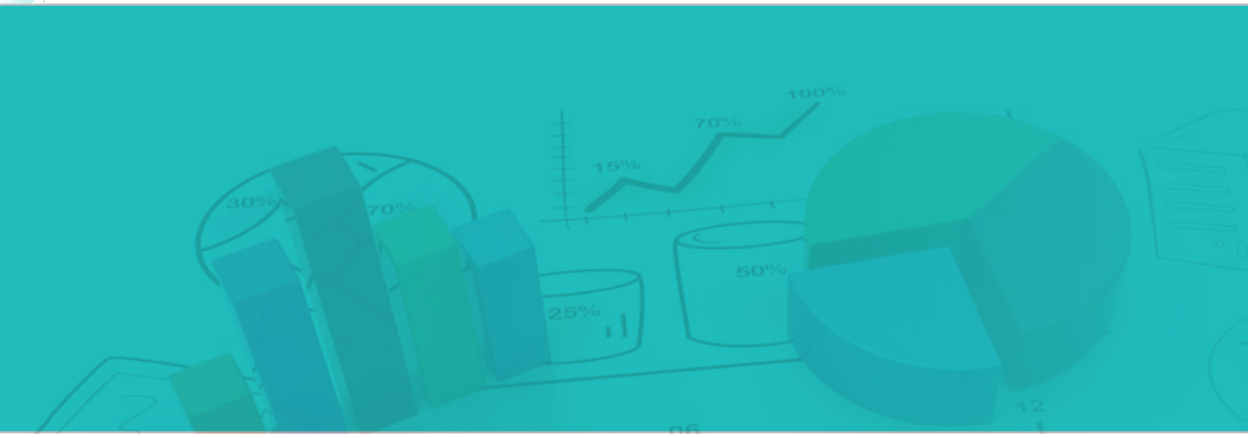

۳) همه کودکان دارای نیازهای ویژه شناسایی شده تحت پوشش خدمات آموزشی و توان بخشی، در کمترین سن مداخلات به هنگام دریافت کرده‌اند؟

۴) آیا کودکان دارای نیازهای ویژه تحت پوشش قرار گرفته مداخلات استاندارد با کیفیت دریافت کرده‌اند؟

وضعیت موجود مداخلات به هنگام طلایی (بازنگری برنامه درسی و فعالیت‌های آموزشی تربیتی دوره پیش‌دبستانی بر اساس اسناد تحولی و برنامه)

مشکلات پیش روی انجام مداخلات به هنگام طلایی با کیفیت

۱) هماهنگ نبودن سازمان با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بهزیستی در خصوص معرفی کودکان دارای نیاز ویژه کمتر از ۳ سال

۲) نبود آمار در خصوص تعداد کودکان متولد شده دارای نیاز ویژه

۳) کمبود نیروی انسانی (مشاوره، توان‌بخشی و آموزگار)

۴) کمبود فضای آموزشی مناسب

۵) پوشش تحصیلی حمایتی و توان‌بخشی نامناسب

۶) فقر آزمون‌های تشخیصی معتبر و دارای نرم ملی

۷) همکاری کم والدین و انکار وضعیت جسمانی و رشدی فرزندشان

جدول شماره ۱۶) آمار کودکان با نیازهای ویژه دریافت‌کننده خدمات مداخله به هنگام سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸

پایه	بدو تشخیص تا ۴ سال	چهار تا ۶ سال	جمع
اختلال طیف اتیسم با کم‌توانی ذهنی	۱۶	۶۸	۸۴
با آسیب بینایی	۲۸	۰	۲۸
با آسیب شنوایی	۵۰۱	۰	۵۰۱
با معلولیت جسمی ـ حرکتی	۲۶	۰	۲۶
با کم‌توانی ذهنی	۴۲	۶۲۹	۶۷۱
چند معلولیتی با کم‌توانی ذهنی	۱۵	۱۲۹	۱۴۴
چند معلولیتی با هوشبهر عادی	۹	۰	۹
جمع	۶۳۷	۸۲۶	۱۴۶۳

جدول شماره ۱۷) نرم کلاسی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه (مداخلات به هنگام)

عنوان		دانش‌آموزان با کم‌توانی ذهنی	دانش آموزان با آسیب شنوایی و آسیب بینایی	طیف اتیسم و چند معلولیتی و معلول جسمی - حرکتی
دوره پیش دبستان	بدو تشخیص تا ۴ سال	۴ تا ۷ نفر	۴ تا ۷ نفر	۳ تا ۵ نفر
	۴ تا ۶ سال		-	۳ تا ۵ نفر

در ساختار آموزش و پرورش استثنایی انجام مداخلات به هنگام برای کودکان با نیازهای ویژه لحاظ شده است.

با توجه به کمبود فضای آموزشی و نیروی انسانی (آموزگار) نرم کلاسی در بیشتر مدارس رعایت نمی‌شود و از مدل چرخشی ۲ یا ۳ روز در هفته برای هر کودک در کلاس (۴ تا ۶ سال) استفاده می‌شود.

جدول شماره ۱۸) وضعیت موجود نیروهای توان‌بخشی

ردیف	گروه هدف		سنجه	وضعیت موجود			نیاز به نیروی توان‌بخشی	ضوابط و درجه‌بندی
				تعداد دانش‌آموز	تعداد نیروی توان‌بخشی	تعداد دانش‌آموز به نیروی توان‌بخشی		
۱	گفتار درمانگر	نیروهای توان‌بخشی	نفر	۵۷۴۶۸	۴۰۵	۱۴۱,۹	۱۸۹۴	هر ۲۵ دانش‌آموز یک نیرو
۲	کاردرمانگر		نفر	۵۴۷۴۷	۲۴۷	۲۲۱,۶	۱۹۴۲	هر ۲۵ دانش‌آموز یک نیرو
۳	شنوایی‌شناس		نفر	۴۹۹۶	۷۴	۶۷,۵	۲۶	هر ۵۰ دانش‌آموز ناشنوا یک نیرو
۴	بینایی سنج		نفر	۲۵۰۰	۳۹	-	-	-
۵	فیزیوتراپ		نفر	۲۶۸۳	۶۵	-	-	-

ردیف ۱ داده‌های جدول شماره ۱۸ نشان می‌دهد در قبال هر ۱۴۱,۹ دانش آموز با نیازهای ویژه یک گفتار درمانگر وجود دارد که با توجه به ضوابط و درجه‌بندی مدارس در قبال هر ۲۵ دانش آموز با نیاز ویژه باید یک گفتار درمانگر وجود داشته باشد. با توجه به اهمیت توان‌بخشی در آموزش و پرورش استثنایی کمبود ۱۸۹۴ گفتار درمانگر در مدارس ویژه مشهود است.

داده‌های ردیف ۲ نشان می‌دهد در قبال هر ۲۲۱,۶ دانش‌آموز با نیازهای ویژه یک کاردرمانگر وجود دارد که با توجه به ضوابط و درجه‌بندی مدارس در قبال هر ۲۵ دانش‌آموز با نیاز ویژه، باید یک کار درمانگر وجود داشته باشد. با توجه به اهمیت توان‌بخشی در آموزش و پرورش استثنایی کمبود ۱۹۴۲ کار درمانگر، مشکلات زیادی را در روند آموزش این دانش‌آموزان ایجاد کرده است.

ضروری است با توجه به کمبود نیروی توان‌بخشی در آموزش و پرورش استثنایی، راهکارهای مناسب جهت جذب و نگهداشت نیروی توان‌بخشی مدارس (ردیف استخدامی، جذب نیروهای طرحی، سرباز معلم متخصص و ...) بکار گرفته شود.

در حال حاضر جهت شناسایی کودکان با نیازهای ویژه در مدارس ویژه و انجام مداخلات به هنگام، ارتباطی بین سازمان و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان بهزیستی برقرار نیست و سازمان با انجام اطلاع‌رسانی در خصوص نحوه ارایه خدمات و مراجعه والدین، کودکان را شناسایی کرده و خدمات مورد نیاز را ارایه می‌دهد.

با توجه به این که هیچ گونه آمار و اطلاعاتی در خصوص کودکان متولد شده با نیازهای ویژه در دست نیست سازمان می‌کوشد با عقد تفاهم‌نامه با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، بهزیستی و سایر سازمان‌های مرتبط، مشکل شناسایی و معرفی کودکان دارای نیازهای ویژه به مدارس ویژه را با توجه به غربالگری‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در بدو تولد رفع نماید تا بین دو دستگاه چرخه کاری درست و سیستماتیک جهت شناسایی و جذب برقرار شود.

از آنجایی که یکی از نمادهای توسعه یافتگی یک کشور، کیفیت ارایه خدمات آموزشی و توان‌بخشی به کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه است. این امر ضرورت اجرای برنامه مداخله به هنگام تشخیصی، آموزشی، توان‌بخشی و حمایتی کودکان با نیازهای ویـژه را دو چندان می‌نماید.

مخاطبان بسته تحولی مداخلات به هنگام طلایی

- مدیران مدارس ویژه
- معلمان مدارس ویژه
- والدین دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- جامعه (آحاد مردم)
- کارشناسان ادارات آموزش و پررش استثنایی
- دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- نیروهای توان‌بخشی
- مشاوران

مستندات برنامه		
زیر نظام برنامه درسی	هدف عملیاتی ۵	راهکار ۱-۵
	تأمین و بسط عدالت در برخورداری از فرصت‌های تعلیم و تربیت با کیفیت مناسب با توجه به تفاوت‌ها و ویژگی‌های دختران و پسران و مناطق مختلف کشور	تعمیم دوره پیش‌دبستانی به ویژه در مناطق محروم و نیازمند در حد امکان
چرخش تحولی	از نظری به کاربردی، مهارتی	
	از توان بخشی به توان بخشی و حمایتی	
اهداف برنامه سازمان	□ تغییر و اصلاح مداوم آموزش و پرورش استثنایی با توجه به روش‌های نوین آموزش و پرورش استثنایی در جهان و نیازهایی که این‌گونه کودکان و دانش‌آموزان در ارتباط با شرایط خاص جامعه دارند. □ کمک به پیشگیری از بروز ناتوانی‌های جسمی و ذهنی، قبل از تولد، هنگام تولد و بعد از تولد از طریق بالا بردن سطح آگاهی عمومی در زمینه عوامل بروز معلولیت‌ها و خصوصیات کودکان استثنایی.	
سیاست های راهبردی سازمان	مناسب سازی آموزش و پرورش دانش آموزان با نیاز ویژه	
	توسعه مشارکت و ارتباطات در ابعاد درون و برون‌سازمانی در سطوح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی	
	توسعه، تثبیت و تعمیق عدالت آموزشی	
	ارتقاء کمی و کیفی خدمات ارائه شده توسط سازمان در ابعاد آموزش و پرورش	
اهداف دوره های تحصیلی	ساحت تعلیم و تربیت زیستی و بدنی	با شناسایی ویژگی‌ها، نیازها و توانمندی‌های جسمی ـ حرکتی و روانی خود، الگوی رفتاری متناسب با موقعیت‌های مختلف را انتخاب کند و سطح سلامت و شادابی خود را ارتقاء دهد.

فعالیت

□ تدوین و اجرای برنامه مداخله به هنگام تشخیصی، آموزشی، توان‌بخشی و حمایتی کودکان با نیازهای ویژه

عوامل مؤثر در مداخلات به هنگام

- خدمات بهداشتی و پزشکی به‌هنگام
- خدمات مشاوره و توان‌بخشی
- والدین
- مدارس ویژه
- نیروی انسانی مشاور و توان‌بخشی
- تجهیزات آموزشی و توان‌بخشی
- نیروی انسانی (معلمان)

اقدامات اجرایی برنامه

- تدوین سند مداخلات به‌هنگام در گروه های کودکان با نیازهای ویژه

• شناسایی کودکان دریافت کننده خدمات مداخله‌ای •

- غربالگری در بدو تولد توسط وزارت بهداشت و درمان و بهزیستی
- پس از طی مراحل غربالگری و درمان و وجود مشکل در کودک (در حیطه‌هایی که نیاز به خدمات مشاوره‌ای و توان بخشی و آموزشی دارند) ارجاع به مدارس استثنایی تعیین‌شده

• چه خدمات مداخله‌ای باید با توجه به نوع نیازهای ویژه ارائه شود؟ •

با توجه به نیاز کودک

- خدمات مشاوره‌ای
- خدمات گفتار درمانی
- خدمات کاردرمانی

- خدمات شنوایی شناسی
- خدمات بینایی سنجی
- آموزش ویژه (۴ تا ۶ سال)

پس از ارجاع کودک به مدرسه استثنایی ارجاع به تیم توان‌بخشی به منظور ارزیابی‌های رشدی

نحوه ارایه خدمات مداخله‌ای به کودکان بدو تشخیص تا ۴ سال و کلاس ۴ تا ۶ سال

۱) برگزاری جلسات مشترک با وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی و بهزیستی
۲) معرفی کودکان شناسایی شده به مدارس ویژه
۳) ارجاع والدین و کودک به مشاور مدرسه
۴) پس از بررسی اولیه توسط مشاور معرفی به تیم توان‌بخشی
۵) بررسی وضعیت مراحل رشد توسط تیم توان‌بخشی و تعیین سن رشدی کودک
۶) ارائه خدمات توان‌بخشی مشاوره به والدین
۷) ارائه خدمات توان‌بخشی با توجه مراحل رشد کودک
۸) در کلاس‌های ۴ تا ۶ سال علاوه بر خدمات مشاوره و توان‌بخشی، آموزش ویژه نیز به کودکان ارایه می‌شود.

مدارک مورد نیاز پذیرش کودکان برای دریافت خدمات مداخله‌ای در مدارس ویژه

- **کودکان با آسیب شنوایی:** ارایه کاربرگ شنوایی نگاره از شنوایی شناس معتبر
- **کودکان با آسیب بینایی:** ارایه کاربرگ معتبر بینایی‌سنجی از بینایی سنج معتبر
- **کودکان با کم‌توانی ذهنی: تشخیص بالینی)** سیاهه‌های رشدی مهارت‌های شناختی، زبانی و حرکتی
- **کودکان چند معلولیتی:** ارایه کاربرگ معتبر با توجه به معلولیت‌های کودک
- **کودکان با اختلال طیف اتیسم:** تشخیص بالینی، آزمون‌های تشخیصی
- **کودکان دیرآموز:** نتایج ارزیابی‌های سنجش سلامت و آمادگی تحصیلی نوآموزان پیش‌دبستان و بدو ورود به دبستان

استلزامات و اقدامات اجرای مداخلات به هنگام

۱) عقد تفاهم نامه با وزارت بهداشت و درمان، بهزیستی و سایر سازمان‌های مرتبط
۲) جذب نیروی توان‌بخشی (طرح در کارگروه ساماندهی نیروی انسانی) با توجه به وضعیت نیاز اعلام شده در جدول نیروی انسانی «گروه توان‌بخشی»
۳) جذب نیروهای طرحی در حوزه توان‌بخشی
۴) افزایش سرانه خدمات توان بخشی «واسپاری برون مدرسه‌ای»
۵) افزایش اعتبار سرویس ایاب و ذهاب کودکان
۶) توسعه مدارس ویژه با ساخت ۲۱۰ مدرسه جدید
۷) ایجاد مرکز جامع تشخیصی، آموزشی و توان‌بخشی کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه جهت ارایه خدمات در تمام سال
۸) عقد تفاهم‌نامه با دانشگاه فرهنگیان جهت تربیت نیروی توان‌بخشی توسط دانشگاه‌های علوم پزشکی و توان بخشی و بهزیستی و جذب در آموزش و پرورش
۹) افزایش اعتبار بسته حمایتی برای مداخلات به هنگام
۱۰) جذب سرباز معلمان با تخصص گروه‌های توان بخشی مورد نیاز
۱۱) کاهش سن کودکان در سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی نوآموزان

نتایج مورد انتظار

- شناسایی و جایدهی مناسب کودکان و ارائه خدمات مشاوره و توان‌بخشی با توجه به ویژگی های خاص هر گروه از کودکان با نیازهای ویژه
- افزایش آگاهی‌های فرزند پروری والدین در اجرای برنامه‌های مداخلات به هنگام و ورود کودکان با یادگیری پیش‌نیازهای لازم به دوره ابتدایی
- دانش افزایی معلمان با توجه به آشنایی آنان با روش‌های مداخله

سهم اجرایی هر یک از حوزه های همکار در حین اجرای برنامه با تفاهم نامه های منعقده مشخص می شود.

هدف عملیاتی
□ پوشش تحصیلی دوره پیش‌دبستان نوآموزان با نیازهای ویژه از ۱۳۵۰۰ به ۱۴۶۵۰ نوآموز
□ افزایش ۱۵ درصدی ارایه خدمات توان بخشی و حمایتی کودکان مشمول برنامه

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- تعداد دانش‌آموزان دریافت کننده خدمات مداخله‌ای
- دریافت گزارش‌های استانی از نحوه انجام کار

چارچوب و شناسنامه برنامه

شناسنامه برنامه: مداخلات به هنگام طلایی (بازنگری برنامه درسی و فعالیت‌های آموزشی تربیتی دوره پیش‌دبستانی بر اساس اسناد تحولی و برنامه درسی ملی)

ردیف	عنوان	شرح
۱	هدف عملیاتی مربوط به برنامه	**هدف عملیاتی ۵:** تأمین و بسط عدالت در برخورداری از فرصت‌های تعلیم و تربیت با کیفیت مناسب با توجه به تفاوت‌ها و ویژگی‌های دختران و پسران و مناطق مختلف کشور
۲	شماره و متن راهکار سند تحول	**راهکار ۱-۵:** تعمیم دوره پیش‌دبستانی به ویژه در مناطق محروم و نیازمند در حد امکان
۳	برنامه (ششم توسعه ابلاغی بخشنامه ۱۳۰۸۱۱)	بازنگری برنامه درسی و فعالیت‌های آموزشی تربیتی دوره پیش‌دبستانی بر اساس اسناد تحولی و برنامه درسی ملی
۴	زیر نظام مربوط	برنامه درسی
۵	واحد مسئول در حوزه	سازمان آموزش و پرورش استثنایی
۶	حوزه‌ها و واحدهای همکار	□ **درون‌سازمانی:** معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی سازمان، اداره کل توسعه مدیریت و پشتیبانی، معاونت تشخیص، پیشگیری، امور پرورشی و تربیت بدنی وادارات آموزش و پرورش استثنایی استان ها □ **برون سازمانی:** سازمان بهزیستی، شهرداری‌ها، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌ها

۷	سطح اجرا	ستاد	استان	منطقه	پیش‌دبستانی	ابتدایی	اول متوسطه	اول متوسطه پیش حرفه ای	دوم متوسطه	دوم متوسطه حرفه ای
		*	*		*					

شناسنامه برنامه: مداخلات به هنگام طلایی (بازنگری برنامه درسی و فعالیت‌های آموزشی تربیتی دوره پیش‌دبستانی بر اساس اسناد تحولی و برنامه درسی ملی)

ردیف	کد فعالیت	عناوین (فعالیت‌های ذیل برنامه با تأکید بر خلاقیت و نوآوری)	نوع فعالیت		هدف کمی (معین)		زمان اجرا (فصل / ماه)
			الزامی	اقتضائی	سنجه عملکرد	مقدار (کمیت)	
۸	۸-۱	پوشش تحصیلی دوره پیش‌دبستان نوآموزان با نیازهای ویژه با اجرای برنامه مداخلات به هنگام طلایی		*	نوآموز	۱۴۶۵۰	طول سال
	۸-۲	درصد کودکان پیش‌دبستان دریافت‌کننده خدمات توان‌بخشی و حمایتی		*	درصد	۱۵	طول سال

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۸-۱ و ۸-۲	تشکیل کارگروه تخصصی همه گروه‌های ذینفع (مداخلات به هنگام طلایی)	اردیبهشت ماه
	تدوین سند مداخلات به هنگام و دستورالعمل اجرای مداخله به هنگام	اردیبهشت تا مرداد ماه
	بررسی وضعیت موجود	خرداد تا تیر ماه
	مطالعات تطبیقی	خرداد تا تیر ماه
	برگزاری جلسات مشترک با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان بهزیستی	خرداد تا بهمن ماه
	هماهنگی به استان‌ها و تعیین مدارس ارایه دهنده خدمات مداخله‌ای	مهر تا دی ماه
	هماهنگی با مراکز بهداشت، درمان و سازمان بهزیستی جهت معرفی کودکان واجد شرایط به مدارس ویژه	شهریور ماه
	ثبت نام و ارائه خدمات مداخله ای به نوآموزان در مدارس ویژه	شهریور تا خرداد ۱۴۰۰
	نظارت بر عملکرد مدارس و رعایت قوانین برنامه مداخلات به هنگام	شهریور تا اسفند ماه
	ارزشیابی برنامه و تدوین گزارش عملکرد استان‌ها	آبان تا اسفند ماه
	تدوین راهنمای برنامه درسی دوره پیش دبستان با توجه به گروه‌های مختلف استثنایی	مرداد تا مهر ماه
	تدوین استانداردهای آموزشی دوره پیش دبستان و تولید محتوا	مهر ماه تا ۱۴۰۰

شناسنامه برنامه: مداخلات به هنگام طلایی (بازنگری برنامه درسی و فعالیت‌های آموزشی تربیتی دوره پیش‌دبستانی بر اساس اسناد تحولی و برنامه درسی ملی)		
۹	**استلزامات** (حقوقی، اجرایی، نیروی انسانی و ...)	□ تدوین سند برنامه مداخلات به هنگام
۱۰	شاخص‌های ارزیابی عملکرد	□ تعداد دانش‌آموزان دریافت‌کننده خدمات مداخله‌ای □ دریافت گزارش‌های استانی از نحوه انجام کار
۱۱	نتایج کلیدی و مؤثر برنامه در تحقق راهکار سند تحول	□ شناسایی و جایدهی مناسب کودکان و ارائه خدمات مشاوره و توان‌بخشی با توجه به ویژگی‌های خاص هر گروه از کودکان با نیازهای ویژه □ انعطاف در برنامه درسی با توجه به ویژگی‌ها و تفاوت‌های فردی نوآموزان با نیازهای ویژه □ گسترش و تأمین عدالت آموزشی و تربیتی

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

برنامه چهارم: مداخلات به هنگام طلایی (بازنگری برنامه درسی و فعالیت‌های آموزشی تربیتی دوره پیش‌دبستانی بر اساس اسناد تحولی و برنامه درسی ملی)

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۱-۸ (سنجه) نوآموز	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) درصد
	استاندارد ستاد	۱۴۶۵۰	۱۵
۱	آذربایجان شرقی	۵۸۶	۱۵
۲	آذربایجان غربی	۴۲۴	۱۵
۳	اردبیل	۱۷۳	۱۵
۴	اصفهان	۷۹۰	۱۵
۵	البرز	۳۷۲	۱۵
۶	ایلام	۱۷۰	۱۵
۷	بوشهر	۲۵۷	۱۵
۸	چهارمحال و بختیاری	۲۱۵	۱۵
۹	خراسان شمالی	۳۰۸	۱۵

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی			
برنامه چهارم: مداخلات به هنگام طلایی (بازنگری برنامه درسی و فعالیت‌های آموزشی تربیتی دوره پیش‌دبستانی بر اساس اسناد تحولی و برنامه درسی ملی)			
ردیف	نام استان	هدفگذاری ۱-۸ (سنجه) نوآموز	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) درصد
۱۰	خراسان رضوی	۱۶۲۰	۱۵
۱۱	خراسان جنوبی	۲۴۱	۱۵
۱۲	خوزستان	۹۰۱	۱۵
۱۳	زنجان	۲۳۷	۱۵
۱۴	سمنان	۲۰۰	۱۵
۱۵	سیستان و بلوچستان	۶۳۶	۱۵
۱۶	شهر تهران	۸۷۶	۱۵
۱۷	شهرستان‌های تهران	۶۴۲	۱۵
۱۸	فارس	۹۹۰	۱۵
۱۹	قزوین	۲۶۳	۱۵
۲۰	قم	۳۱۵	۱۵
۲۱	کردستان	۲۳۶	۱۵
۲۲	کرمان	۷۲۵	۱۵
۲۳	کرمانشاه	۲۷۵	۱۵
۲۴	کهگیلویه و بویراحمد	۱۴۱	۱۵
۲۵	گلستان	۴۱۳	۱۵
۲۶	گیلان	۴۵۰	۱۵
۲۷	لرستان	۲۳۷	۱۵
۲۸	مازندران	۵۲۵	۱۵
۲۹	مرکزی	۲۴۷	۱۵
۳۰	همدان	۳۴۰	۱۵
۳۱	هرمزگان	۶۱۵	۱۵
۳۲	یزد	۲۳۰	۱۵

بسته تحولی سوم

توسعه مشارکت‌ها، کاهش تمرکز و اجتماعی شدن

نمای کلی بسته تحولی توسعه مشارکت‌ها، کاهش تمرکز و اجتماعی شدن به شرح زیر می‌باشد:

توسعه مشارکت معلمان، مدیران و صاحبنظران

۱) طرح جام
۲) طرح رصد و کاربست مطالعات ملی و بین‌المللی
۳) پارلمان مجازی مشورتی معلمان دانش‌آموزان استثنایی
۴) نظام تصمیم گیری از مدرسه تا ستاد
۵) قشربندی حرفه‌ای معلمان
۶) ایجاد دبیرخانه‌های استانی
۷) نظارت همتا
۸) جشنواره الگوهای برتر تدریس
۹) انتشار نشریه تعلیم و تربیت استثنایی

توسعه مشارکت اولیا

۱) تشکیل پارلمان مشورتی اولیا و مربیان
۲) مدرسه یاری

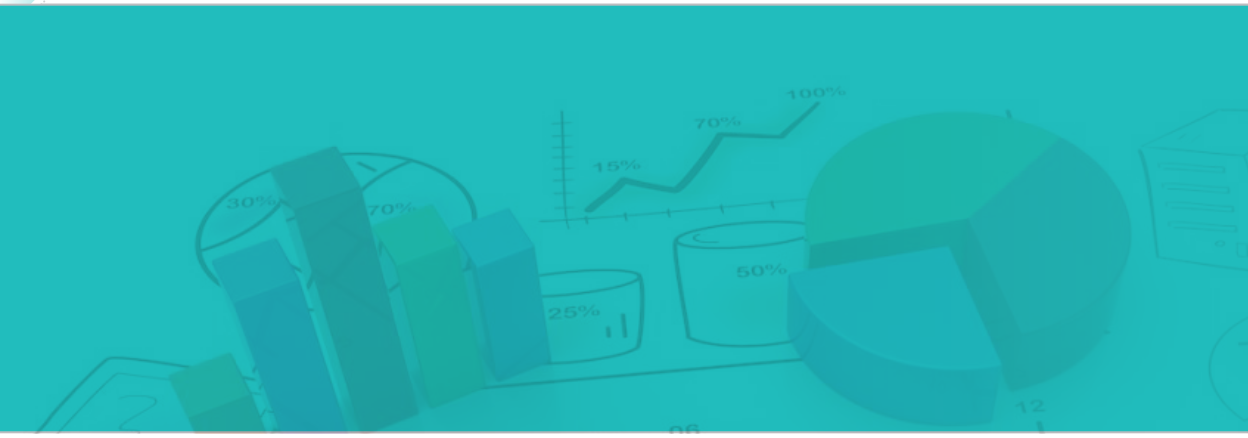

توسعه مشارکت دانش‌آموزان

۱) تشکیل مجلس دانش‌آموزی
۲) تشکیل مجلس مجازی مشورتی دانش‌آموزی
۳) طرح هر دانش آموز حداقل یک نقش و یک تشکل
۴) هر مدرسه یک سرود
۵) طرح مدام (دوره اول و دوم متوسطه دانش‌آموزان با هوشبهر عادی)

توسعه مشارکت بخش دولتی، بازنشستگان و تشکل‌های مردمی

۱) گنجینه‌های مدیریتی
۲) باشگاه بازنشستگان
۳) حامی
۴) ۱۰۰ دبیرخانه، ۱۰۰ مدرسه
۵) توسعه کمی و کیفی سازمان‌های مردم نهاد

بیان مسئله و ضرورت اجرا

نظام آموزش و پرورش کشور به عنوان پهن پیکرترین دستگاه دولتی که باید با نگاه یك ابر سازمان و فرا وزارتخانه به آن نگریست به شدت از تصلب و تمرکز رنج می‌برد. این نگاه متمرکز و متصلب موجب شده تا هنجار آفرینی بخشنامه گرایانه و مدیریت چند لایه ضخیم، فضای مدیریت نظام تعلیم و تربیت را با دشواری‌های زیادی مواجه سازد به گونه‌ای که مدرسه که محل و محیط اصلی تعلیم و تربیت است به هیچ انگاشته می‌شود. نه تنها مدرسه محوری از نگاه مدیریت متصلب و متمرکز نادیده انگاشته می‌شود بلکه نظام هنجارآفرین بخشنامه‌گرا با مدیریت عمودی چند لایه ضخیم از ستاد ملّی و استانی و منطقه‌ای خود را به عنوان یك سر بزرگ (هنجارها و بخشنامه‌ها و باید و نبایدهای فراوان متعدد و مستمر) بر پیکر مدرسه تحمیل می‌کند و مدرسه که باید از حیث قدرت و اختیار فربه‌ترین بخش آموزش و پرورش باشد به پیکری نحیف با سر بزرگ تبدیل شده و در نتیجه مدرسه از کیفیت و ارتقاء و تعالی مدیریت و سازمان تجدید حیات شونده خارج و تبدیل به مدرسه‌ای میرا، سطحی نگر و کمی گرا می‌گردد. در چنین وضعیتی ارکان و عناصر اصلی تعلیم و تربیت یعنی معلمان، مربیان، مدیران و کارشناسان و دانش آموزان از انگیزهٔ کافی برخوردار نیستند در حالی که وجود انگیزه در کنار صلاحیت معلمی دو عنصر اصل تحول در نظام آموزش و پرورش است و نظام متصلب و متمرکز به هر دوی این عوامل تحول آفرین ضربه می‌زند.

همچنین حاکمیت چنین جریانی موجب کاهش حس تعلق سازمانی می‌شود و زمانی که در سازمان‌ها به ویژه سازمان‌های بزرگ و در رأس آنها ابر سازمان آموزش و پرورش احساس تعلق سازمانی وجود نداشته باشد دو اتفاق نامیمون بروز می‌کند. میل به مقاومت به جای شوق به مشارکت می‌نشیند و فردیت و نگاه فردگرایانه به جای جمعیت و نگاه جمع‌گرا حاکم می‌شود و این هر دو بلای جان یك سازمان پیش رونده و تجدید حیات شونده است. علاوه بر این، یکی از عوارض خطرناك وجود چنین وضعیتی فروپاشی نگاه نوآورانه و خلاقیت‌آفرینانه در مجموعهٔ کارکنان، معلمان، مدیران و کارشناسان است که آنها را به عنصری غیرخلاق و غیرنوآور مبدل خواهد ساخت و اگر منابع انسانی یك سازمان از انگیزه کافی برخوردار نباشند، میل به مشارکت نداشته باشند، فردیت آنها به جهت و نگاه جمع‌گرایانه غالب آید، چنین سازمانی قدرت پیشروندگی و کیفیت‌گرایی خود را از دست خواهد داد.

عارضهٔ مهم و مخرب دیگر تمرکز، افزایش فاصلهٔ بین ستاد و صف، بین وزارتخانه، ادارات کل و مناطق از یك سو و بین کارکنان دستگاه اداری با مدرسه و معلمان و مدیران از دیگر سو است و سازمان و افراد و کارکنان آن هسته تبدیل به نیروهای مطالبه‌گر غیرمسئولیت‌پذیر خواهند شد. به عبارتی افزایش فرهنگ مطالبه صرف به جای فرهنگ مسئولیت، همهٔ کارکنان سازمان را تبدیل به نیروهای منتقد و معترض خواهد کرد که همواره مدیران و تعلیم‌گران آن سازمان را مؤثر و مقصر همه ناکامی‌ها و چالش‌ها می‌دانند و برای برطرف کردن آنها هیچ مسئولیتی را متوجه خود نمی پندارند در حالی که سازمان‌های پیشرو، علاوه بر اینکه کارکنان خود را تشویق به مطالبه‌گری و رویکرد تفکر انتقادی می‌کنند حس مسئولیت، دخالت، مشارکت و حل مشکلات را نیز در آنها بر می‌انگیزانند و کارکنان ضمن آن که به مشکلات واقف می‌شوند و نسبت به رفع آنها مطالبه‌گری می‌کنند خود را در رفع مشکلات و تحول آنها مسئول می‌دانند.

مضاف بر موارد یاد شده، سازمانهایی که کارکنانشان، بی‌انگیزه هستند، نوآوری و خلاقیت ندارند، به مشارکت میل پیدا نمی‌کنند، سازمانی که آنها در آن کار می‌کنند اجتماعی یا جامعه پذیر نمی‌شود. ما نیازمند آن هستیم که سازمان‌ها به ویژه سازمان عریض و طویل آموزش و پرورش را اجتماعی کنیم و جامعه پذیری نظام تعلیم و تربیت را به شکل جدی در دستور کار قرار دهیم تا بین جامعه و نظام تعلیم و تربیت تعامل، پیوند و در نتیجه مشارکت جدی محقق شود. این موارد و موضوعات بیشمار دیگری وجود دارد که اهمیت مشارکت و کاهش تمرکز و اجتماعی شدن نظام تعلیم و تربیت را پیش از پیش ضروری می‌سازد. علاوه بر موارد بالا، کاهش تمرکز و توسعه مشارکت در نظام تعلیم و تربیت سه اتفاق مهم دیگر را نیز رقم خواهد زد که بدین طریق کاهش هزینه‌های اقتصادی آموزش و پرورش، افزایش قدرت اقتصاد آموزش و پرورش از یك سو و افزایش هویت و نقش آفرینی از مدرسه تا ستاد را موجب خواهد شد. گر چه هم اکنون اولیاء دانش‌آموزان در قالب انجمن اولیاء و مربیان، بخش مردمی در قالب مجمع خیرین مدرسه‌ساز و نیز مشارکت‌های متفاوتی در نظام تعلیم و تربیت وجود دارد امّا باید بپذیریم که توسعه مشارکت‌ها، کاهش تمرکز و فرایند جامعه‌پذیری آموزش و پرورش ظرفیت‌های فراوانی را می‌تواند پیدا کرده و در خدمت نظام تعلیم و تربیت قرار دهد تا تحولی شایسته و بایسته را جلب نماید. بستهٔ تحولی توسعهٔ مشارکت‌ها و کاهش تمرکز و اجتماعی شدن آموزش و پرورش که در حوزهٔ آموزش و پرورش استثنایی در سال ۱۳۹۹ تدوین و در نظام برنامه‌ریزی این سازمان جاری

و ساری خواهد شد با هدف کاهش تمرکز و تصلب، کاهش فاصلهٔ ستاد تا صف، افزایش انگیزهٔ منابع انسانی اعم از کارکنان، معلمان و مدیران، مشاوران و نیروهای توان‌بخشی، افزایش حس تعلق سازمان و روحیهٔ خلاقیت و نوآوری، افزایش مسئولیت پذیری و ترویج فرهنگ مسئولیت، کاهش هزینه های اقتصادی، افزایش توان مالی و شکل گیری احساس هویت تدوین و طراحی شده است که امیدواریم در تحقق چنین اهدافی در قالب این بستهٔ تحولی گامهای مؤثری در راستای ارتقاء کیفیت آموزش و پرورش دانش آموزان با نیازهای ویژه رقم خورد.

خلاصه موضوعاتی که مسأله و ضرورت تدوین بسته تحولی «توسعهٔ مشارکت ها، کاهش تمرکز و اجتماعی شدن آموزش و پرورش» را تبیین می‌نماید می‌توان به شرح زیر دانست.

- تصلب و تمرکز در نظام پهن پیکر آموزش و پرورش
- هنجار آفرینی ـ بخشنامه گرایی متعدد و چند لایه سر بزرگ بر پیکر لاغر
- افزایش فاصله صف و ستاد
- کاهش انگیزش معلمان، مدیران، دانش‌آموزان و کارکنان
- کاهش حس تعلق سازمانی و جانشینی میل به مقاومت به جای شوق به مشارکت و فردیت به جای جمعیت
- کشتن حس نوآوری و خلاقیت در مجموعه صف تا ستاد
- افزایش فرهنگ مطالبه و کاهش فرهنگ مسئولیت
- کاهش هزینه‌ها
- افزایش فرصت ها و کمک به اقتصاد آموزش و پرورش
- افزایش هویت و نقش آفرینی فرهنگیان و جامعه در خصوص آموزش و پرورش
- کاهش فرآیند اجتماعی شدن و جامعه‌پذیری آموزش و پرورش در جامعه و دولت

ارکان و اضلاع مشارکت

درون‌سازمانی	برون‌سازمانی
▪ معلمان	▪ دانشگاهیان، حوزویان و صاحبنظران
▪ مدیران	▪ اولیا
▪ کارشناسان	▪ دستگاه و سازمان‌های دولتی
▪ بازنشستگان و پیشکسوتان	▪ دستگاه و سازمان‌های عمومی
▪ مدارس	▪ تشکل‌ها و سازمان‌های مردم نهاد
▪ مناطق	
▪ دانش‌آموزان	

شورای توسعه مشارکت‌ها در سازمان آموزش و پرورش استثنایی

اعضا شورای توسعه مشارکت‌ها

- رئیس سازمان - رئیس شورا
- مدیر حوزه ریاست - جانشین رئیس
- مشاور در امور مشارکت‌ها - دبیر شورا
- معاون تشخیص و پیشگیری
- مدیر کل توسعه مدیریت و پشتیبانی
- معاون برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی
- مشاور آموزشی و توان‌بخشی
- مشاور فن‌آوری سازمان
- مشاور طرح و برنامه
- کارشناس مشاوره
- کارشناس مشارکت‌های مردمی

وظایف شورای توسعه مشارکت‌ها

۱) توسعه مشارکت‌ها در همه ابعاد تعلیم و تربیت استثنایی
۲) تدوین منشور مشارکت در سازمان آموزش و پرورش استثنایی
۳) ارزیابی طرح مشارکتی از سوی ذینفعان و تسری آنها به نظام تعلیم و تربیت
۴) تدوین دستورالعمل‌های مشارکتی برای ذینفعان و اجزا و ارکان مشارکتی در نظام تعلیم و تربیت

مستندات برنامه	
هدف عملیاتی	**راهکار**
۴) تقویت بنیان خانواده و کمک به افزایش سطح توانایی‌ها و مهارت‌های خانواده در ایفای نقش تربیتی متناسب با اقتضائات جامعه اسلامی	راهکار ۳-۴) تدوین برنامه جامع مشارکت خانواده و نهادهای تربیتی و آموزشی برای تقویت فرهنگ تربیتی خانواده‌ها و تحقق شایستگی‌های پایه دانش‌آموزان
۸) افزایش مشارکت نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی و مدرسه و معلمان و دانش‌آموزان در رشد و تعالی کشور در عرصه‌های دینی، فرهنگی، اجتماعی در سطح محلی و ملی به عنوان نهاد مولد سرمایه انسانی، فرهنگی، اجتماعی و معنوی	راهکار۶-۸) تقویت شایستگی‌های حرفه‌ای و اعتقادی مدیران و معلمان و فراهم آوردن ساز و کارهای اجرایی برای مشارکت فعال و مؤثر ایشان در برنامه‌های تربیتی و فعالیت‌های پرورشی مدارس

مستندات برنامه	
هدف عملیاتی	**راهکار**
	راهکار ۱-۹) ایجاد تسهیلات قانونی و ساز و کارهای تشویقی و انگیزشی لازم اعم از مادی و معنوی، برای بسط فرهنگ نیکوکاری و تعاون، مشارکت‌پذیری و مشارکت‌جویی در جامعه و در بین دانش‌آموزان با الهام از آموزه‌های دینی با تأکید بر استفاده مناسب از ظرفیت کتاب‌های درسی، مجلات و رسانه‌های آموزشی و برگزاری اردوهای جهادی
۹) جلب مشارکت ارکان سهیم و مؤثر و بخش عمومی و غیردولتی در تعلیم و تربیت رسمی عمومی	راهکار ۲-۹) ایجاد ساز و کارهای مناسب برای حفظ و ارتقای مستمر سطح مشارکت واقفان و خیرین مدرسه‌ساز از قبیل نام‌گذاری مدارس به نام ایشان، مشارکت آنان در مدیریت مدارس خیرساز، مشارکت دولت در تأمین هزینه‌های این مدارس
	راهکار۳-۹) توسعه مشارکت بخش‌های دولتی و غیردولتی در امور مدارس
۱۸) تغییر و نوآوری در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی با رویکرد تعالی‌بخش، پویا و بالنده	راهکار ۴-۱۸) استفاده بهینه از دانش و تجربه نخبگان و پیشکسوتان آموزش و پرورش
۲۳) توسعه ظرفیت پژوهش و نوآوری، نظریه‌پردازی و مستندسازی تجربیات تربیتی بومی	راهکار ۳-۲۳) حمایت مادی و معنوی از طرح‌های موفق و نوآوری‌های تربیتی بومی، مستندسازی و انتشار یافته‌های پژوهشی در داخل و خارج از کشور و ایجاد بانک اطلاعاتی فعال و کارآمد
اهداف برنامه سازمان	تغییر و اصلاح مداوم آموزش و پرورش استثنایی با توجه به روش های نوین آموزش و پرورش استثنایی در جهان و نیازهایی که این گونه کودکان و دانش آموزان در ارتباط با شرایط خاص جامعه دارند.

مستندات برنامه		
قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش	ماده ۳	کلیه وزارت خانه ها و مؤسسات دولتی موظفند در جهت تامین اهداف آموزش و پرورش با وزارت آموزش و پرورش همکاری نمایند.
سیاست‌های کلی تحول در نظام آموزش و پرورش ابلاغی مقام معظم رهبری	بند ۱-۶	تقویت مشارکت مردمی و غیردولتی، مشارکت معلمان، خانواده‌ها، مدارس علمیه، دانشگاه‌ها، مراکز علمی و پژوهشی سایر نهادهای عمومی و دستگاه های اجرایی
قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش	ماده ۱ و بند ۲ ماده ۱۱ بند ۵ ماده ۱۳	□ مشارکت جویی و مشارکت پذیری □ بهره‌گیری از امکانات گسترده مردمی در پیشبرد اهداف تعلیم و تربیت

چرخش تحولی	از تصدی‌گری در امور به توسعه مشارکت و مدیریت فرآیندی
سیاست های راهبردی سازمان	توسعه مشارکت و ارتباطات در ابعاد درون و برون‌سازمانی در سطوح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی
	توسعه، تثبیت و تعمیق عدالت آموزشی
	ارتقاء کمی و کیفی خدمات ارائه شده توسط سازمان در ابعاد آموزش و پرورش
	جامعه پذیری و اجتماعی شدن سازمان آموزش و پرورش استثنایی
	کاهش تمرکز سازمانی و تفویض اختیار در سطوح استانی، منطقه‌ای به ویژه مدرسه‌ای

برنامه اول: توسعه مشارکت معلمان، مدیران و صاحبنظران

فعالیت ۱	طرح جام
فعالیت ۲	رصد و کاربست مطالعات ملی و بین‌المللی
فعالیت ۳	پارلمان مجازی مشورتی معلمان دانش‌آموزان استثنایی
فعالیت ۴	نظام تصمیم‌گیری مشارکت محور از مدرسه تا ستاد
فعالیت ۵	قشربندی حرفه‌ای معلمان
فعالیت ۶	ایجاد دبیرخانه‌های استانی
فعالیت ۷	نظارت همتا
فعالیت ۸	جشنواره الگوهای برتر تدریس
فعالیت ۹	انتشار نشریه تعلیم و تربیت کودکان استثنایی

فعالیت ۱) طرح جام (جمع‌آوری ایده‌های مطلوب)

ویژگی‌های اجرای طرح

- دریافت طرح‌ها و ایده‌ها از سوی ارایه‌دهندگان از طریق لینک طرح جام در پایگاه اطلاع‌رسانی سازمان
- رعایت معیارهای ارایه طرح (مرتبط بودن با فعالیت‌ها و مأموریت‌های سازمان، تحقق‌پذیری، اثرگذاری، ظرفیت‌سازی، حل چالش‌ها، برخورداری از پشتوانه علمی و رعایت فرمت ارایه طرح)
- انتخاب و بازنشر ایده‌ها و طرح‌ها پس از انجام بررسی‌ها و معیارهای تعیین شده در کمیته رصد و کاربست مطالعات ملی و بین‌المللی

- ارایه طرح‌های منتخب جهت بهره‌مندی، اجرایی شدن و تعمیم نتایج در بخش‌های مرتبط سازمان

نتایج مورد انتظار

- ارتقای کیفیت خدمات آموزشی، پژوهشی، پرورشی، توان‌بخشی، تشخیصی و حمایتی به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- کمک به مدیریت دانش، تبادل نظر و بهره‌مندی از ظرفیت خرد جمعی در نظام تصمیم‌گیری سازمانی
- جهت‌دهی به توانمندی‌های منابع انسانی و هدایت طرح‌ها و ایده‌ها به سمت نیازمندی‌های سازمان
- ارج نهادن به اندیشه‌ها و تقویت روحیه استقلال فکری، تفکر خلاق و فرهنگ مشارکت منابع انسانی در محیط‌های آموزشی و پرورشی در ادارات آموزش و پرورش استثنایی و مدارس ویژه
- کمک به توسعه حرفه‌ای معلمان، مدیران و کارکنان مجموعه از طریق تعاملات علمی و فناورانه
- مستند سازی تجربیات علمی ـ تربیتی، ایجاد بانک اطلاعاتی از طرح‌ها و ایده‌های مطلوب و به اشتراک گذاری آنها

هدف عملیاتی
□ مشارکت ۵ درصدی معلمان، مدیران و کارشناسان در طرح جام (جمع‌آوری ایده‌های مطلوب)

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- تعداد طرح‌ها و ایده‌های واصله به دبیرخانه طرح
- تعداد طرح ها و ایده های ارسال شده مطابق با معیارهای انتخاب طرح‌ها
- درصد مشارکت مخاطبان در اجرای طرح جام

فعالیت ۲) رصد و کاربست مطالعات ملی و بین‌المللی

ویژگی‌ها و اهداف

- رصد تحولات محیطی، پیشرفت‌ها و ظرفیت‌های جدید ملی و بین‌المللی در حوزه استثنایی
- شناسایی و معرفی ایده‌ها و امکان‌سنجی تعمیم و پیاده‌سازی طرح‌ها و ایده‌های شناسایی شده
- ارائه راهکارهای عملیاتی‌سازی طرح‌ها و ایده‌های نوآورانه و خلاق
- تشکیل بانک اطلاعاتی، داده کاوی و تحلیل آمار و اطلاعات قابل دسترس و نتایج مطالعات علمی و پژوهشی در حوزه استثنایی
- تعامل علمی و تخصصی با دیگر مؤسسات و نهادهای علمی و پژوهشی و پیشنهاد انجام تحقیقات مشترك ملی و بین‌المللی
- پیشنهاد انجام مطالعات و اولویت‌های پژوهشی تازه در سازمان

نتایج مورد انتظار

- ارتقای کیفیت تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری مبتنی بر یافته‌های پژوهشی و شواهد محور در سازمان
- ارتقای اثربخشی و همسویی طرح‌ها و مطالعات جاری و آینده با اهداف، سیاست‌های سازمان

- کمک به بهره وری منابع و اقتصاد آموزش و پرورش از طریق بهره‌گیری از نتایج طرح‌های انجام‌گرفته
- تسهیل انتقال و بهره‌مندی از دانش و مهارت‌های پیشرو و بین‌رشته‌ای در مقیاس‌های بین‌المللی به حوزه‌های سیاست‌گذاری و اجرایی سازمان
- تبادل تجربیات و درس آموخته‌ها از نتایج و یافته‌های علمی و فناورانه
- تشویق و ترغیب پژوهشگران و نخبگان به تلاش، نوآوری، آینده‌پژوهی و کار علمی بیشتر و بهره‌مندی از توانمندی‌های آنان در حوزه استثنایی
- تقویت کیفیت و اثربخشی خدمات و مداخلات تشخیصی، آموزشی و توان‌بخشی

هدف عملیاتی

□ اجرای ۲ درصد از طرح‌های ارسال شده توسط اساتید، دانشجویان و معلمان در کمیته کاربست مطالعات ملی و بین‌المللی

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- تعداد مطالعات؛ طرح‌ها و پژوهش‌های بررسی شده در شورا
- تعداد گزارش‌های کاربست مطالعات، گزارش‌های تحلیلی و خروجی‌های بررسی مطالعات در قالب پیشنهاد، توصیه و چکیده‌های مدیریتی
- تعداد طرح های انتخاب شده نوآورانه دارای قابلیت اجرا

فعالیت۳) پارلمان مجازی مشورتی معلمان دانش‌آموزان استثنایی

ویژگی‌ها و اهداف

- تردد امواج به جای تردد افراد
- عضویت تمامی کارکنان ادارات و مدارس استثنایی سراسر کشور در پارلمان مجازی
- اطلاع رسانی و به مشورت گذاردن تصمیمات گرفته شده در سازمان
- مشارکت همگان با کمترین هزینه در یک نظام تصمیم‌گیری
- مشارکت کارشناسان و معلمان استثنایی در نظام تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری‌های سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

نتایج مورد انتظار

- تقویت شوراهای معلمان در مدارس و باز تعریف آنها با نگاه معلم محور.
- تقویت روحیه استقلال فکری، تفکر خلاق و فرهنگ مشارکت در حل مسائل اجتماعی و صنفی
- نظام‌مند کردن مسیر دریافت، بازخورد و استفاده از نظرات و مشارکت همه در تصمیم‌گیری‌ها
- افزایش مشارکت فرهنگیان در فرآیند تصمیم‌گیری‌های آموزشی و اداری
- استفاده از تجربیات فرهنگیان در امر سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، اجرا و تصمیم‌گیری‌های اداری آموزش و پرورش

هدف عملیاتی
□ مشارکت ۳۰ درصد معلمان دانش‌آموزان استثنایی در پارلمان مجازی مشورتی

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- میزان مشارکت معلمان دانش‌آموزان استثنایی در پارلمان مجازی مشورتی
- میزان استفاده از نتایج و خروجی نظرات در فرآیندهای تصمیم‌گیری کارگروه‌ها و کمیته‌ها

فعالیت ۴) نظام تصمیم‌گیری مشارکت محور از مدرسه تا ستاد

ویژگی‌ها و اهداف

- افزایش تعهّد سازمانی، کاهش مقاومت در برابر تغییرات، کاهش تعارضات، افزایش کیفیّت تصمیمات، بهبود روابط سازمانی در کارکنان
- افزایش کارآیی، اثربخشی، ارتقاء سطح روحیه و رضایت شغلی کارکنان نتیجه تصمیم‌گیری مشارکت محور
- بهره‌گیری از خبرگی حاصل از دانش و تجربه کارکنان در مدیریت مسائل و مشکلات موجود در مدارس و کلاس‌ها
- توسعه نظام مشارکت معلمان در مورد موضوعات مختلف (مرحلهٔ سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در سازمان)

نتایج مورد انتظار

- جلب مشارکت و استفاده بهینه از نظرات و تجربیات ذینفعان و صاحب‌نظران در حل مسائل، مشکلات و ارتقای سطح کیفی ارائه خدمات به جامعه هدف
- فراهم آوردن فضایی جهت بهره‌گیری از فکر، اندیشه و توان علمی و تجربه عملی همکاران در تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری، اصلاح و ارتقاء سطح برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزش و پرورش استثنایی کشور
- تقویت روحیه هم‌فکری، احساس مسئولیت، همکاری و توسعهٔ فعالیت‌های گروهی
- تمرکز زدایی و توجه به تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی در تصمیم‌گیری‌ها (تصمیم‌گیری بومی)
- مشارکت حداکثری ذینفعان در اجرای برنامه‌ها

هدف عملیاتی
□ مشارکت ۵۰ درصد معلمان دانش‌آموزان استثنایی در نظام تصمیم‌گیری مشارکت محور

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- میزان استفاده از طرح در تصمیم‌گیری‌های کلان و برنامه‌های تدوین‌شده آموزش و پرورش استثنایی

- تعداد طرح ها و راهکارهای پیشنهاد شده از جانب همکاران در قالب طرح
- درصد مشارکت همکاران در ارائه طرح/ راهکار پیشنهادی

فعالیت ۵) قشربندی حرفه‌ای معلمان

ویژگی‌ها و اهداف

- گروه‌بندی حرفه‌ای معلمان بر اساس دانش، تجارب، توانمندی‌ها و مهارت‌های عمومی و تخصصی و بهره مندی از آنان
- توسعه مشارکت واقعی معلمان در رسته‌ها و زمینه‌های آموزشی، پژوهشی، فرهنگی، اداری، اجرایی و پشتیبانی
- ایفای نقش مشورتی مؤثر و بهره‌مندی از اندیشه و تجارب آنان برای برنامه‌ریزان و مدیران صف و ستاد آموزش و پرورش
- عضویت همه معلمان حوزه آموزش و پرورش استثنایی کشور در فرآیند قشربندی حرفه‌ای معلمان
- تشکیل گروه مجمع مشورتی با تعیین مسئول گروه برای هر گروه در شبکه شاد
- تشکیل مجمع مشورتی استانی مشتمل از نمایندگان هر گروه ۱۳ گانه توسط رئیس اداره آموزش و پرورش استثنایی
- تشکیل مجمع مشورتی مجازی و حضوری در سطح ملی از هر استان یک نماینده
- انتخاب اعضای گروه‌ها برای نخستین بار از طریق، خبرگان آموزش و پرورش استثنایی استان شامل (مدیران، سرپرستان آموزشی و کارشناس مسئولان گذشته و حال)

گروه‌های حرفه‌ای سیزده‌گانه معلمان مشتمل بر: گروه معلمان مشاور و مددکار، گروه معلمان هنرمند، گروه معلمان نویسنده، محقق و پژوهشگر، گروه معلمان ورزشکار، گروه معلمان جانباز، ایثارگر و شاهد، گروه معلمان حقوقدان، گروه معلمان مهندس، گروه معلمان پزشک و مراقب سلامت، گروه معلمان کارآفرین، گروه معلمان عضو تشکل‌ها، گروه معلمان توان‌بخشی، گروه معلمان خیر مدرسه‌ساز و مدرسه یار، گروه معلمان ابتدایی

نتایج مورد انتظار

- ارتقای کیفیت خدمات آموزشی، پژوهشی، پرورشی، توان‌بخشی، تشخیصی و حمایتی سازمان
- تقویت زمینه‌های مشارکت، توسعه گفتمان مشارکت‌جویی و مشارکت‌پذیری
- بهره‌مندی برنامه‌ریزان، مدیران و معاونت‌های اداره کل از دانش ضمنی معلمان شاغل و بازنشسته به صورت تخصصی
- استفاده از تخصص ضمنی همکاران جهت غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان
- ایجاد بانک اطلاعاتی از تخصص‌های ضمنی کارکنان مدارس
- شناسایی تمام ظرفیت‌های کارکنان برای بهره‌گیری از قابلیت‌های آنان در تعلیم و تربیت دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

هدف عملیاتی
□ مشارکت ۲۰ درصدی معلمان در حرفه‌های تخصصی خاص به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- تعداد جلسات و نشست های برگزار شده با حضور گروه‌های حرفه‌ای
- مشارکت معلمان در حرفه‌های تخصصی خاص به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

فعالیت۶) ایجاد دبیرخانه‌های استانی

ویژگی‌ها و اهداف

- ایجاد زمینه‌های خلاقیت و نوآوری در روش‌های تدریس
- استفاده بهینه از منابع و سرمایه‌های انسانی و استقرار نظام کارآمد در تعلیم و تربیت دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- مشارکت ۳۲ دبیرخانه استانی به مرکزیت ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها با استفاده از امکانات داخلی و ارتباطات مجازی با سایر استانها

- تدوین بسته‌های آموزشی بر اساس شاخص‌های تعیین شده با زمانبندی‌های مشخص از سوی سازمان
- تشکیل جلسات و برقراری ارتباطات درون و برون سازمانی و استفاده از فضای مجازی (رایانامه و ...) دریافت نظرات گروه‌های آموزشی سایر استان‌ها در تهیه موضوع تعیین شده
- بازنگری و انجام اصلاحات کارشناسی با هماهنگی سایر استان‌ها (گزارش / محتوا ...) و ارسال نسخه نهایی به معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی

حیطه عملیاتی این فعالیت در گروه‌های آموزشی، توان بخشی، تربیت بدنی، پرورشی و بهداشت به شرح زیر است:

- گروه آموزش و پرورش تلفیقی و فراگیر
- گروه برنامه‌ریزی آموزشی و درسی دانش آموزان حسی - حرکتی (با آسیب بینایی/ شنوایی)
- گروه برنامه‌ریزی آموزشی و درسی دوره اول متوسطه پیش‌حرفه‌ای و دوره دوم متوسطه حرفه‌ای
- گروه برنامه‌ریزی آموزشی و درسی دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی و چند معلولیتی
- گروه برنامه‌ریزی آموزشی و درسی دانش‌آموزان معلول جسمی - حرکتی
- گروه برنامه‌ریزی دانش‌آموزان با مشکلات ویژه یادگیری و رفتاری
- گروه برنامه‌ریزی آموزشی دانش‌آموزان با اختلال طیف اتیسم
- گروه توان‌بخشی (گفتار درمانگر، کار درمانگر، شنوایی شناس، فیزیو تراپ، بینایی‌سنج، ارتوپد فنی)
- مشاوره و مددکاری اجتماعی
- تربیت بدنی
- بهداشت
- گروه پرورشی

نتایج مورد انتظار

- توجه به رویکرد برنامه درسی ملّی، در تدوین محورها و شاخص‌ها
- جلب مشارکت فعال ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها و مدارس در طراحی، تولید و اعتبار بخشی، برنامه‌های درسی و تربیتی، توان‌بخشی و مشاوره
- ابلاغ خط‌مشی‌ها و موضوعات و شاخص‌های مورد نیاز و نظر سازمان بر اساس برنامه‌های مصوب سال تحصیلی

هدف عملیاتی
□ تدوین ۳۲ بسته آموزشی، هر استان یک بسته متناسب با استانداردهای تعیین شده از سوی سازمان

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- تعداد بسته‌های آموزشی تولید شده در هر استان

فعالیت۷) نظارت همتا

ویژگی‌ها و اهداف

- استفاده از نظرات و تجارب موفق سایر مدارس و تقویت نقاط قوت در راستای رفع نقاط ضعف در مدارس با استفاده از نظرات تخصصی
- زمینه‌سازی مناسب برای بازدیدهای علمی، نظارتی و بالینی مدیران از سایر مدارس استثنایی
- مستندسازی تجربه‌های موفق و اطلاع‌رسانی برای بهره‌مندی دیگر مدارس از تجربیات مشترک
- ایجاد شبکه تعاملی مدیران مدارس در سطح منطقه و استان به گونه‌ای که در یك سامانه ارتباطی مناسب تا به سهولت امکان تعامل مدیران مدارس با یکدیگر و با اداره آموزش و پرورش فراهم شود.
- تشکیل تیم مدیران پیشکسوت، متشکل از مدیران مدارسی که از دانش، تجربه و مقبولیت بالا برخوردارند. در سطوح منطقه‌ای، استانی و ایجاد زمینه تجربه گردانی توسط آن‌ها در جهت بهبود مدیریت مدرسه

- تدوین بانك اطلاعات مدیران مدارس با تحلیل کامل ویژگی‌ها و قابلیت‌های خاص مدیران، به گونه‌ای که برای هر موضوع و عرصه‌ای در مدرسه امکان شناسایی و فراخوان و استفاده از مدیران توانمند فراهم شود.
- تدوین تجارب برتر مدیران در سطح منطقه‌ای و استانی و ارائه در قالب جشنواره‌های ارائه تجارب، مصاحبه‌های تخصصی، ارائه در نشریات

نتایج مورد انتظار

- ارتقای کیفیت خدمات آموزشی، پرورشی، توان‌بخشی و تربیت بدنی و مشاوره‌ای
- ارتقای مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی کارکنان و تعامل اثربخش کارکنان مدارس با یکدیگر
- توانمندسازی و توسعه حرفه‌ای منابع انسانی به ویژه مدیران مدارس
- رصد مستمر و سنجش کیفیت فرآیندها، درون‌دادها و فرآیندها و بروندادهای نظام تعلیم و تربیت رسمی

هدف عملیاتی
□ بازدید از ۱۰ درصد مدارس ویژه و اعمال اصلاحات در مدارس با اعلام نظر بازدیدکنندگان طرح همتا در استان‌ها

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- تعداد گزارش بازدیدهای ارسالی به دبیرخانه طرح
- میزان بهره مندی مدارس از بازخوردهای بازدید کنندگان

فعالیت ۸) جشنواره الگوهای برتر تدریس

ویژگی‌ها و اهداف

- افزایش مشارکت بین معلمان با برگزاری جشنواره الگوهای برتر یاددهی ـ یادگیری
- ارتقا کیفیت آموزشی و توان‌بخشی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- تدوین شیوه نامه اجرایی جشنواره الگوهای برتر یاددهی ـ یادگیری
- برگزاری جلسات توجیهی ـ آموزشی برای کارکنان آموزش و پرورش استثنایی

نتایج مورد انتظار

- توسعه کیفی منابع انسانی از طریق تقویت مهارت‌های حرفه‌ای همکاران در آموزش و پرورش استثنایی در زمینه تدریس
- فراهم نمودن زمینه‌های مناسب به منظور بروز خلاقیت، نوآوری و رقابت سازنده
- ایجاد زمینه استفاده بیشتر از فناوری اطلاعات و ارتباطات در فرایند یاددهی ـ یادگیری
- به کارگیری یافته‌های پژوهشی در زمینه روش‌های آموزشی، پرورشی و توان‌بخشی
- تسهیل و بهبود یادگیری دانش‌آموزان
- تشویق و ترغیب کارکنان آموزشی، پرورشی و توان‌بخشی در فرآیند یاددهی ـ یادگیری

هدف عملیاتی
□ مشارکت ۵ درصدی معلمان در گروه‌های مختلف استثنایی در مرحله کشوری جشنواره الگوهای برتر یاددهی ـ یادگیری

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- میزان مشارکت معلمان در گروه‌های مختلف استثنایی در جشنواره الگوهای برتر یاددهی ـ یادگیری
- ارزیابی از نحوه مشارکت معلمان در جشنواره الگوهای برتر یاددهی ـ یادگیری

فعالیت ۹) انتشار نشریه تعلیم و تربیت استثنایی

ویژگی‌ها و اهداف

- مشارکت گرفتن و برقراری ارتباط مناسب با مخاطبان
- پاسخگوی بخشی از نیازهای علمی و آموزشی معلمان، اولیا و علاقمندان به حیطه روان‌شناسی و آموزش و پرورش کودکان استثنایی
- تلاش در جهت تغییر نگرش در آحاد جامعه

نتایج مورد انتظار

- ارائه دست‌آوردها و پژوهش‌های علمی در زمینه روان‌شناسی و آموزش و پرورش استثنایی
- اشاعه فرهنگ مطالعه و پژوهش بین دست اندرکاران، معلمان، مربیان و اولیا کودکان و دانش‌آموزان استثنایی
- تبادل اندیشه، آموخته‌ها و نظریات علمی بین عوامل دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت استثنایی
- ایجاد بستری برای رشد و پویایی مسایل آموزشی، پرورشی و توان‌بخشی دانش‌آموزان استثنایی
- ارتقای سطح دانش، آگاهی و معلومات معلمان، مربیان و والدین دانش‌آموزان استثنایی
- اعتلای آموزش و پرورش استثنایی و کمک به تحقق اهداف سازمان

هدف عملیاتی
□ انتشار حداقل ۳ شماره نشریه تعلیم و تربیت استثنایی در سال

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- نظر سنجی از مخاطبان نشریه تعلیم و تربیت استثنایی از کیفیت مقالات ارایه شده

چارچوب و شناسنامه برنامه

شناسنامه برنامه اول: توسعه مشارکت معلمان، مدیران و صاحبنظران (توسعه انجمن‌های علمی پژوهشی معلمان)

ردیف	عنوان	شرح
۱	هدف عملیاتی مربوط به برنامه	**هدف عملیاتی ۱۱:** بازمهندسی سیاست‌ها و باز تنظیم اصول حاکم بر برنامه درس تربیت معلم با تأکید بر کارورزی و انطباق سطح شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان در سطح ملی و جهانی با مقتضیات الگوی برنامه درسی در نظام تعلیم و تربیت و طراحی سیاست‌های مناسب برای ارتقای شیوه‌های جذب، تربیت و نگهداشت معلمان در آموزش و پرورش **هدف عملیاتی ۲۳:** توسعه ظرفیت پژوهش و نوآوری، نظریه‌پردازی و مستندسازی تجربیات تربیتی بومی
۲	شماره و متن راهکار سند تحول	**راهکار ۷-۱۱:** توسعه زمینه پژوهشگری و افزایش توانمندی‌های حرفه‌ای به شکل فردی و گروهی میان معلمان و تبادل تجارب و دستاوردها در سطح محلی، ملی و ایجاد فرصت‌های بازآموزی مستمر علمی و تحقیقاتی و مطالعاتی و برگزاری جشنواره‌های الگوی تدریس برتر و اختصاص اعتبارات خاص برای فعالیت‌های پژوهشی معلمان **راهکار ۳-۲۳:** حمایت مادی و معنوی از طرح‌های موفق و نوآوری‌های تربیتی بومی، مستندسازی و انتشار یافته‌های پژوهشی در داخل و خارج از کشور و ایجاد بانک اطلاعاتی فعال و کارآمد
۳	برنامه (ششم توسعه ابلاغی بخشنامه ۱۳۰۸۱۱)	توسعه مشارکت معلمان، مدیران و صاحبنظران (توسعه انجمن‌های علمی پژوهشی معلمان)
۴	زیر نظام مربوط	پژوهش و ارزشیابی
۵	واحد مسئول در حوزه	سازمان آموزش و پرورش استثنایی

شناسنامه برنامه اول: توسعه مشارکت معلمان، مدیران و صاحبنظران (توسعه انجمن‌های علمی پژوهشی معلمان)

ردیف	عنوان	شرح
۶	حوزه‌ها و واحدهای همکار	□ **درون‌سازمانی:** معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی سازمان، اداره کل توسعه مدیریت و پشتیبانی، معاونت تشخیص، پیشگیری، امور پرورشی و تربیت بدنی و ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها □ **برون سازمانی:** سازمان بهزیستی، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌ها

ردیف	عنوان	ستاد	استان	منطقه	پیش دبستانی	ابتدایی	اول متوسطه	اول متوسطه پیش حرفه ای	دوم متوسطه	دوم متوسطه حرفه ای
۷	سطح اجرا	*	*		*	*	*	*	*	*

ردیف	کد فعالیت	عناوین (فعالیت‌های ذیل برنامه با تأکید بر خلاقیت و نوآوری)	نوع فعالیت: الزامی	نوع فعالیت: اقتضائی	هدف کمی (معین): سنجه عملکرد	هدف کمی (معین): مقدار (کمیت)	زمان اجرا (فصل /ماه)
۸							
	۸-۱	طرح جام			درصد	۵	طول سال
	۸-۲	طرح رصد و کاربست مطالعات ملی و بین‌المللی			درصد	۲	طول سال
	۸-۳	پارلمان مجازی مشورتی معلمان دانش‌آموزان استثنایی			درصد	۳۰	طول سال
	۸-۴	نظام تصمیم گیری از مدرسه تا ستاد			درصد	۵۰	طول سال
	۸-۵	قشربندی حرفه‌ای معلمان			درصد	۲۰	طول سال
	۸-۶	ایجاد دبیرخانه های استانی	*		بسته	۳۲	طول سال
	۸-۷	نظارت همتا			درصد	۱۰	طول سال
	۸-۸	جشنواره الگوهای برتر تدریس		*	درصد	۵	طول سال
	۸-۹	انتشار نشریه تعلیم و تربیت استثنایی			مجله	۳	طول سال

شناسنامه برنامه اول: توسعه مشارکت معلمان، مدیران و صاحبنظران (توسعه انجمن‌های علمی پژوهشی معلمان)

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۱-۸	تدوین دستورالعمل **(طرح جام)**	فروردین
	شناسایی و آگاهی از طرح ها و ایده‌های مطلوب با استفاده از فراخوان مربوط در وب سایت سازمان	اردیبهشت ماه
	مکاتبه با ادارات و واحدهای تابعه در استان	اردیبهشت ماه
	اطلاع رسانی از طریق پارلمان مجازی و سایر روش های اطلاع رسانی	طول سال
	بررسی طرح‌ها و نظرات واصله در «کمیته رصد و کاربست مطالعات ملی و بین‌المللی» سازمان براساس معیارهای تعیین شده	طول سال
	عملی نمودن ایده های دارای قابلیت اجرا	طول سال
	تصمیمات مقتضی نسبت به بازنشر و نحوه بهره برداری از آن ها	طول سال
۲-۸	تدوین دستورالعمل **(طرح رصد و کاربست مطالعات ملی و بین‌المللی)**	اردیبهشت ماه
	تشکیل کارگروه بررسی طرح ها	خرداد ماه
	ارایه طرح‌ها و پژوهش‌ها با توجه به نیازهای اعلام شده از سوی حوزه‌های مختلف سازمان به کارگروه و بررسی آن بر اساس معیارهای تعیین‌شده	طول سال
	ارایه طرح ها در کمیته رصد مطالعات	طول سال
	کاربست مطالعات و طرح‌های ملی و بین‌المللی در تعلیم و تربیت دانش‌آموزان با نیاز ویژه	طول سال
	تصمیمات مقتضی نسبت به بازنشر و نحوه بهره‌برداری از آن‌ها	طول سال
۳-۸	تدوین دستورالعمل **(پارلمان مجازی مشورتی معلمان دانش آموزان استثنایی)**	اردیبهشت ماه
	طراحی، راه‌اندازی سامانه پارلمان مجازی ویژه پرسنل و عضویت تمامی پرسنل آموزش و پرورش استثنایی در سامانه به آدرس talar.csdeo.ir	اردیبهشت ماه
	بارگزاری دستور جلسات کمیته‌ها و کارگروه‌های ستادی و استانی در سامانه پارلمان مجازی	طول سال

شناسنامه برنامه اول: توسعه مشارکت معلمان، مدیران و صاحبنظران (توسعه انجمن‌های علمی پژوهشی معلمان)

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۳-۸	جمع آوری و تحلیل نظرات و ایده‌های همکاران در خصوص دستور جلسات و ارائه نظرات به کارگروه ها و کمیته ها	طول سال
	ارائه مصوبات و بازخورد نتایج جلسات کارگروه‌ها و کمیته‌ها به همه همکاران از طریق سامانه پارلمان مجازی	طول سال
۴-۸	تدوین دستورالعمل **(نظام تصمیم گیری از مدرسه تا ستاد)**	اردیبهشت ماه
	اعلام موضوعات کلان آموزش و پرورش استثنایی به مدارس جهت ارایه راهکار	خرداد ماه
	تکمیل کاربرگ (الف) توسط همکار جهت ارایه راهکارهای پیشنهادی به موضوعات مطرح شده	طول سال
	بررسی راهکار پیشنهادی در شورای مدرسه و ادارات آموزش و پرورش استثنایی	طول سال
	بررسی راهکارهای پیشنهادی در شورای قطبی رؤسای ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها	طول سال
	بررسی راهکارهای پیشنهادی در دبیرخانه مستقر در سازمان و ارجاع به شورای راهبری جهت استفاده در تصمیم‌گیری‌ها	طول سال
۵-۸	تدوین دستورالعمل و ارسال به استان‌ها **(قشربندی حرفه‌ای معلمان)**	فروردین
	ارسال فراخوان، اطلاع‌رسانی کامل طرح به تمام استان و جمع‌آوری اطلاعات همکاران بر اساس تخصص	اردیبهشت ماه
	گروه بندی حرفه‌ای معلمان و انتخاب اعضای هر گروه در استان‌ها	اردیبهشت ماه
	انتخاب مسئول هر گروه در استان‌ها	طول سال
	برگزاری جلسات هم‌اندیشی هر گروه با حوزه مخاطب به صورت مستمر سه‌ماهه و نشر و تجربه‌گردانی فعالیت‌ها	شهریور، آذر و اسفند
	کاربست مصوبات نشست ها	طول سال
	ارسال گزارش به سازمان	هر سه ماه

شناسنامه برنامه اول: توسعه مشارکت معلمان، مدیران و صاحبنظران (توسعه انجمن‌های علمی پژوهشی معلمان)

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۷-۶	برنامه‌ریزی و تعیین ظرفیت‌های استان‌ها به منظور مشخص شدن بسته‌های هر دبیرخانه در سازمان **(ایجاد دبیرخانه‌های استانی)**	اردیبهشت ماه
	ابلاغ بسته‌های تعیین شده به استان‌ها و تشکیل دبیرخانه‌های استانی	خرداد ماه
	تنظیم تقویم اجرایی در استان‌ها و مشارکت‌های بین استانی	طول سال
	برگزاری جلسات تدوین بسته‌های آموزشی ابلاغ شده	مهر ماه
	نظارت سازمان بر فرآیند اجرای درست تدوین بسته‌های آموزشی	شهریور تا اسفند ماه
	دریافت بسته‌های آموزشی تکمیل شده و نهایی کردن بسته	دی ماه
۷-۷	تدوین دستورالعمل و ارسال به استانها **(نظارت همتا)**	مرداد ماه
	تشکیل کارگروه بررسی تجربیات و گزارش‌های بازدید و باز نشر تجربیات در ادارات آموزش و پرورش استثنایی	شهریور ماه
	تعیین مدارس همتا در شهرهایی که دو مدرسه در یک دوره تحصیلی وجود دارد	شهریور ماه
	تنظیم جداول زمانی انجام بازدیدهای مدارس با مشارکت مدیران مدارس در ادارات آموزش و پرورش استثنایی	مهر ماه
	انجام بازدیدها و نشر تجربیات به یکدیگر و تنظیم گزارش و باز نشر آنان به ادارات آموزش و پرورش استثنایی توسط مدیران بازدید کننده	آبان تا بهمن ماه
	بررسی گزارشات دریافتی از مدیران در کارگروه اداره آموزش و پرورش استثنایی و ارایه بازخورد	آبان تا بهمن ماه
	مستند سازی و ارسال گزارش به سازمان	آبان تا بهمن ماه

شناسنامه برنامه اول: توسعه مشارکت معلمان، مدیران و صاحبنظران (توسعه انجمن‌های علمی پژوهشی معلمان)

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۷-۷	تدوین دستورالعمل و ابلاغ **(جشنواره الگوهای برتر تدریس)**	اردیبهشت ماه
	تشکیل شورای کارشناسی و برگزاری جلسات توجیهی مدیران و افراد شرکت کننده استانی	خرداد ماه
	جمع آوری و بررسی طرح درس، درس پژوهی و اقدام پژوهی‌ها در استان	طول سال
	برنامه‌ریزی در جهت اجرای عملی تدریس و بررسی آنها در استان	آذر ماه
	ارسال منتخبان استانی به همراه لوح فشرده تدریس به سازمان	دی ماه
	بررسی تدریس‌های نفرات برتر استانی و اعلام نتایج و اهدا جوایز در استان	دی تا اسفند ماه
۹-۷	بروزآوری سامانه **(نشریه تعلیم و تربیت استثنایی)**	خردادماه
	فراخوان و دریافت مقالات	طول سال
	داوری مقالات دریافت شده	طول سال
	داور مقالات و انتخاب مقالات برای چاپ	طول سال
	آماده سازی نشریه برای چاپ و توزیع	شهریور، آذر و اسفند

شناسنامه برنامه اول: توسعه مشارکت معلمان، مدیران و صاحبنظران (توسعه انجمن‌های علمی پژوهشی معلمان)

۹	**استلزامات** (حقوقی، اجرایی، نیروی انسانی و ...)	□ تدوین دستورالعمل‌ها ـ تشکیل کارگروه های تخصصی
۱۰	شاخص‌های ارزیابی عملکرد	□ کاربرگ‌های ارزیابی از طرح‌ها و نظر سنجی □ بازدید از طرح‌ها □ دریافت گزارش‌های استانی از نحوه انجام کار
۱۱	نتایج کلیدی و مؤثر برنامه در تحقق راهکار سند تحول	□ توسعه ظرفیت پژوهش و نوآوری و مستندسازی تجربیات تربیتی و بومی

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

شناسنامه برنامه اول: توسعه مشارکت معلمان، مدیران و صاحبنظران (توسعه انجمن‌های علمی پژوهشی معلمان)

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۳-۸ (سنجه) درصد	هدفگذاری ۶-۸ (سنجه) بسته	هدفگذاری ۸-۸ (سنجه) درصد
	استاندارد ستاد	۳۰	۳۲	۵
۱	آذربایجان شرقی	۳۰	۱	۵
۲	آذربایجان غربی	۳۰	۱	۵
۳	اردبیل	۳۰	۱	۵
۴	اصفهان	۳۰	۱	۵
۵	البرز	۳۰	۱	۵
۶	ایلام	۳۰	۱	۵
۷	بوشهر	۳۰	۱	۵
۸	چهارمحال و بختیاری	۳۰	۱	۵
۹	خراسان شمالی	۳۰	۱	۵
۱۰	خراسان رضوی	۳۰	۱	۵
۱۱	خراسان جنوبی	۳۰	۱	۵
۱۲	خوزستان	۳۰	۱	۵
۱۳	زنجان	۳۰	۱	۵
۱۴	سمنان	۳۰	۱	۵
۱۵	سیستان و بلوچستان	۳۰	۱	۵
۱۶	شهر تهران	۳۰	۱	۵
۱۷	شهرستان‌های تهران	۳۰	۱	۵
۱۸	فارس	۳۰	۱	۵
۱۹	قزوین	۳۰	۱	۵
۲۰	قم	۳۰	۱	۵
۲۱	کردستان	۳۰	۱	۵

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

شناسنامه برنامه اول: توسعه مشارکت معلمان، مدیران و صاحبنظران (توسعه انجمن‌های علمی پژوهشی معلمان)

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۳-۸ (سنجه) درصد	هدفگذاری ۶-۸ (سنجه) بسته	هدفگذاری ۸-۸ (سنجه) درصد
۲۲	کرمان	۳۰	۱	۵
۲۳	کرمانشاه	۳۰	۱	۵
۲۴	کهگیلویه و بویراحمد	۳۰	۱	۵
۲۵	گلستان	۳۰	۱	۵
۲۶	گیلان	۳۰	۱	۵
۲۷	لرستان	۳۰	۱	۵
۲۸	مازندران	۳۰	۱	۵
۲۹	مرکزی	۳۰	۱	۵
۳۰	همدان	۳۰	۱	۵
۳۱	هرمزگان	۳۰	۱	۵
۳۲	یزد	۳۰	۱	۵

برنامه دوم: توسعه مشارکت اولیا (طراحی ساز و کارهای لازم برای تقویت همسویی مدرسه، خانواده و رسانه با هماهنگی مراجع ذیربط)

فعالیت ۱ ☐ پارلمان مشورتی اولیا و مربیان (حضوری و مجازی)

فعالیت ۲ ☐ مدرسه یاری اولیاء

فعالیت ۱) پارلمان مشورتی اولیا و مربیان (حضوری و مجازی)

ویژگی‌ها واهداف

- بررسی و اتخاذ تصمیم در مورد پیشنهادها و گزارش‌های ارسالی از انجمن‌های ادارات آموزش و پرورش استثنایی استانها
- شناسایی اولیا علاقمند، توانمند و متخصص در جهت تجهیز امکانات آموزشی، پرورشی و توان بخشی
- توسعه همه‌جانبه مشارکت خیرین و تعامل با سایر نهادها جهت ارتقای برنامه‌های آموزش و پرورش استثنایی
- مشارکت فکری و ارایه مشورت به انجمن‌های اولیا و مربیان ادارات آموزش و پرورش استثنایی استانها
- ایجاد امکانات در جهت تأسیس مراکز جهت مشاوره و راهنمایی و رسیدگی به مشکلات تحصیلی، توان‌بخشی، تربیتی و خانوادگی دانش‌آموزان
- ایجاد تسهیلات لازم و امکانات رفاهی و مناسب برای دانش‌آموزان در حد امکان از طریق انجمن های اولیا و مربیان مدارس

نتایج مورد انتظار

- تشکیل پارلمان اولیا و کمیسیون‌های تخصصی
- افزایش نقش اولیا در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری‌های آموزشی، پرورشی و توان‌بخشی فرزندان خود.
- تبادل تجارب اولیا به منظور گسترش نوآوری و خلاقیت در سطوح برنامه‌ریزی آموزشی، پرورشی و توان‌بخشی

- ارتقا سطح کیفی و کمی برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزش و پرورش استثنایی از طریق دریافت طرح‌ها و پیشنهادها
- ارتقاء سطح مشارکت همه‌جانبه اولیا و تعامل با سازمان‌های دولتی، غیردولتی و مردم‌نهاد در پیشبرد اهداف آموزش و پرورش استثنایی

هدف عملیاتی
□ تشکیل پارلمان مشورتی اولیا و مربیان (حضوری و مجازی)

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- تعداد اولیا شرکت کننده در پارلمان
- میزان استفاده از نتایج و خروجی پارلمان در فرآیندهای کاری و فعالیت‌های سازمان

فعالیت۲) مدرسه یاری اولیاء

ویژگی‌ها و اهداف

- فعالیت‌های مدرسه یاری اولیا (سلامت یاری، ورزش یاری، فن یاری، هنر یاری .....)
- ایجاد بانک اطلاعات والدین و تخصص‌های آنان
- جلب مشارکت فکری و اجرایی اولیا کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه با مدارس در فرآیندهای آموزش، پرورش و توان‌بخشی
- برخورداری از توانمندی، مشارکت و همراهی اولیا در تربیت اثربخش فرزندان

نتایج مورد انتظار

- افزایش نقش اولیا در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری‌های آموزشی، پرورشی و توان‌بخشی فرزندان خود
- ارتقا سطح کیفی و کمی فعالیت‌های آموزش و پرورش استثنایی از طریق جلب مشارکت اولیا در فعالیت‌های مدارس
- ارتقا سطح مشارکت همه جانبه اولیا در پیشبرد اهداف آموزش و پرورش با نیازهای ویـژه
- تقویت روحیه تعاون و فرهنگ مشارکت در برنامه‌های آموزش و پرورش با نیازهای ویژه
- بهره‌مندی هر چه بهتر از توانایی اولیای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

هدف عملیاتی
□ تشکیل پارلمان مشورتی اولیا و مربیان
□ مشارکت ۳۰ درصدی والدین در مدرسه یاری

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- درصد اولیا شرکت کننده در طرح مدرسه یاری
- میزان اثربخشی طرح مدرسه یاری بر اساس نظرات صاحب‌نظران و ذینفعان

چارچوب و شناسنامه برنامه

شناسنامه برنامه دوم: توسعه مشارکت اولیا (طراحی ساز و کارهای لازم برای تقویت همسویی مدرسه، خانواده و رسانه با هماهنگی مراجع ذیربط)

ردیف	عنوان	شرح
۱	هدف عملیاتی مربوط به برنامه	**هدف عملیاتی ۴:** تقویت بنیان خانواده و کمك به افزایش سطح توانایی‌ها و مهارت‌های خانواده در ایفای نقش تربیتی متناسب با اقتضائات جامعه اسلامی
۲	شماره و متن راهکار سند تحول	**راهکار۳-۴:** تدوین برنامه جامع مشارکت خانواده و نهادهای تربیتی و آموزشی برای تقویت فرهنگ تربیتی خانواده‌ها و تحقق شایستگی‌های پایه دانش‌آموزان
۳	برنامه (ششم توسعه ابلاغی بخشنامه ۱۳۰۸۱۱)	توسعه مشارکت اولیا (طراحی ساز و کارهای لازم برای تقویت همسویی مدرسه، خانواده و رسانه با هماهنگی مراجع ذیربط)
۴	زیر نظام مربوط	راهبری و مدیریت تربیتی
۵	واحد مسئول در حوزه	سازمان آموزش و پرورش استثنایی
۶	حوزه‌ها و واحدهای همکار	□ **درون‌سازمانی:** معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی سازمان، اداره کل توسعه مدیریت و پشتیبانی، معاونت تشخیص، پیشگیری، امور پرورشی و تربیت بدنی و ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها □ **درون‌دستگاهی:** دفتر انجمن اولیا و مربیان والدین □ **برون‌سازمانی:** انجمن‌ها، تشکل‌ها و مؤسسات مرتبط با آموزش و پرورش با نیازهای ویژه
۷	سطح اجرا	ستاد: * ، استان: * ، منطقه: ، پیش دبستانی: * ، ابتدایی: * ، اول متوسطه: * ، اول متوسطه پیش حرفه ای: * ، دوم متوسطه: * ، دوم متوسطه حرفه ای: *

شناسنامه برنامه دوم: توسعه مشارکت اولیا (طراحی ساز و کارهای لازم برای تقویت همسویی مدرسه، خانواده و رسانه با هماهنگی مراجع ذیربط)

ردیف	کد فعالیت	عناوین (فعالیت‌های ذیل برنامه با تأکید بر خلاقیت و نوآوری)	نوع فعالیت		هدف کمی (معین)		زمان اجرا (فصل /ماه)
۸			الزامی	اقتضائی	سنجه عملکرد	مقدار (کمیت)	
	۸-۱	پارلمان مشورتی اولیا و مربیان (حضوری و مجازی)	*		درصد	۱۰۰	خرداد تا اسفند ماه
	۸-۲	طرح مدرسه یاری اولیاء		*	درصد	۳۰	شهریور تا اسفند ماه

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۸-۱	تدوین شیوه‌نامه اجرایی و ارسال به استان‌ها **(پارلمان مشورتی اولیا و مربیان)**	فروردین ماه
	تشکیل مجمع عمومی سالانه انجمن اولیا و مربیان استانی به منظور ارایه گزارش عملکرد انجمن و برگزاری انتخابات جدید	مهرماه
	تهیه، تدارک و تکمیل امکانات و خدمات آموزشی، پرورشی، توان‌بخشی و بهداشتی با استفاده از توانمندی های اولیا	طول سال
	برنامه‌ریزی و برگزاری مسابقات فرهنگی، ورزشی و اردوهای درون و برون‌استانی دانش آموزان استثنایی	طول سال
	برنامه ریزی و برگزاری کلاس های آموزش خانواده	طول سال
	تشکیل جلسات انجمن استانی هر سه ماه	طول سال
	ارسال گزارش ها از عملکرد انجمن اولیا و مربیان به سازمان	طول سال
۸-۲	تدوین شیوه نامه اجرایی **(مدرسه یاری اولیاء)**	تیر و مرداد ماه
	اطلاع‌رسانی به استان‌ها از طریق سامانه‌های مجازی	شهریور ماه
	تشکیل بانك اطلاعات از والدین مدرسه یار در جهت شناسایی مهارت‌ها و صدور مجوز جهت همیاری با مدرسه	مهرماه
	مشارکت گرفتن والدین با توجه به تخصص در مدرسه	مهر تا اسفندماه
	نظارت بر اجرای طرح مدرسه یاری و دریافت گزارش مربوط	مهر تا اسفندماه
	ارسال گزارش عملکرد از مدرسه یاری با سازمان	آذر و اسفند ماه

شناسنامه برنامه دوم: توسعه مشارکت اولیا (طراحی ساز و کارهای لازم برای تقویت همسویی مدرسه، خانواده و رسانه با هماهنگی مراجع ذیربط)

۹	**استلزامات** (حقوقی، اجرایی، نیروی انسانی و ...)	□ تدوین دستورالعمل‌ها
۱۰	شاخص‌های ارزیابی عملکرد	□ گزارش‌های آماری از تشکیل پارلمان مشورتی اولیا و مربیان □ بازدید و نظارت بر اجرای برنامه
۱۱	نتایج کلیدی و مؤثر برنامه در تحقق راهکار سند تحول	□ کمك به افزایش سطح توانایی‌ها و مهارت‌های خانواده در ایفای نقش تربیتی

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

شناسنامه برنامه دوم: توسعه مشارکت اولیا (طراحی ساز و کارهای لازم برای تقویت همسویی مدرسه، خانواده و رسانه با هماهنگی مراجع ذیربط)

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) درصد
	استاندارد ستاد	۳۰
۱	آذربایجان شرقی	۳۰
۲	آذربایجان غربی	۳۰
۳	اردبیل	۳۰
۴	اصفهان	۳۰
۵	البرز	۳۰
۶	ایلام	۳۰
۷	بوشهر	۳۰
۸	چهارمحال و بختیاری	۳۰
۹	خراسان شمالی	۳۰
۱۰	خراسان رضوی	۳۰
۱۱	خراسان جنوبی	۳۰
۱۲	خوزستان	۳۰

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

شناسنامه برنامه دوم: توسعه مشارکت اولیا (طراحی ساز و کارهای لازم برای تقویت همسویی مدرسه، خانواده و رسانه با هماهنگی مراجع ذیربط)

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) درصد
۱۳	زنجان	۳۰
۱۴	سمنان	۳۰
۱۵	سیستان و بلوچستان	۳۰
۱۶	شهر تهران	۳۰
۱۷	شهرستان‌های تهران	۳۰
۱۸	فارس	۳۰
۱۹	قزوین	۳۰
۲۰	قم	۳۰
۲۱	کردستان	۳۰
۲۲	کرمان	۳۰
۲۳	کرمانشاه	۳۰
۲۴	کهگیلویه و بویراحمد	۳۰
۲۵	گلستان	۳۰
۲۶	گیلان	۳۰
۲۷	لرستان	۳۰
۲۸	مازندران	۳۰
۲۹	مرکزی	۳۰
۳۰	همدان	۳۰
۳۱	هرمزگان	۳۰
۳۲	یزد	۳۰

برنامه سوم: توسعه مشارکت دانش‌آموزان

فعالیت ۱	تشکیل مجلس دانش‌آموزی
فعالیت ۲	تشکیل مجلس مجازی مشورتی دانش‌آموزی
فعالیت ۳	طرح هر دانش‌آموز حداقل یک نقش و یک تشکل
فعالیت ۴	هر مدرسه، یک سرود
فعالیت ۵	طرح مدام (دوره اول و دوم متوسطه دانش‌آموزان با هوشبهر عادی)

فعالیت ۱ و ۲) تشکیل مجلس دانش‌آموزی (حضوری و مجازی)

ویژگی‌ها و اهداف

شوراهای دانش‌آموزی یک نهاد صنفی است که به منظور مشارکت مسؤلیت‌پذیری دانش‌آموزان در فعالیت‌های اعتقادی، علمی، اجتماعی و فرهنگی مدرسه تشکیل می‌شود.

- تمامی تصمیمات شوراهای دانش آموزی در سطوح مدرسه، مجمع استانی و پارلمان کشوری می‌بایست در چارچوب قوانین و مقررات آموزش و پرورش باشد و از طریق مدیران مدارس استانی و کشوری ذیربط پیگیری و دنبال شود.
- شورای دانش آموزی در مدارس، استان و کشور نقش مشورتی دارد و در زمینه اجرایی، پیش از هر اقدامی ضروری است هماهنگی لازم با مسؤلین مربوط به عمل آید.
- منظور از صنفی بودن شورای دانش‌آموزی این است که باید کانون تمرکز و توجه به فعالیت‌های آن شورا بر امور مربوط به دانش‌آموزان و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی مربوط باشد.

نتایج مورد انتظار

- بهره‌گیری از نظرات دانش‌آموزان در اصلاح و ارتقای قوانین، مقررات و طرح‌ها و برنامه‌ها
- ترویج فرهنگ مشورت، گفتگو و تعامل با دانش‌آموزان منتخب سراسر کشور و مسؤلین آموزش و پرورش به ویژه سازمان آموزش و پرورش استثنایی
- انتقال دیدگاه‌ها و نظرات دانش‌آموزان از طریق شوراهای دانش‌آموزی مدارس و مجمع استانی به پارلمان دانش‌آموزی به عنوان حلقه‌های مشورتی
- آشنایی بیشتر دانش‌آموزان با مقوله‌های اجتماعی، تربیتی و مسؤلیت‌پذیری در جامعه
- ارتقاء اعتماد به نفس و روحیه پرسش‌گری و تعادلی و مطالبه‌گری دانش‌آموز

هدف عملیاتی
□ تشکیل مجلس دانش‌آموزی (حضوری و مجازی)

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- تعداد جلسات مجازی (ویدئو کنفرانس) و نشست‌های برگزار شده حضوری
- میزان مصوبات مؤثر مجلس دانش‌آموزی در ارتقای تعلیم و تربیت استثنایی

فعالیت ۳) طرح هر دانش‌آموز حداقل یک نقش و یک تشکل

ویژگی‌ها و اهداف

- مشارکت دانش‌آموزان در انجمن‌های مورد علاقه
- دادن نقش مراقبتی به دانش‌آموزان در اردوهای تربیتی و بازدیدهای عمومی مدرسه جهت مراقبت از دیگران
- بهره‌گیری از مهارت‌های دانش‌آموزان در اجرای طرح‌های اوقات فراغت (مربی دانش‌آموز)
- واگذاری برخی امور کلاس به دانش‌آموزان مثل: انجام حضور و غیاب توسط معلم‌یار پیش از ورود معلم جهت جلوگیری از اتلاف وقت کلاس و ارائه گزارش به معلم توسط مسئول مربوط

نتایج مورد انتظار

- ارتقای اعتماد به نفس دانش‌آموزان
- تقویت زمینه‌های مشارکت، توسعه گفتمان مشارکت‌جویی و مشارکت‌پذیری
- تقویت روحیه دانش‌آموزان، استقلال فکری، تفکر خلاق و فرهنگ مشارکت در حل مسائل اجتماعی و صنفی

هدف عملیاتی
□ مشارکت ۷۰ درصدی دانش‌آموز در طرح هر دانش‌آموز حداقل یک نقش و یک تشکل

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- درصد مشارکت دانش‌آموزان در طرح هر دانش‌آموز حداقل یک نقش و یک تشکل

فعالیت ۴) هر مدرسه، یک سرود

ویژگی‌ها و اهداف

- بهره‌مندی از هنر در گسترش فرهنگی تربیتی و غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان
- کشف استعدادهای برتر دانش‌آموزان در عرصه‌های هنری
- معرفی سرود مدارس به سایر مدارس استان
- ایجاد شور و نشاط در مدرسه و در بین دانش‌آموزان
- نقش‌آفرینی مدرسه به عنوان جلوه‌ای از حیات طیبه

نتایج مورد انتظار

- تقویت و توسعه فعالیت‌های جمعی و گروهی
- تقویت فرهنگ مشارکت دانش‌آموزان در عرصه‌های فرهنگی و هنری
- تقویت انسجام، وحدت و همبستگی بین دانش‌آموزان هر مدرسه

هدف عملیاتی
□ مشارکت ۵۰ درصدی مدارس استثنایی هر مدرسه یک سرود

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- میزان مشارکت معلمان و مربیان در تشکیل سرود دانش‌آموزی
- میزان مشارکت مدارس در طرح هر مدرسه یک سرود

فعالیت ۵) طرح مدام (دوره اول و دوم متوسطه دانش‌آموزان با هوشبهر عادی)

ویژگی‌ها و اهداف

- واگذاری نقش‌های مدیریتی و اجرایی، تربیتی و آموزشی و خدماتی به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در برخی از روزهای سال
- توسعه مسئولیت پذیری، ارتقای شایستگی‌ها و تقویت مهارت‌های زندگی و اجتماعی
- جلسات توجیهی و آگاهی‌بخشی برای مدیران مدارس دوره‌های یاد شده

نتایج مورد انتظار

- تقویت روحیه مشارکت‌پذیری بین عوامل اجرایی، اداری، فرهنگی، تربیتی مدرسه
- ارتقای مسئولیت‌پذیری و تقویت مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان

هدف عملیاتی
□ مشارکت ۱۰ درصدی مدارس استثنایی در طرح مدام (دوره اول و دوم متوسطه دانش‌آموزان با هوشبهر عادی)

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- میزان استقبال دانش‌آموزان و مشارکت در اجرای این فعالیت
- میزان همکاری و حمایت عوامل مدرسه از اجرای فعالیت

چارچوب و شناسنامه برنامه

شناسنامه برنامه سوم: توسعه مشارکت دانش‌آموزان

ردیف	عنوان	شرح
۱	هدف عملیاتی مربوط به برنامه	**هدف عملیاتی ۸:** افزایش مشارکت نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی و مدرسه و معلمان و دانش‌آموزان در رشد و تعالی کشور در عرصه‌های دینی، فرهنگی، اجتماعی در سطح محلی و ملی به عنوان نهاد مولد سرمایه انسانی، فرهنگی، اجتماعی و معنوی
۲	شماره و متن راهکار سند تحول	**راهکار ۶-۸:** تقویت شایستگی‌های حرفه‌ای و اعتقادی مدیران و معلمان و فراهم آوردن ساز و کارهای اجرایی برای مشارکت فعال و مؤثر ایشان در برنامه‌های تربیتی و فعالیت‌های پرورشی مدارس
۳	برنامه (ششم توسعه ابلاغی بخشنامه ۱۳۰۸۱۱)	توسعه مشارکت دانش آموزان
۴	زیر نظام مربوط	راهبری و مدیریت تربیتی
۵	واحد مسئول در حوزه	سازمان آموزش و پرورش استثنایی
۶	حوزه‌ها و واحدهای همکار	□ **درون‌سازمانی:** معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی سازمان، اداره کل توسعه مدیریت و پشتیبانی، معاونت تشخیص، پیشگیری، امور پرورشی و تربیت بدنی و ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها □ **درون‌دستگاهی:** معاونت پرورشی و سازمان دانش‌آموزی □ **برون‌سازمانی:** سازمان تبلیغات اسلامی

۷	سطح اجرا	ستاد	استان	منطقه	پیش دبستانی	ابتدایی	اول متوسطه	اول متوسطه پیش حرفه ای	دوم متوسطه	دوم متوسطه حرفه ای
		*	*		*	*	*	*	*	*

شناسنامه برنامه سوم: توسعه مشارکت دانش‌آموزان

ردیف	کد فعالیت	عناوین (فعالیت‌های ذیل برنامه با تأکید بر خلاقیت و نوآوری)	نوع فعالیت		هدف کمی (معین)		زمان اجرا (فصل /ماه)
۸			الزامی	اقتضائی	سنجه عملکرد	مقدار (کمیت)	
	۸-۱	تشکیل مجلس دانش‌آموزی (حضوری و مجازی)	*		درصد	۱۰۰	مهر تا اسفند ماه
	۸-۲	طرح هر دانش‌آموز حداقل یک نقش و یک تشکل		*	درصد	۷۰	مهر تا اسفند ماه
	۸-۳	هر مدرسه یک سرود		*	درصد	۵۰	مهر تا اسفند ماه
	۸-۴	طرح مدام (دوره اول و دوم متوسطه دانش‌آموزان با هوشبهر عادی)		*	درصد	۱۰	مهر تا اسفند ماه

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۸-۱	تدوین دستورالعمل و ارسال به استانها **(تشکیل مجلس دانش‌آموزی (حضوری و مجازی))**	اردیبهشت ماه
	انتخاب استان میزبان و ارسال دستورالعمل اعزام دانش آموزان	خرداد ماه
	نشست هیأت رییسه مجمع دانش‌آموزی و مجلس	خرداد ماه
	برگزاری جلسات توجیهی و آموزشی مورد نیاز جهت اعضای مجمع از قبیل کلاس آئین نگارش، سخنوری، حقوق شهروندی	تیر تا شهریور ماه
	پیگیری آماده سازی زیرساخت پارلمان دانش‌آموزی مجازی	اردیبهشت ماه
	ارسال دستورالعمل تشکیل جلسات مجلس دانش‌آموزی در فضای مجازی	خرداد ماه
	نشست هیأت رییسه مجمع دانش‌آموزی و مجلس به صورت مجازی ۲ ماه یکبار	طول سال
	بارگذاری مصوبات در سامانه مجازی مجلس	طول سال

شناسنامه برنامه سوم: توسعه مشارکت دانش‌آموزان		
	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۲-۸	تدوین دستورالعمل و ارسال به استان‌ها **(هر دانش‌آموز حداقل یک نقش و یک تشکل)**	مردادماه
	تعیین انواع نقش‌ها و تشکل‌های دانش آموزان در شورای مدرسه	مهر ماه
	معرفی نقش‌ها و تشکل‌ها به دانش آموزان مدرسه و جمع آوری اطلاعات داوطلبان	مهر ماه
	انتخاب یک نقش و تشکل برای هر دانش‌آموز بر حسب علاقمندی و توانایی دانش‌آموزان در شورای مدرسه	آبان ماه
	نظارت بر نحوه ایفای نقش دانش آموزان	طول سال
	انتخاب و معرفی دانش آموزان فعال هر مدرسه	اردیبهشت ۱۴۰۰
	ارسال گزارش عملکرد استانها به سازمان	آذر و اسفند ماه
۳-۸	تدوین دستورالعمل و ارسال به استان‌ها **(هر مدرسه یک سرود)**	مرداد ماه
	انتخاب سرود در مدارس تعیین شده	مهرماه
	تشکیل گروه سرود و اجرا در مدرسه	آبان ماه
	برگزاری جشنواره استانی هر مدرسه یک سرود	آذر ماه
	نظارت بر اجرای هر مدرسه یک سرود	مهر تا اسفند
	ارسال گزارش عملکرد استان‌ها به سازمان	بهمن ماه
۴-۸	تدوین دستورالعمل و ارسال به استان‌ها **(طرح مدام، دوره اول و دوم متوسطه دانش‌آموزان با هوشبهر عادی)**	مرداد ماه
	برگزاری نشست توجیهی و آموزشی کارشناسان ادارات آموزش و پرورش استثنایی و مدیران مدارس	مهرماه
	تعیین نقش های دانش آموزان و روزهایی از سال برای اجرای فعالیت	آبان ماه
	اداره مدرسه توسط دانش آموزان در روزهای معین و ارزیابی اجرای طرح توسط شورای مدرسه	آذر تا اسفند ماه
	ارسال گزارش به اداره آموزش و پرورش استثنایی به صورت سه ماهه	آذر و اسفند ماه
	ارسال گزارش عملکرد استان‌ها به سازمان	اسفند ماه

شناسنامه برنامه سوم: توسعه مشارکت دانش‌آموزان		
۹	**استلزامات** (حقوقی، اجرایی، نیروی انسانی و ...)	□ تدوین دستورالعمل‌ها
۱۰	شاخص‌های ارزیابی عملکرد	□ گزارش‌های آماری از مشارکت دانش‌آموزان □ بازدید و نظارت بر اجرای طرح‌ها □ میزان مشارکت دانش‌آموزان در هر یک از طرح‌ها
۱۱	نتایج کلیدی و مؤثر برنامه در تحقق راهکار سند تحول	□ مشارکت فعال و مؤثر دانش‌آموزان در برنامه‌های تربیتی و فعالیت‌های پرورشی مدارس

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

شناسنامه برنامه سوم: توسعه مشارکت دانش‌آموزان

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) درصد	هدفگذاری ۳-۸ (سنجه) درصد	هدفگذاری ۴-۸ (سنجه) درصد
	استاندارد ستاد	۷۰	۵۰	۱۰
۱	آذربایجان شرقی	۷۰	۵۰	۱۰
۲	آذربایجان غربی	۷۰	۵۰	۱۰
۳	اردبیل	۷۰	۵۰	۱۰
۴	اصفهان	۷۰	۵۰	۱۰
۵	البرز	۷۰	۵۰	۱۰
۶	ایلام	۷۰	۵۰	۱۰
۷	بوشهر	۷۰	۵۰	۱۰
۸	چهارمحال و بختیاری	۷۰	۵۰	۱۰
۹	خراسان شمالی	۷۰	۵۰	۱۰
۱۰	خراسان رضوی	۷۰	۵۰	۱۰
۱۱	خراسان جنوبی	۷۰	۵۰	۱۰
۱۲	خوزستان	۷۰	۵۰	۱۰

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی				
شناسنامه برنامه سوم: توسعه مشارکت دانش‌آموزان				
ردیف	نام استان	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) درصد	هدفگذاری ۳-۸ (سنجه) درصد	هدفگذاری ۴-۸ (سنجه) درصد
۱۳	زنجان	۷۰	۵۰	۱۰
۱۴	سمنان	۷۰	۵۰	۱۰
۱۵	سیستان و بلوچستان	۷۰	۵۰	۱۰
۱۶	شهر تهران	۷۰	۵۰	۱۰
۱۷	شهرستان‌های تهران	۷۰	۵۰	۱۰
۱۸	فارس	۷۰	۵۰	۱۰
۱۹	قزوین	۷۰	۵۰	۱۰
۲۰	قم	۷۰	۵۰	۱۰
۲۱	کردستان	۷۰	۵۰	۱۰
۲۲	کرمان	۷۰	۵۰	۱۰
۲۳	کرمانشاه	۷۰	۵۰	۱۰
۲۴	کهگیلویه و بویراحمد	۷۰	۵۰	۱۰
۲۵	گلستان	۷۰	۵۰	۱۰
۲۶	گیلان	۷۰	۵۰	۱۰
۲۷	لرستان	۷۰	۵۰	۱۰
۲۸	مازندران	۷۰	۵۰	۱۰
۲۹	مرکزی	۷۰	۵۰	۱۰
۳۰	همدان	۷۰	۵۰	۱۰
۳۱	هرمزگان	۷۰	۵۰	۱۰
۳۲	یزد	۷۰	۵۰	۱۰

برنامه چهارم: توسعه مشارکت بخش دولتی، بازنشستگان و تشکل‌های مردمی

فعالیت ۱	گنجینه‌های مدیریتی
فعالیت ۲	باشگاه بازنشستگان
فعالیت ۳	طرح حامی
فعالیت ۴	۱۰۰ دبیرخانه، ۱۰۰ مدرسه
فعالیت ۵	توسعه کمی و کیفی سازمان‌های مردم نهاد

فعالیت ۱) گنجینه‌های مدیریتی

ویژگی‌ها و اهداف

- بهره‌مندی از تجارب کاربردی مدیران سابق در فرآیندهای تصمیم گیری
- کمک به مدیریت دانش، تبادل‌نظر و بهره‌مندی از ظرفیت خرد جمعی در تصمیم‌گیری‌ها
- استفاده از درس آموخته‌ها و نتایج تعاملات صورت گرفته در سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرا
- جهت‌دهی به توانمندی‌های منابع انسانی
- حضور مدیران سابق به عنوان عضو مشاوره‌ای در قالب کارگروه‌ها، جلسات برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در سطح ستاد و استان‌ها
- ارج نهادن به اندیشه‌ها، ایجاد پویایی و حمایت از جریان ایده‌ها در محیط‌های آموزشی و پرورشی

نتیجه مورد انتظار

- ارتقاء منزلت مدیران سابق آموزش و پرورش استثنایی
- ارتقاءکیفیت خدمات آموزشی، پرورشی، توان‌بخشی، تشخیصی و حمایتی سازمان
- توسعه مشارکت پیشکسوتان در تصمیم‌گیری‌ها

هدف عملیاتی
□ مشارکت ۸۰ درصدی مدیران سابق آموزش و پرورش استثنایی در فرآیندهای تصمیم‌گیری و تبادل تجربیات

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- مشارکت مدیران سابق آموزش و پرورش استثنایی در جلسات مدیریتی ستاد و استان‌ها
- میزان بهره‌مندی از تجارب برتر مدیریتی

فعالیت ۲) باشگاه بازنشستگان

ویژگی‌ها و اهداف

- استقرار باشگاه پیشکسوتان هر شهرستان/منطقه در مناسب‌ترین فضای موجود از لحاظ امکانات رفاهی و در محیطی شادی آور
- اختصاص بخشی از فضاهای آموزشی به پیشکسوتان
- تعیین ساختار باشگاه پیشکسوتان با در نظر گرفتن بخش‌های فرهنگی، ورزشی، تفریحی، اجتماعی و علمی
- برگزاری فعالیت‌های متنوع جهت پیشکسوتان و خانواده‌های آن‌ها در طول سال

نتیجه مورد انتظار

- ارتقاء منزلت پیشکسوتان آموزش و پرورش استثنایی
- مشارکت پیشکسوتان در اجرای فعالیت های اجتماعی، فرهنگی و ...
- عضویت حداکثری پیشکسوتان آموزش و پرورش استثنایی در باشگاه

هدف عملیاتی
□ مشارکت ۵۰ درصدی بازنشستگان آموزش و پرورش استثنایی در اجرای فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی و ...

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- تعداد باشگاه‌های ایجاد شده در هر استان
- میزان حضور پیشکسوتان در باشگاه‌ها و استقبال از فعالیت‌ها
- میزان مشارکت پیشکسوتان در مدیریت و اجرای فعالیت‌ها
- میزان بهره‌مندی پیشکسوتان از برنامه‌های باشگاه

فعالیت ۳) طرح حامی

ویژگی‌ها و اهداف

- حمایت هر یک از دستگاه‌های حامی در هر استان و در هر شهرستان از یک یا چند مدرسه استثنایی

نتیجه مورد انتظار

- انعقاد تفاهم‌نامه با دستگاه‌ها و سازمان‌ها
- مشارکت دستگاه‌ها و سازمان‌ها در زمینه‌های آموزشی، توان‌بخشی
- مشارکت دستگاه‌ها و سازمان‌ها در امور تربیت بدنی و سلامت، پرورشی و فرهنگی
- مشارکت دستگاه‌ها و سازمان‌ها در پروژه‌های عمرانی، رفاهی و مالی

هدف عملیاتی
□ مشارکت ۱۰ درصدی دستگاه‌های حامی از یک یا چند مدرسه استثنایی در زمینه‌های آموزشی، توان‌بخشی، امور تربیت بدنی، سلامت، پرورشی، فرهنگی، پروژه‌های عمرانی، رفاهی و مالی

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- تعداد جلسات برگزار شده آموزش و پرورش استثنایی با سایر دستگاه‌ها
- تعداد مدارس تحت‌پوشش دستگاه حامی
- میزان حمایت‌های انجام شده از مدارس تحت پوشش

فعالیت ۴) ۱۰۰ دبیرخانه، ۱۰۰ مدرسه

ویژگی‌ها و اهداف

- راه‌اندازی دبیرخانه‌های مشترک با ادارت کل از قبیل محیط زیست، تربیت بدنی و ...
- ایجاد حس مسئولیت در مدیران مدارس در راستای ایجاد ظرفیت‌های مشترک با سایر دستگاه‌ها
- بهره‌مندی از ظرفیت‌های اجرائی بیرون از آموزش و پرورش
- ایجاد درک مشترک، همگرایی و همکاری متقابل آموزش و پرورش استثنایی با سایر دستگاه‌ها
- شناسایی مشکلات در سطح مدارس و تلاش در راستای رفع آنها
- شناسایی ظرفیت‌های مدارس جهت پیشبرد اهداف سایر دستگاه‌ها در آموزش و پرورش

نتیجه مورد انتظار

- توسعه و تعمیق فرهنگ مشارکت در آموزش و پرورش
- روان‌سازی در تعاملات بین ادارات آموزش و پرورش استثنایی و سایر دستگاه‌ها از طریق دبیرخانه‌های ایجاد شده در مدارس
- اصلاحات در برخی از اقدامات آموزش و پرورش جهت تعامل با سایر نهادها
- تحقق نظام مدرسه محوری
- معرفی الگو های برتر مشارکت در آموزش و پرورش با هدف تشویق و ترغیب دیگران

هدف عملیاتی
□ ایجاد ۱۰۰ درصدی طرح ۱۰۰ دبیرخانه، ۱۰۰ مدرسه در آموزش و پرورش استثنایی

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- استقرار دبیرخانه‌ها در ۱۰۰ مدرسه استثنایی کشور
- میزان بهره‌مندی آموزش و پرورش استثنایی از خدمات سایر دستگاه ها

فعالیت ۵) توسعه کمی و کیفی سازمانهای مردم نهاد

ویژگی‌ها و اهداف

فعالیت‌های سازمان‌های مردم نهاد، فعالیتی دینی، معنوی و خیرخواهانه است که در قالب‌های تخصصی و مورد نیاز جامعه ظهور و بروز پیدا می‌کند. تشکل‌های اجتماعی از طریق افرادی شکل می‌گیرد که فعالیت تخصصی را با اندیشه عام‌المنفعه انجام و مردم را نیز در این اقدامات تعاون‌گرایانه مشارکت می‌دهند. ایجاد و توسعه تشکل‌های غیر دولتی موجب افزایش سرمایه اجتماعی شده و از این طریق مشارکت مردم در سازندگی اجتماع خویش، نظام مند، مستمر، تعریف شده و قانون‌مند می‌شود. در این زمینه شش هدف راهبردی به منظور توسعه کمی و کیفی سازمان‌های یاد شده تبیین گردیده که بدین شرح می باشد:

- توسعه کمی و افزایش تعداد تشکل‌های مردم نهاد
- گسترش موضوعی و توسعه کیفی و عملکرد تخصصی در حوزه‌های مورد نیاز دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- توسعه قشری؛ بدین معنی که این‌گونه فعالیت‌ها به همه اقشار تسری پیدا کند. به گونه‌ای که تبدیل به مشارکت عمومی شود.
- توسعه جغرافیایی؛ بدین معنی که این‌گونه فعالیت‌ها در شهرهای کوچک و روستاها نیز گسترش یابد.
- توانمندسازی و ارائه آموزش‌های عمومی در مورد تشکل‌های یاد شده و آموزش تخصصی در خصوص حوزه فعالیت آن‌ها
- تدوین نظام‌نامه تشکل‌های غیردولتی و نحوه تعامل آنان با دستگاه‌های دولتی و عمومی، شبکه‌سازی و در یک حوزه قرار دادن تشکل‌های مشابه برای هم‌افزایی به منظور ایجاد تسهیل در دست‌یابی آنان به اهداف تخصصی از طریق تعامل تشکل‌های مشابه.

یکی از مهمترین تشکل های غیر دولتی که دارای ظرفیت و قابلیت برطرف کردن بخشی از مشکلات دانش‌آموزان با نیازهای ویژه می‌باشد، جامعه خیرین مدرسه ساز کشور است که به منظور ایجاد هماهنگی و تسهیل امور مربوط به پروژه‌های خیرساز دانش‌آموزان مذکور، کارگروه خیرین مدرسه ساز مدارس استثنایی تحت نظارت جامعه فوق‌الذکر تشکیل گردیده است که در این خصوص شش سیاست و برنامه راهبردی دنبال خواهد گردید.

نتیجه مورد انتظار

- گسترش عدالت آموزشی
- تعامل مثبت و مؤثر با سازمان‌های مردم نهاد در راستای رفع نیازمندی‌های دانش‌آموزان و مدارس استثنایی
- برخورداری تمامی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه (به خصوص در مناطق و روستاهای دور افتاده) از حمایت‌ها و خدمات سازمان‌های مردم نهاد
- توسعه کمی و کیفی فضاهای آموزشی، پرورشی، توان‌بخشی و ورزشی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- افزایش آگاهی، دانش و ارتقای نگرش اعضای سازمان‌های مردم نهاد به منظور ارتقای کیفیت خدمات قابل ارائه
- ایجاد ساختار و تدوین نظام‌نامه تشکل‌های مردم نهاد در راستای برقراری تعامل نظام‌مند و مؤثر
- ایجاد و تشکیل کارگروه‌های سه‌گانه خیرین مدرسه ساز، مدرسه یار و تسهیل خدمات
- تجهیز مدارس به وسایل و امکانات تخصصی مورد نیاز
- مشارکت خیرین در رفع نیازمندی‌های مدارس

هدف عملیاتی
□ مشارکت ۲۰ درصدی خیرین و سازمان‌های مردم‌نهاد در فعالیت مربوط به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

شاخص پایش و ارزیابی فعالیت

- تعداد سازمان‌های مردم‌نهاد حامی آموزش و پرورش استثنایی
- میزان تحت پوشش قرار گرفتن دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و مدارس استثنایی (در مناطق محروم و روستاها)
- تعداد مدارس تجهیز شده
- تعداد کلاس‌های احداث شده
- تعداد شبکه‌های ایجاد شده به منظور برقراری تعامل نظام‌مند با سازمان‌های مردم‌نهاد مشابه

چارچوب و شناسنامه برنامه

شناسنامه برنامه چهارم: توسعه مشارکت بخش دولتی، بازنشستگان و تشکل‌های مردمی

ردیف	عنوان	شرح
۱	هدف عملیاتی مربوط به برنامه	**هدف عملیاتی ۱۸:** تغییر و نوآوری در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی با رویکرد تعالی‌بخش، پویا و بالنده
۲	شماره و متن راهکار سند تحول	**راهکار ۴-۱۸:** استفاده بهینه از دانش و تجربه نخبگان و پیشکسوتان آموزش و پرورش
۳	برنامه	توسعه مشارکت بخش دولتی، بازنشستگان و تشکل های مردمی
۴	زیر نظام مربوط	راهبری و مدیریت تربیتی
۵	واحد مسئول در حوزه	سازمان آموزش و پرورش استثنایی
۶	حوزه‌ها و واحدهای همکار	□ **درون‌سازمانی:** معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی سازمان، اداره کل توسعه مدیریت و پشتیبانی، معاونت تشخیص، پیشگیری، امور پرورشی و تربیت بدنی و ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها □ **درون‌دستگاهی:** سازمان مدارس غیردولتی و مشارکت‌های مردمی وزارت آموزش و پرورش و سازمان نوسازی و تجهیز مدارس کشور □ **برون‌سازمانی:** بازنشستگان، دستگاه‌های دولتی و غیردولتی، جامعه خیرین مدرسه‌ساز کشور و مرکز امور بین‌الملل و مدارس خارج کشور

۷	سطح اجرا	ستاد	استان	منطقه	پیش‌دبستانی	ابتدایی	اول متوسطه	اول متوسطه پیش حرفه ای	دوم متوسطه	دوم متوسطه حرفه ای
		*	*		*	*	*	*	*	*

شناسنامه برنامه چهارم: توسعه مشارکت بخش دولتی، بازنشستگان و تشکل‌های مردمی

ردیف	کد فعالیت	عناوین (فعالیت‌های ذیل برنامه با تأکید بر خلاقیت و نوآوری)	نوع فعالیت		هدف کمی (معین)		زمان اجرا (فصل/ماه)
۸			الزامی	اقتضائی	سنجه عملکرد	مقدار (کمیت)	
	۸-۱	گنجینه‌های مدیریتی			درصد	۱۰۰	طول سال
	۸-۲	باشگاه بازنشستگان			درصد	۵۰	طول سال
	۸-۳	طرح حامی			درصد	۱۰	طول سال
	۸-۴	طرح ۱۰۰ دبیرخانه، ۱۰۰ مدرسه			درصد	۱۰۰	طول سال
	۸-۵	توسعه کمی و کیفی سازمانهای مردم‌نهاد			درصد	۲۰	طول سال

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۸-۱	تدوین دستورالعمل و ارسال به استان‌ها **(گنجینه‌های مدیریتی)**	تیر ماه
	تهیه بانک اطلاعات مدیران سابق آموزش و پرورش استثنایی و ثبت تجربیات برتر مدیریتی	مرداد ماه
	تشکیل کارگروه مدیریت پیشکسوتان به منظور بهره‌مندی از حضور و مشارکت مدیران سابق در جلسات مدیریتی و تصمیم‌گیری استانی	شهریور تا اسفند ماه
	دسته‌بندی آثار ارسالی بر اساس موضوعات مدیریتی آموزش و پرورش استثنایی	مهر تا آذر ماه
	برگزاری همایش استانی تقدیر از مدیران سابق	بهمن ماه
	ارسال گزارش عملکرد به سازمان	بهمن ماه
۸-۲	تدوین دستورالعمل و ارسال به استان‌ها **(باشگاه بازنشستگان)**	تیر ماه
	ارسال فراخوان و دعوت از پیشکسوتان جهت پذیرش مسئولیت باشگاه و بخش‌های مختلف فعالیت‌ها	مرداد ماه
	شناسایی مدارس با ظرفیت فضای فیزیکی و امکانات و تجهیزات لازم جهت استقرار باشگاه پیشکسوتان در هر منطقه/شهرستان	مرداد ماه

شناسنامه برنامه چهارم: توسعه مشارکت بخش دولتی، بازنشستگان و تشکل‌های مردمی		
	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۲-۸	تعیین زمان فعالیت و برنامه‌های هر یک از بخش‌های باشگاه توسط مسئولان باشگاه	شهریور ماه
	برگزاری افتتاحیه باشگاه و دعوت از پیشکسوتان شهرستان/ منطقه جهت شرکت در مراسم	شهریور ماه
	اجرای برنامه‌های فرهنگی، هنری، اجتماعی، تفریحی و ... و برگزاری نمایشگاه از آثار و تولیدات بازنشستگان	شهریور تا اسفند ماه
	برگزاری جشنواره و تقدیر از بازنشستگان فعال	بهمن ماه
	ارسال گزارش عملکرد به سازمان	بهمن ماه
۳-۸	تدوین دستورالعمل و ارسال به استان‌ها **(طرح حامی)**	تیر ماه
	طرح موضوع توسط مدیران آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها در شورای آموزش و پرورش استان	مرداد ماه
	تعیین یک یا چند مدرسه جهت ارتباط با هر دستگاه در سطح شهرستان	شهریور ماه
	برگزاری جلسات مدیران مدارس و تبیین دستورالعمل	شهریور ماه
	تعیین کارگروه مشترک آموزش و پرورش استثنایی هر استان با سایر دستگاه‌ها و تعیین مصادیق مشارکت و حمایت در قالب اجرای این طرح با حضور مدیران مدارس تحت حمایت طرح	شهریور ماه
	انعقاد تفاهم‌نامه‌های مدیران آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها با دستگاه‌های حامی	مهر ماه
	ارزیابی و نظارت در دوره‌های سه ماهه از اجرای تفاهم‌نامه و ارایه گزارش آن در جلسات شورای آموزش و پرورش استانی	مهر تا اسفند ماه
	برگزاری همایش سالانه تقدیر از دستگاه های فعال در طرح حامی	بهمن ماه
	ارسال گزارش عملکرد به سازمان	اسفند

شناسنامه برنامه چهارم: توسعه مشارکت بخش دولتی، بازنشستگان و تشکل‌های مردمی		
	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
۶-۷	تدوین دستورالعمل و ارسال به استان‌ها **(طرح ۱۰۰ دبیرخانه، ۱۰۰ مدرسه)**	مرداد ماه
	شناسایی و تعیین ۱۰۰ مدرسه در کشور ارتباط به دبیرخانه مرتبط به یک دستگاه توسط ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها	شهریورماه
	تعیین مسئولان دبیرخانه در مدرسه و تبیین شرح وظایف و تعیین تقویم اجرایی	شهریور ماه
	برگزاری نشست‌های مشترک بین دبیرخانه های مدارس و دستگاه‌ها	مهر تا اسفند ماه
	طرح مصادیق همکاری با سایر دستگاه‌ها در جلسات مشترک با سایر دستگاه‌ها	مهر تا اسفند ماه
	مستندسازی تجربیات هر دبیرخانه و تعیین راهکارهای عملیاتی در خصوص اجرای تفاهم‌نامه‌ها	مهر تا اسفند ماه
	برگزاری کارگاه‌های تجربه گردانی و تغییر نگرش بین مدیران دستگاه‌ها و نهادها	مهر تا اسفند ماه
	تقدیر از دستگاه های فعال، در جلسه شورای آموزش و پرورش استان	اسفند ماه
	ارسال گزارش عملکرد به سازمان	اسفند ماه
۵-۷	تدوین دستورالعمل و ارسال به ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها **(توسعه کمی و کیفی سازمان‌های مردم نهاد)**	مرداد ماه
	برگزاری جلسه توجیهی با حضور مدیران مدارس و تبیین فعالیت	مرداد ماه
	شناسایی و جذب مشارکت سازمان های مردم نهاد	مرداد ماه
	توسعه کمی سازمان‌های مردم نهاد حامی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه	طول سال
	توسعه کیفی سازمان‌های مردم نهاد (موضوعی، قشری، جغرافیایی)	طول سال

شناسنامه برنامه چهارم: توسعه مشارکت بخش دولتی، بازنشستگان و تشکل‌های مردمی

	فرایندها و مراحل اجرایی	بازه زمانی
	توانمندسازی تشکل‌های مردم‌نهاد مرتبط با حوزه آموزش و پرورش استثنایی	طول سال
	تدوین نظام نامه و شبکه سازی	شهریور ماه
	گردآوری اطلاعات خیرین و تدوین بانک اطلاعاتی	شهریور ماه
	تشکیل کارگروه خیرین مدرسه ساز، مدرسه یار و تسهیل خدمات	شهریور ماه
۵-۷	برگزاری نشست با اعضای هیأت مدیره سازمان‌های مردم‌نهاد و نیز کارگروه خیرین مدرسه‌ساز	طول سال
	شناسایی مدارس لازم‌التوجه	طول سال
	اجرای مصوبات نشست‌ها و جلسات برگزار شده	طول سال
	جمع‌بندی فعالیت‌ها و ارسال گزارشات سه ماهه به سازمان آموزش و پرورش استثنایی	طول سال

شناسنامه برنامه چهارم: توسعه مشارکت بخش دولتی، بازنشستگان و تشکل‌های مردمی

۹	**استلزامات** (حقوقی، اجرایی، نیروی انسانی و ...)	□ تدوین دستورالعمل‌ها
۱۰	شاخص‌های ارزیابی عملکرد	□ گزارش‌های آماری و اجرایی طرح □ بازدید و نظارت بر اجرای طرح ها
۱۱	نتایج کلیدی و مؤثر برنامه در تحقق راهکار سند تحول	□ استفاده بهینه از دانش و تجربه نخبگان و پیشکسوتان آموزش و پرورش □ تعامل و بهره‌گیری از ظرفیت سایر دستگاه‌ها

فصل پنجم

برنامه‌های استمراری

نمای کلی برنامه‌های استمراری به شرح زیر می‌باشد:

برنامه اول

تولید بسته‌های یادگیری و توان‌بخشی نوآموزان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه یادگیری مبتنی بر برنامه درسی ملی

- **فعالیت ۱:** مناسب‌سازی کتاب‌های درسی در گروه‌های مختلف آموزش استثنایی
- **فعالیت ۲:** تألیف کتاب درسی گروه‌های مختلف آموزش استثنایی
- **فعالیت ۳:** تولید درس‌افزارها و کیت‌های آموزشی ویژه دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

برنامه دوم

توسعه و ارتقاء کیفیت خدمات مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده با مشارکت نهادهای تخصصی کشور

- **فعالیت ۱:** توسعه مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- **فعالیت ۲:** تعداد دانش‌آموزان دریافت‌کننده خدمات مشاوره‌ای از مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- **فعالیت ۳:** ارائه خدمات توان‌بخشی داخل و خارج از مدرسه (دوره ابتدایی)

برنامه سوم

بازنگری و اصلاح ساز و کارهای تأمین منابع مالی برنامه ارزیابی سلامت جسمانی و روانی کودکان در بدو ورود به دبستان در مناطق محروم و مرزی

- **فعالیت ۱:** نوآموزان ارزیابی‌شده در سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی بدو ورود به دانش‌آموزان ثبت‌نام شده در پایه اول ابتدایی
- **فعالیت ۲:** نوآموزان ارزیابی‌شده در سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی پیش‌دبستان

برنامه چهارم

تدوین برنامه جامع استعدادیابی در دوره پیش‌دبستانی، ابتدایی و متوسطه در ساحت‌های شش‌گانه تربیتی برای کشف استعدادهای دانش‌آموزان

- **فعالیت ۱:** جشنواره مهارت‌های حرفه‌ای دانش‌آموزان پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه حرفه‌ای
- **فعالیت ۲:** دانش‌آموزان شرکت‌کننده در مسابقات ورزشی
- **فعالیت ۳:** میزان یادگیری نماز دانش‌آموزان پایه ششم (طرح سودای بندگی) به کل دانش‌آموزان پایه ششم مدارس ویژه
- **فعالیت ۴:** دانش‌آموزان استثنایی پذیرش‌شده در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی

برنامه پنجم

تدوین نظام‌نامه تحقق پوشش کامل تحصیلی دوره آموزش عمومی و اتخاذ سیاست‌های تشویقی و تنبیهی برای دانش‌آموزان و اولیای آنان با همکاری سایر عوامل سهیم و مؤثر

- **فعالیت ۱:** پوشش تحصیلی دانش‌آموزان استثنایی آموزش تلفیقی ـ فراگیر
- **فعالیت ۲:** تعداد دانش‌آموزان بهره‌مند از خدمات آموزشی معلم رابط
- **فعالیت ۳:** پوشش تحصیلی دانش‌آموزان استثنایی مدارس ویژه
- **فعالیت ۴:** پوشش تحصیلی کودکان و دانش‌آموزان اختلال طیف اتیسم

چارچوب و شناسنامه برنامه

شناسنامه برنامه اول: تولید بسته‌های یادگیری و توان‌بخشی نوآموزان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه یادگیری مبتنی بر برنامه درسی ملی

ردیف	عنوان	شرح
۱	هدف عملیاتی مربوط به برنامه	**هدف عملیاتی ۱:** پرورش تربیت‌یافتگان
۲	شماره و متن راهکار سند تحول	**راهکار ۱-۱ د:** بهره‌گیری از تجهیزات و فناوری‌های نوین آموزشی و تربیتی در راستای اهداف
۳	برنامه	تولید بسته‌های یادگیری و توان بخشی نوآموزان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه یادگیری مبتنی بر برنامه درسی ملی
۴	زیر نظام مربوط	زیر نظام برنامه درسی
۵	واحد مسئول در حوزه	سازمان آموزش و پرورش استثنایی
۶	حوزه‌ها و واحدهای همکار	□ **درون‌سازمانی:** معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی سازمان، اداره کل توسعه مدیریت و پشتیبانی و ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها □ **درون‌دستگاهی:** سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی □ **برون‌سازمانی:** سازمان فنی و حرفه‌ای

۷	سطح اجرا	ستاد	استان	منطقه	پیش‌دبستانی	ابتدایی	اول متوسطه	اول متوسطه پیش حرفه ای	دوم متوسطه	دوم متوسطه حرفه ای
		*	*		*	*	*	*	*	*

شناسنامه برنامه اول: تولید بسته‌های یادگیری و توان‌بخشی نوآموزان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه یادگیری مبتنی بر برنامه درسی ملی

ردیف	کد فعالیت	عناوین (فعالیت‌های ذیل برنامه با تأکید بر خلاقیت و نوآوری)	نوع فعالیت		هدف کمی (معین)		زمان اجرا (فصل /ماه)
۸			الزامی	اقتضائی	سنجه عملکرد	مقدار (کمیت)	
	۸-۱	مناسب‌سازی کتاب‌های درسی در گروه‌های مختلف آموزش استثنایی			عنوان	۱۰۵	طول سال
	۸-۲	تألیف کتاب درسی گروه‌های مختلف آموزش استثنایی			عنوان	۱۷	طول سال
	۸-۳	تولید درس‌افزارها و کیت‌های آموزشی ویژه دانش‌آموزان با نیازهای ویژه			لوح فشرده / قلم	۶	طول سال

۹	**استلزامات** (حقوقی، اجرایی، نیروی انسانی و ...)	□ تشکیل کارگروه‌های تألیف
۱۰	شاخص‌های ارزیابی عملکرد	□ اعتباربخشی به محتواهای تألیف شده و درس‌افزارها
۱۱	نتایج کلیدی و مؤثر برنامه در تحقق راهکار سند تحول	□ بهره‌گیری از تجهیزات و فناوری‌های نوین آموزشی و تربیتی در راستای اهداف

چارچوب و شناسنامه برنامه

شناسنامه برنامه دوم: توسعه و ارتقاء کیفیت خدمات مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده با مشارکت نهادهای تخصصی کشور

ردیف	عنوان	شرح
۱	هدف عملیاتی مربوط به برنامه	**هدف عملیاتی ۴:** تقویت بنیان خانواده و کمک به افزایش سطح توانایی‌ها و مهارت‌های خانواده در ایفای نقش تربیتی متناسب با اقتضائات جامعه اسلامی
۲	شماره و متن راهکار سند تحول	**راهکار ۴-۴:** افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های آموزشی و تربیتی مدرسه، برگزاری دوره‌های آموزشی اثربخش، ارایه خدمات مشاوره‌ای به خانواده‌های آسیب‌پذیر و آسیب‌زا برای همسوسازی اهداف و روش‌های تربیتی خانواده و مدرسه
۳	برنامه	توسعه و ارتقاء کیفیت خدمات مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده با مشارکت نهادهای تخصصی کشور (نیازسنجی جامع، تعیین سطح توانایی‌ها و مهارت‌های خانواده، بهسازی خدمات مشاوره در خانواده‌های آسیب پذیر و آسیب زا)
۴	زیر نظام مربوط	زیر نظام راهبری و مدیریت تربیتی
۵	واحد مسئول در حوزه	سازمان آموزش و پرورش استثنایی
۶	حوزه‌ها و واحدهای همکار	□ **درون‌سازمانی:** معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی سازمان، اداره کل توسعه مدیریت و پشتیبانی و ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها □ **درون‌دستگاهی:** دفتر انجمن اولیا و مربیان □ **برون‌سازمانی:** سازمان بهزیستی
۷	سطح اجرا	

ستاد	استان	منطقه	پیش دبستانی	ابتدایی	اول متوسطه	اول متوسطه پیش حرفه ای	دوم متوسطه	دوم متوسطه حرفه ای
*	*		*	*	*	*	*	*

شناسنامه برنامه دوم: توسعه و ارتقاء کیفیت خدمات مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده با مشارکت نهادهای تخصصی کشور

ردیف	کد فعالیت	عناوین (فعالیت‌های ذیل برنامه با تأکید بر خلاقیت و نوآوری)	نوع فعالیت		هدف کمی (معین)		زمان اجرا (فصل/ماه)
۸			الزامی	اقتضائی	سنجه عملکرد	مقدار (کمیت)	
	۸-۱	توسعه مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده دانش‌آموزان با نیازهای ویژه		*	مرکز	۱۷	طول سال
	۸-۲ ۸-۳	میزان دانش‌آموزان دریافت‌کننده خدمات مشاوره‌ای از مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده دانش‌آموزان با نیازهای ویژه		*	درصد	۵	طول سال
		میزان ارائه خدمات توان‌بخشی داخل و خارج از مدرسه		*	درصد	۴۵	طول سال

۹	**استلزامات** (حقوقی، اجرایی، نیروی انسانی و ...)	
۱۰	شاخص‌های ارزیابی عملکرد	□ دریافت گزارش از استان‌ها □ بازدید از استان‌ها و ارزیابی عملکرد استان‌ها
۱۱	نتایج کلیدی و مؤثر برنامه در تحقق راهکار سند تحول	□ افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های آموزشی و تربیتی مدرسه ـ ارایه خدمات مشاوره‌ای به خانواده‌های آسیب‌پذیر و آسیب‌زا

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

شناسنامه برنامه دوم: توسعه و ارتقاء کیفیت خدمات مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده با مشارکت نهادهای تخصصی کشور

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۱-۸ (سنجه) مرکز	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) درصد	هدفگذاری ۳-۸ (سنجه) درصد
	استاندارد ستاد	۱۷	۵	۴۵
۱	آذربایجان شرقی	۱	-	۴۵
۲	آذربایجان غربی	۱	-	۴۵
۳	اردبیل	۱	-	۴۵
۴	اصفهان	-	۵	۴۵
۵	البرز	۱	-	۴۵
۶	ایلام	۱	-	۴۵
۷	بوشهر	-	۵	۴۵
۸	چهارمحال و بختیاری	-	۵	۴۵
۹	خراسان شمالی	-	۵	۴۵
۱۰	خراسان رضوی	-	۵	۴۵
۱۱	خراسان جنوبی	۱	-	۴۵
۱۲	خوزستان	-	۵	۴۵
۱۳	زنجان	-	۵	۴۵
۱۴	سمنان	-	۵	۴۵
۱۵	سیستان و بلوچستان	۱	-	۴۵
۱۶	شهر تهران	-	۵	۴۵
۱۷	شهرستان‌های تهران	-	۵	۴۵
۱۸	فارس	-	۵	۴۵
۱۹	قزوین	-	۵	۴۵
۲۰	قم	۱	-	۴۵

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

شناسنامه برنامه دوم: توسعه و ارتقاء کیفیت خدمات مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده با مشارکت نهادهای تخصصی کشور

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۱-۸ (سنجه) مرکز	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) درصد	هدفگذاری ۳-۸ (سنجه) درصد
۲۱	کردستان	۱	-	۴۵
۲۲	کرمان	-	۵	۴۵
۲۳	کرمانشاه	-	۵	۴۵
۲۴	کهگیلویه و بویراحمد	۱	-	۴۵
۲۵	گلستان	۱	-	۴۵
۲۶	گیلان	۱	-	۴۵
۲۷	لرستان	۱	-	۴۵
۲۸	مازندران	۱	-	۴۵
۲۹	مرکزی	۱	-	۴۵
۳۰	همدان	۱	-	۴۵
۳۱	هرمزگان	۱	-	۴۵
۳۲	یزد	-	۵	۴۵

چارچوب و شناسنامه برنامه

شناسنامه برنامه سوم: بازنگری و اصلاح ساز و کارهای تأمین منابع مالی برنامه ارزیابی سلامت جسمانی و روانی کودکان در بدو ورود به دبستان در مناطق محروم و مرزی

ردیف	عنوان	شرح
۱	هدف عملیاتی مربوط به برنامه	**هدف عملیاتی ۵:** تأمین و بسط عدالت در برخورداری از فرصت‌های تعلیم و تربیت باکیفیت مناسب با توجه به تفاوت‌ها و ویژگی‌های دختران و پسران در مناطق مختلف
۲	شماره و متن راهکار سند تحول	**راهکار ۴- ۵ :** اولویت‌بخشی به تأمین و تخصیص منابع، تربیت نیروی انسانی کارآمد، تدوین برنامه برای رشد، توانمندسازی و مهارت‌آموزی، ادامه تحصیل و حمایت مادی و معنوی دانش‌آموزان مناطق محروم و مرزی
۳	برنامه	بازنگری و اصلاح ساز و کارهای تأمین منابع مالی برنامه ارزیابی سلامت جسمانی و روانی کودکان در بدو ورود به دبستان در مناطق محروم و مرزی
۴	زیر نظام مربوط	تأمین و تخصیص منابع مالی
۵	واحد مسئول در حوزه	سازمان آموزش‌وپرورش استثنائی
۶	حوزه‌ها و واحدهای همکار	□ **درون‌سازمانی:** معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی سازمان، اداره کل توسعه مدیریت و پشتیبانی، معاونت تشخیص، پیشگیری، امور پرورشی و تربیت بدنی و ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها □ **درون‌دستگاهی:** معاونت آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش □ **برون‌سازمانی:** وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌ها
۷	سطح اجرا	

ستاد	استان	منطقه	پیش دبستانی	ابتدایی	اول متوسطه	اول متوسطه پیش حرفه ای	دوم متوسطه	دوم متوسطه حرفه ای
*	*	*	*	*				

شناسنامه برنامه سوم: بازنگری و اصلاح ساز و کارهای تأمین منابع مالی برنامه ارزیابی سلامت جسمانی و روانی کودکان در بدو ورود به دبستان در مناطق محروم و مرزی

ردیف	کد فعالیت	عناوین (فعالیت‌های ذیل برنامه با تأکید بر خلاقیت و نوآوری)	نوع فعالیت		هدف کمی (معین)		زمان اجرا (فصل /ماه)
			الزامی	اقتضائی	سنجه عملکرد	مقدار (کمیت)	
۸	۸-۱	میزان نوآموزان ارزیابی شده در سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی بدو ورود به دانش‌آموزان ثبت نام شده در پایه اول ابتدایی	*		درصد	۹۹	طول سال
	۸-۲	میزان نوآموزان ارزیابی‌شده در سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی پیش‌دبستان		*	درصد	۵۵	طول سال

۹	**استلزامات** (حقوقی، اجرایی، نیروی انسانی و ...)	
۱۰	شاخص‌های ارزیابی عملکرد	□ گزارشات آماری از سامانه سناد و سنجش سلامت □ نظارت و ارزیابی عملکرد اجرای برنامه سنجش در استان‌ها
۱۱	نتایج کلیدی و مؤثر برنامه در تحقق راهکار سند تحول	□ اولویت‌بخشی به تأمین و تخصیص منابع □ ادامه تحصیل و حمایت مادی و معنوی دانش‌آموزان مناطق محروم و مرزی

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

شناسنامه برنامه سوم: بازنگری و اصلاح ساز و کارهای تأمین منابع مالی برنامه ارزیابی سلامت جسمانی و روانی کودکان در بدو ورود به دبستان در مناطق محروم و مرزی

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۱-۸ (سنجه) درصد	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) درصد
	استاندارد ستاد	۹۹	۵۵
۱	آذربایجان شرقی	۹۹,۸	۵۶
۲	آذربایجان غربی	۱۰۰	۵۶
۳	اردبیل	۱۰۰	۵۵
۴	اصفهان	۹۹,۵	۵۸
۵	البرز	۹۸	۵۵
۶	ایلام	۱۰۰	۵۵
۷	بوشهر	۹۹	۵۵
۸	چهارمحال و بختیاری	۱۰۰	۵۵
۹	خراسان شمالی	۱۰۰	۵۵
۱۰	خراسان رضوی	۹۹	۶۰
۱۱	خراسان جنوبی	۱۰۰	۴۵
۱۲	خوزستان	۹۷	۵۶
۱۳	زنجان	۱۰۰	۵۶
۱۴	سمنان	۹۹,۶	۵۵
۱۵	سیستان و بلوچستان	۸۸	۴۵
۱۶	شهر تهران	۹۹,۱	۵۸
۱۷	شهرستانهای تهران	۹۹	۵۷
۱۸	فارس	۹۹,۶	۵۶
۱۹	قزوین	۹۸	۵۵
۲۰	قم	۹۹,۴	۵۵

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

شناسنامه برنامه سوم: بازنگری و اصلاح ساز و کارهای تأمین منابع مالی برنامه ارزیابی سلامت جسمانی و روانی کودکان در بدو ورود به دبستان در مناطق محروم و مرزی

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۱-۸ (سنجه) درصد	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) درصد
۲۱	کردستان	۹۹,۵	۵۵
۲۲	کرمان	۹۸	۵۵
۲۳	کرمانشاه	۹۹,۶	۵۵
۲۴	کهگیلویه و بویراحمد	۱۰۰	۵۵
۲۵	گلستان	۹۹	۵۵
۲۶	گیلان	۹۹,۷	۵۵
۲۷	لرستان	۱۰۰	۵۵
۲۸	مازندران	۹۹,۴	۵۶
۲۹	مرکزی	۹۹,۸	۵۵
۳۰	همدان	۱۰۰	۵۶
۳۱	هرمزگان	۹۹,۳	۵۵
۳۲	یزد	۹۹,۶	۵۵

چارچوب و شناسنامه برنامه

شناسنامه برنامه چهارم: تدوین برنامه جامع استعدادیابی در دوره پیش‌دبستانی، ابتدایی و متوسطه در ساحت‌های شش‌گانه تربیتی برای کشف استعدادهای دانش‌آموزان

ردیف	عنوان	شرح
۱	هدف عملیاتی مربوط به برنامه	**هدف عملیاتی ۲۱:** بازنگری و بازمهندسی ساختارها و رویه‌ها و روش‌ها
۲	شماره و متن راهکار سند تحول	**راهکار ۳-۲۱:** طراحی و استقرار نظام جامع هدایت تحصیلی و استعدادیابی به منظور هدایت دانش‌آموزان به سوی رشته‌ها، حِرَف و مهارت‌های مورد نیاز حال و آینده کشور متناسب با استعدادها، علاقه‌مندی توانایی‌های آنان
۳	برنامه	تدوین برنامه جامع استعدادیابی در دوره پیش‌دبستانی، ابتدایی و متوسطه در ساحت‌های شش‌گانه تربیتی برای کشف استعدادهای دانش‌آموزان
۴	زیر نظام مربوط	راهبری و مدیریت تربیتی
۵	واحد مسئول در حوزه	سازمان آموزش و پرورش استثنائی
۶	حوزه‌ها و واحدهای همکار	□ **درون‌سازمانی:** معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی سازمان، معاونت تشخیص، پیشگیری، امور پرورشی و تربیت بدنی، اداره کل توسعه مدیریت و پشتیبانی و ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها □ **درون‌دستگاهی:** معاونت تربیت بدنی و سلامت و معاونت پرورشی و فرهنگی □ **برون‌سازمانی:** فدراسیون ورزش‌های جانبازان و معلولین و سازمان سنجش آموزش کشور
۷	سطح اجرا	

ستاد	استان	منطقه	پیش دبستانی	ابتدایی	اول متوسطه	اول متوسطه پیش حرفه ای	دوم متوسطه	دوم متوسطه حرفه ای
*	*		*	*	*	*	*	*

شناسنامه برنامه چهارم: تدوین برنامه جامع استعدادیابی در دوره پیش‌دبستانی، ابتدایی و متوسطه در ساحت‌های شش‌گانه تربیتی برای کشف استعدادهای دانش‌آموزان

ردیف	کد فعالیت	عناوین (فعالیت‌های ذیل برنامه با تأکید بر خلاقیت و نوآوری)	نوع فعالیت		هدف کمی (معین)		زمان اجرا (فصل /ماه)
۸			الزامی	اقتضائی	سنجه عملکرد	مقدار (کمیت)	
	۸-۱	جشنواره مهارت‌های حرفه‌ای دانش‌آموزان پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه حرفه‌ای (قطبی یا کشوری)		*	دانش آموز	۶۴	طول سال
	۸-۲	میزان دانش‌آموزان شرکت کننده در مسابقات ورزشی		*	درصد	۱۰	طول سال
	۸-۳	میزان یادگیری نماز دانش‌آموزان پایه ششم (طرح سودای بندگی) به کل دانش‌آموزان پایه ششم مدارس ویژه		*	درصد	۷۰	طول سال
	۸-۴	تعداد دانش‌آموزان استثنایی پذیرش شده در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی		*	دانش آموز	۳۰۰	طول سال

۹	**استلزامات** (حقوقی، اجرایی، نیروی انسانی و ...)	
۱۰	شاخص‌های ارزیابی عملکرد	□ دریافت گزارش از استان‌ها □ بازدید از استان‌ها و ارزیابی نظارت بر عملکرد استان‌ها
۱۱	نتایج کلیدی و مؤثر برنامه در تحقق راهکار سند تحول	□ استعدادیابی به منظور هدایت دانش‌آموزان به سوی رشته‌ها، حِرَف و مهارت‌های مورد نیاز

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

شناسنامه برنامه چهارم: تدوین برنامه جامع استعدادیابی در دوره پیش‌دبستانی، ابتدایی و متوسطه در ساحت‌های شش‌گانه تربیتی برای کشف استعدادهای دانش‌آموزان

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) درصد	هدفگذاری ۳-۸ (سنجه) درصد
	استاندارد ستاد	۱۰	۷۰
۱	آذربایجان شرقی	۱۰	۷۰
۲	آذربایجان غربی	۱۰	۷۰
۳	اردبیل	۱۰	۷۰
۴	اصفهان	۱۰	۷۰
۵	البرز	۱۰	۷۰
۶	ایلام	۱۰	۷۰
۷	بوشهر	۱۰	۷۰
۸	چهارمحال و بختیاری	۱۰	۷۰
۹	خراسان شمالی	۱۰	۷۰
۱۰	خراسان رضوی	۱۰	۷۰
۱۱	خراسان جنوبی	۱۰	۷۰
۱۲	خوزستان	۱۰	۷۰
۱۳	زنجان	۱۰	۷۰
۱۴	سمنان	۱۰	۷۰
۱۵	سیستان و بلوچستان	۱۰	۷۰
۱۶	شهر تهران	۱۰	۷۰
۱۷	شهرستانهای تهران	۱۰	۷۰
۱۸	فارس	۱۰	۷۰
۱۹	قزوین	۱۰	۷۰
۲۰	قم	۱۰	۷۰

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

شناسنامه برنامه چهارم: تدوین برنامه جامع استعدادیابی در دوره پیش‌دبستانی، ابتدایی و متوسطه در ساحت‌های شش‌گانه تربیتی برای کشف استعدادهای دانش‌آموزان

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) درصد	هدفگذاری ۳-۸ (سنجه) درصد
۲۱	کردستان	۱۰	۷۰
۲۲	کرمان	۱۰	۷۰
۲۳	کرمانشاه	۱۰	۷۰
۲۴	کهگیلویه و بویراحمد	۱۰	۷۰
۲۵	گلستان	۱۰	۷۰
۲۶	گیلان	۱۰	۷۰
۲۷	لرستان	۱۰	۷۰
۲۸	مازندران	۱۰	۷۰
۲۹	مرکزی	۱۰	۷۰
۳۰	همدان	۱۰	۷۰
۳۱	هرمزگان	۱۰	۷۰
۳۲	یزد	۱۰	۷۰

چارچوب و شناسنامه برنامه

شناسنامه برنامه پنجم: تدوین نظام‌نامه تحقق پوشش کامل تحصیلی دوره آموزش عمومی ...

ردیف	عنوان	شرح
۱	هدف عملیاتی مربوط به برنامه	**هدف عملیاتی ۵:** تأمین و بسط عدالت در برخورداری از فرصت‌های تعلیم و تربیت باکیفیت مناسب با توجه به تفاوت‌ها و ویژگی‌های دختران و پسران و مناطق مختلف کشور
۲	شماره و متن راهکار سند تحول	**راهکار ۲-۵ :** برنامه‌ریزی و تمهید مقدمات برای پوشش کامل دوره آموزش عمومی و برخوردار از کیفیت مناسب در تمامی مناطق کشور
۳	برنامه	تدوین نظام‌نامه تحقق پوشش کامل تحصیلی دوره آموزش عمومی و اتخاذ سیاست‌های تشویقی و تنبیهی برای دانش‌آموزان و اولیای آنان با همکاری سایر عوامل سهیم و مؤثر
۴	زیر نظام مربوط	راهبری و مدیریت تربیتی
۵	واحد مسئول در حوزه	سازمان آموزش‌وپرورش استثنائی
۶	حوزه‌ها و واحدهای همکار	□ **درون‌سازمانی:** معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی سازمان، معاونت تشخیص، پیشگیری، امور پرورشی و تربیت بدنی، اداره کل توسعه مدیریت و پشتیبانی و ادارات آموزش و پرورش استثنایی استان‌ها □ **درون‌دستگاهی:** معاونت آموزش ابتدایی و معاونت متوسطه □ **برون‌سازمانی:** سازمان سنجش آموزش کشور و سازمان بهزیستی

۷	سطح اجرا	ستاد	استان	منطقه	پیش دبستانی	ابتدایی	اول متوسطه	اول متوسطه پیش حرفه ای	دوم متوسطه	دوم متوسطه حرفه ای
		*	*		*	*	*	*	*	*

شناسنامه برنامه پنجم: تدوین نظام‌نامه تحقق پوشش کامل تحصیلی دوره آموزش عمومی ...

ردیف	کد فعالیت	عناوین (فعالیت‌های ذیل برنامه با تأکید بر خلاقیت و نوآوری)	نوع فعالیت		هدف کمی (معین)		زمان اجرا (فصل /ماه)
			الزامی	اقتضائی	سنجه عملکرد	مقدار (کمیت)	
۸	۸-۱	پوشش تحصیلی دانش‌آموزان استثنایی آموزش تلفیقی ـ فراگیر		*	دانش‌آموز	۷۵۰۰۰	طول سال
	۸-۲	تعداد دانش‌آموزان بهره‌مند از خدمات آموزشی معلم رابط		*	دانش‌آموز	۸۵۰۰	طول سال
	۸-۳	پوشش تحصیلی دانش‌آموزان استثنایی مدارس ویژه		*	دانش‌آموز	۸۲۵۰۰	طول سال
	۸-۴	پوشش تحصیلی کودکان و دانش‌آموزان اختلال طیف اتیسم		*	دانش‌آموز	۲۷۰۰	طول سال

۹	**استلزامات** (حقوقی، اجرایی، نیروی انسانی و ...)	
۱۰	شاخص‌های ارزیابی عملکرد	□ گزارشات آماری از سامانه سناد و سامانه مشکلات ویژه یادگیری
۱۱	نتایج کلیدی و مؤثر برنامه در تحقق راهکار سند تحول	□ برنامه‌ریزی و تمهید مقدمات برای پوشش کامل دوره آموزش عمومی

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

شناسنامه برنامه پنجم: تدوین نظام‌نامه تحقق پوشش کامل تحصیلی دوره آموزش عمومی ...

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۱-۸ (سنجه) دانش‌آموز	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) دانش‌آموز	هدفگذاری ۳-۸ (سنجه) دانش‌آموز	هدفگذاری ۴-۸ (سنجه) دانش‌آموز
	استاندارد ستاد	۷۵۰۰۰	۸۵۰۰	۸۲۵۰۰	۲۷۰۰
۱	آذربایجان شرقی	۳۷۳۵	۷۵	۴۱۴۵	۶۹
۲	آذربایجان غربی	۳۶۴۷	۲۳۹	۲۶۷۰	۸۰
۳	اردبیل	۱۱۴۷	۷۲	۱۶۱۴	۱۸
۴	اصفهان	۴۶۳۶	۲۸۰	۵۱۲۳	۱۳۶
۵	البرز	۲۰۱۱	۲۷۹	۲۰۱۳	۸۱
۶	ایلام	۶۳۶	۴۵	۶۴۵	۲۰
۷	بوشهر	۷۷۴	۱۰۸	۱۲۶۷	۴۲
۸	چهارمحال و بختیاری	۱۲۲۲	۱۱۰	۱۲۷۸	۱۴
۹	خراسان شمالی	۱۷۴۳	۳۴۶	۱۴۶۲	۳۹
۱۰	خراسان رضوی	۹۴۰۹	۱۲۳۴	۸۴۸۵	۳۳۲
۱۱	خراسان جنوبی	۱۵۴۳	۱۳۷	۱۵۵۶	۲۷
۱۲	خوزستان	۳۷۳۱	۴۹۷	۴۷۷۷	۲۱۷
۱۳	زنجان	۲۰۱۳	۱۰۸	۱۰۷۱	۲۵
۱۴	سمنان	۷۹۸	۱۸۵	۷۷۴	۱۰
۱۵	سیستان و بلوچستان	۹۲۲	۹۷	۳۱۴۳	۷
۱۶	شهر تهران	۱۹۶۵	۴۰۳	۵۶۱۵	۵۹۵
۱۷	شهرستانهای تهران	۲۹۸۳	۲۸۲	۴۰۶۲	۱۲۰
۱۸	فارس	۶۰۷۸	۹۳۱	۵۶۷۵	۹۶
۱۹	قزوین	۱۴۷۷	۴۹۹	۱۱۲۶	۴۰
۲۰	قم	۱۲۹۲	۲۷۰	۱۶۵۹	۶۱

نام حوزه: سازمان آموزش و پرورش استثنائی

شناسنامه برنامه پنجم: تدوین نظام‌نامه تحقق پوشش کامل تحصیلی دوره آموزش عمومی ...

ردیف	نام استان	هدفگذاری ۱-۸ (سنجه) دانش‌آموز	هدفگذاری ۲-۸ (سنجه) دانش‌آموز	هدفگذاری ۳-۸ (سنجه) دانش‌آموز	هدفگذاری ۴-۸ (سنجه) دانش‌آموز
۲۱	کردستان	۲۲۹۰	۲۹۶	۱۴۱۸	۹۰
۲۲	کرمان	۳۱۱۴	۲۴۹	۴۱۲۴	۴۷
۲۳	کرمانشاه	۱۹۴۶	۱۶۰	۱۶۱۸	۷۲
۲۴	کهگیلویه و بویراحمد	۸۰۲	۹۳	۹۸۵	۱۱
۲۵	گلستان	۱۴۶۴	۴۰۶	۱۹۷۹	۵۳
۲۶	گیلان	۱۳۳۰	۹۷	۲۴۱۱	۷۳
۲۷	لرستان	۲۵۱۳	۱۵۸	۱۸۵۷	۲۷
۲۸	مازندران	۲۵۹۱	۷۸	۲۸۶۱	۱۱۴
۲۹	مرکزی	۱۰۸۵	۱۸۱	۱۲۱۴	۳۲
۳۰	همدان	۲۶۸۸	۱۳۴	۱۶۴۲	۳۱
۳۱	هرمزگان	۱۹۲۹	۳۱۷	۲۸۲۶	۸۱
۳۲	یزد	۱۴۸۶	۱۳۴	۱۴۰۵	۴۰

فصل ششم

پایش و ارزیابی برنامه

در امر نظارت و ارزیابی، واژه‌ها و اصطلاحات مختلف وجود دارد لیکن هدف همه آنها یکی است. نظارت، فرآیندی است که عملکردها را اندازه‌گیری می‌کند و هنگامی که درست انجام شود کارکنان، سرپرستان و مدیران و جامعه هدف از آن بهره‌مند خواهند شد. به عبارت دیگر نظارت کارآمد، بررسی نظام‌مند نقاط قوت و ضعف عملکرد فرد مدیر یا سازمان، در حدود وظایف و اهداف آن تعریف می‌شود.

از مهمترین مسائلی که در برنامه‌های نظارت و کنترل وجود دارد، تعیین معیارهای شایستگی و ساز و کار سنجش آن است. روش‌های تعیین معیار، هر کدام فواید و مضرات خاص خود را دارد و هیچ یک به تنهایی نمی‌تواند حد قابل قبولی از کارایی و اثربخشی را نشان دهد.

در سازمان‌ها، مدیریت برای انجام کارها و رسیدن به اهداف سازمانی، برنامه‌ریزی انجام می شود و این برنامه‌ها را در قالب سازماندهی و رهبری مؤثر به انجام می‌رساند.

در این بین، مدیریت سازمان نیازمند این است که از صحت انجام برنامه و میزان رسیدن به اهداف خود در قبال انجام این برنامه‌ها اطمینان حاصل کند. هدف از انجام نظارت و کنترل در سازمان‌ها، مشخص کردن این امر است که سازمان به چه میزان به اهداف از پیش تعیین شده خود دست یافته است.

از دیدگاه رابرت ماکلر، نظارت و کنترل تلاشی است سیستماتیک و نظام‌مند به منظور اندازه‌گیری عملکرد واقعی با استانداردهای از پیش تعیین شده و مشخص کردن این که

آیا انحرافاتی در طی انجام کار وجود دارد یا نه و در صورت نیاز، انجام اقدامات اصلاحی جهت حصول اطمینان از این که منابع سازمان با حداکثر کارایی در جهت رسیدن به اهداف سازمان به کار گرفته می‌شود.

به هر حال هر چه وسعت فعالیت‌های یک سازمان بیش‌تر باشد، روش‌های کنترل و نظارت نیز کامل‌تر و به روزتر می‌گردد.

نظارت و ارزیابی با بررسی مداوم و مستمر فعالیت‌های حوزه مورد نظر در بعد برنامه‌ای با توجه به هدف‌گذاری‌های تعیین شده به منظور کم کردن شکاف حاصل از مقایسه امور جاری با استانداردها به منظور اثربخش کردن صورت می‌گیرد که با تأکید بر بهبود مستمر، تحت پوشش قراردادن فعالیت‌ها، عدم وارد شدن سلیقه در ارزیابی عملکرد و ایجاد فرصت جهت رقابت سالم با مقایسه درست عملکردها و تحت پوشش قرار دادن کارایی و اثربخشی که منجر به بهره‌وری می شود، می‌باشد.

سازمان در راستای ارزیابی و عملکرد استان‌ها در اجرایی شدن برنامه‌ها از ستاد تا مدرسه هدف‌گذاری‌هایی را در ۲۰ شاخص با توجه به شرایط و امکانات برای هر استان مشخص کرده است که استان‌ها با پیگیری مستمر اجرای برنامه‌ها ، باید به هدف‌های تعیین شده در پایان سال دست یابند. در نهایت طبق دستورالعمل‌های مربوط و زمان تعیین شده به عنوان شاخص‌های اختصاصی حوزه آموزش و پرورش استثنایی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند.

در جدول زیر شاخص‌های اختصاصی که استان‌ها باید در پایان سال ۱۳۹۹ به آن پاسخگو باشند، ارایه شده است.

لازم به ذکر است شاخص‌های ستادی اختصاصی سازمان با توجه به مستنداتی که از استان‌ها دریافت می‌شود، محاسبه می‌گردد. پس استان‌ها برای دستیابی به هدف‌گذاری‌های ستادی سهیم بوده و در اجرای برنامه‌های مذکور با جدیت فعالیت نمایند.

ردیف	عنوان شاخص	سنجه	توضیحات
۱	**پوشش تحصیلی دانش‌آموزان استثنایی آموزش تلفیقی و فراگیر**	دانش‌آموز	آمار دانش‌آموزان تلفیقی و فراگیر (آمار دریافتی از سناد) و آمار دانش‌آموزان دریافت کننده خدمات در مراکز مشکلات ویژه یادگیری (آمار دریافتی از سامانه مشکلات ویژه یادگیری)
۲	**تعداد دانش‌آموزان بهره‌مند از خدمات آموزشی معلم رابط**	دانش‌آموز	تعداد دانش‌آموزانی که خدمات معلم رابط دریافت کرده‌اند و در موعد مقرر معلمان رابط در سناد ثبت شده باشند.
۳	**پوشش تحصیلی دانش‌آموزان استثنایی مدارس ویژه**	دانش آموز	تعداد دانش‌آموزان مدارس استثنایی (آمار دریافتی از سناد)
۴	**نوآموزان ارزیابی شده در سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی بدو ورود به دانش‌آموزان ثبت‌نام‌شده در پایه اول ابتدایی**	درصد	درصد دانش‌آموزانی که ارزیابی شده‌اند و مهر ۱۳۹۹ در پایه اول ثبت‌نام شده‌اند. (آمار دریافتی از سامانه سنجش)
۵	**نوآموزان ارزیابی شده در سنجش سلامت جسمانی و آمادگی تحصیلی پیش دبستان**	درصد	درصد نوآموزان پیش دبستان ارزیابی شده (آمار دریافتی از سامانه سنجش)

ردیف	عنوان شاخص	سنجه	توضیحات
۶	پوشش تحصیلی کودکان و دانش‌آموزان طیف اتیسم	دانش آموز	تعداد دانش‌آموزان اختلال طیف اتیسم با کم‌توانی ذهنی و با هوشبهر عادی مدارس استثنایی (آمار دریافتی از سناد)
۷	پوشش تحصیلی دوره پیش‌دبستان نوآموزان با نیازهای ویژه با اجرای برنامه تشخیصی، آموزشی، توان‌بخشی و حمایتی مداخلات به هنگام طلایی	نوآموز	تعداد نوآموزان پیش‌دبستان مدارس استثنایی (آمار دریافتی از سناد)
۸	میزان کودکان پیش دبستان دریافت‌کننده خدمات توان‌بخشی	درصد	درصد نوآموزان پیش‌دبستان دریافت کننده خدمات توان بخشی
۹	میزان دانش‌آموزان شرکت‌کننده در مسابقات ورزشی	درصد	میزان درصد دانش‌آموزان شرکت‌کننده در مسابقات ورزشی طبق دستورالعمل
۱۰	میزان یادگیری نماز دانش‌آموزان پایه ششم (طرح سودای بندگی) به کل دانش‌آموزان پایه ششم مدارس ویژه	درصد	درصد دانش‌آموزان پایه ششم مدارس استثنایی که خواندن نماز را یاد گرفته‌اند.
۱۱	توسعه مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده دانش‌آموزان با نیازهای ویژه	مرکز	تعداد مراکز ایجاد شده
۱۲	مشارکت معلمان در جشنواره الگوهای برتر تدریس	درصد	درصد معلمان مشارکت کننده در جشنواره الگوهای برتر تدریس
۱۳	مشارکت معلمان در تدوین بسته‌های آموزشی در ساختار گروه‌های آموزشی معلمان در استان‌ها	بسته	ارایه بسته تولید شده به سازمان (محتوای بسته توسط سازمان تعیین می‌شود.)
۱۴	مدرسه انطباقی پذیرا (الگو) دانش‌آموزان تلفیقی و فراگیر	واحد آموزشی	تعداد واحد آموزشی پذیرا مناسب‌سازی شده

ردیف	عنوان شاخص	سنجه	توضیحات
۱۵	مدرسه انطباقی دانش‌آموزان با اختلال طیف اتیسم	واحد آموزشی	تعداد واحد آموزشی خاص اتیسم مناسب‌سازی شده
۱۶	نهضت آموزش زبان اشاره	نفر	تعداد معلمان شرکت‌کننده در کارگاه‌ها و دریافت‌کننده گواهینامه
۱۷	نهضت آموزش خط بریل	نفر	تعداد معلمان شرکت‌کننده در کارگاه‌ها و دریافت‌کننده گواهینامه
۱۸	آموزش معلمان مبتنی بر مهارت‌های چندگانه	درصد	درصد معلمان گروه دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی شرکت‌کننده در کارگاه‌ها و دریافت‌کننده گواهینامه
۱۹	ارائه خدمات توان‌بخشی داخل و خارج از مدرسه	درصد	درصد دانش‌آموزان دریافت‌کننده خدمات توان‌بخشی دوره ابتدایی مدارس استثنایی
۲۰	مشارکت معلمان در پارلمان مجازی فرهنگیان استثنایی	درصد	درصد معلمان شرکت‌کننده در پارلمان مجازی فرهنگیان استثنایی